AROGYAPRATAPA

BY

KORDKAL SHRINIVASA RAO

GOLD MEDALLED PLAYWRIGHT & TEACHER,

Board High School, Udipi.

(Author of Historical, Health & Story Poems, A Short History of Chitrapur Mutt. Short Stories, Sushila-Sundara. Nirbhagyajeevana etc.)

1930

Price 10 As] [ಬೆಲೆ 10 ಆಣೆ.

Printed at the

Sadananda Co-operative Printing Works Ltd

Kodialbail, Mangalore.

FORE-WORD

BY

Captain N. R. Ubhaya, L. R. C. P. & S., D. P. H.

AG. DIRECTOR OF PUBLIC HEALTH, MADRASS.

Diverse are the ways in which Public Health Education could be accomplished and the sanitarian, who is out for the best he can achieve, should welcome every one of them. Not the least effective of them all is dramatisation of precepts, since their presentation in the form of action coupled with speech will add interest to instruction, and leave a more lasting impression. Mr. Kordical has indeed been most successful in the play "AROGYA PRATAP" produced by him. The plot is well laid and the points about Infant Welfare and Baby Week have been well brought out One could not forget the reference to the insanitary Coffee Hotels and the spread of venereal diseases. Above all the author has achieved a masterly effect by portraying the evils of drink in the way in which he has done. The style is easy through out and the play as a whole is capable of adaptation in schools. I congratulate the author on his production.

N. R. Ubhaya.

22—2—1930.

INTRODUCTION

BY

B. Subraya Baliga, L. M & S., D. T. M., (Cal)
Dt. Heath Officer, S. Kanara.

"Health is Wealth" is an old saying, full of meaning which has not been realised by us. Health is necessary to earn wealth and wealth is intended to maintain health Dirt, disease and poverty form a vicious circle and it is these, reacting on each other, that hamper the rise or hasten the downfall of a Nation. The state of Public Health in India is far from satisfactory. This is chiefly due to ignorance and apathy of the masses, even as regards the elementary principles of hygiene. Salvation lies in rapid mass education The stage is the best means of spreading knowledge among the masses But health matters are very dry subjects to deal with on the stage: and Canarese is a limited language as regards our Presidency. It was therefore a difficult problem to secure a suitable Canarese Health Drama. But this difficulty has been solved by Mr. Kordcal Srinivasa Rao when he came out with his "AROGYA PRATAP" drama. This drama is so well written that it is better than many an ordinary drama played on the stage From beginning to the end it deals only with health matters The various insanitary habits have been so graphically represented that it will not fail to leave a lasting impression upon the minds of the readers and spectators. The school children will be benefitted most, if this book is introduced as a text-book. The author deserves encouragement. I congratulate the author on his unique success in handling a dry subject.

B. Subraya Baliga.
25—2—1930.

PREFACE

(By Honble Dr. U. Rama Rao, Member, Council of State and Editor of The Health, the Antiseptic etc.)

I have gone through the delightful pages of Mr Kordcal Srinivasa Rao's 'Arogyapratapa'. It is a successful attempt to teach health topics. I have been often struck by the fact that in our country great pains are taken to make the youthful learner acquainted with a mass of matter pertaining to science, literature and history, while little or no attention is paid under our present educational system to the no less difficult but more important and useful knowledge of hygiene and sanitation. There is no help of any appreciable kind given to the children by their parents while the subject is practically ignored by the school books. The Health Department, however, by means of public demonstrations during the Health and Baby Weeks has made the parents and the children realise the importance of health and hygiene. But no demonstration is more appealing, realistic and forcible than the way in which Mr Srinivasa Rao has very usefully shown in his book. An able poet and author as he is, he is instructing the public on matters of temperance, health and hygiene by means of an art, the drama, the most popular and appealing medium of instruction to all classes of people. The subject as it is put by him is very appealing and realistic and therefore should interest the young and old, the professional and the layman alike The whole book is a delightful reading, amusing and instructive I am therefore confident that an intelligent use of the book by the Health Department and by the organisers of the Health & Baby

Week will tend to cure the public at large of the mass of ignorance and superstitious customs, if our country should advance not only politically but socially by eradication of the unhygienic and superanuated ways of living. Any amount spent from the budget of the Health Department on a work like this will be a sound and useful investment. I would like to see the heads of local boards, private institutions, the trustees of education of our youngsters in Karnataka districts recommending Mr. Rao's book to their students. That would not only serve a real encouragement to the author which he so richly deserves, but an inspiration to the young on the most vital health questions of the day. I wish the author and his book every success.

U. Rama Rao.
14-11-'29.

PRAKTANA VIMARSA VICHAKSHANA,
KARNATAKA PRACHYA VIDYA VAIBHAVA,
RAO BAHADUR

Malleshwaram
Bangalore,
4-3-1930.

R. Narasimhacharya, M. A., M. R. A. S.

Dear Sir,

I am in due receipt of a copy of your drama styled 'ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪ' and thank you for it. I have gone through it with much interest and pleasure. Such Health Dramas are undoubtedly a valuable addition to Kannada Literature, and the manner of your performance is very creditable. I wish you every success.

Yours sincerely,
R. Narasimhacharya.

RAO BAHADUR
C. B. Rama Rao, M. D.

'KANTINIVAS'
BASAVANANAGUDI,
Bengalore City, 14-4-'30.

Mr. Kordcal Srinivasa Rao has done valuable service to the people of Karnataka and to the cause of health and social reform. His work 'Arogyapratapa' is well conceived and carefully executed The benefits of baby-shows, the fate of the drunkard, the horrors of small-pox, the benefits of vaccination and several other subjects are well described and presented to the people in forcible and appealing style. The songs specially composed are well adapted to the several themes they are intended to introduce.

In short, Mr. Srinivasa Rao deserves the grateful thanks of all Kanarese speaking people.

C. B Rama Rao.

RAO BAHADUR
B. Mahabala Hegde, B. A , B. L.,
President District Board,
Govt. Pleader & Public Prosecutor.

MANGALORE,
3rd March 1930.

I read your very interesting book, subject matter of which is very instructive and very useful. It is written in very simple and clear language. I am sure it will be of great use in elementary schools and to villagers who had not the advantage of present day education.

B. M. Hegde.

Dewan Bahadnr N. Subba Rao,
Ex-member, Madras Legislative Council, & President Dt. Educational Council. S. Kanara.

SHIVABAGH,
Mangalore, 20-11-'29.

I have gone through the pages of Mr. Kordcal Shrinivasa Rao's 'Arogyapratapa'. It is a very instructive and interesting book. I am sure the book if generally read by parents and pupils will give a great impetus in the work done by the Health Department and the Health and Baby Shows. The scenes depicting the evils of drinks are appealing and forcible. I wish the Govt. Propaganda Committee and the schools will encourage the author and his book. The whole of Karnataka, I hope, will realise the usefulness of the play and render all practical help to the author.

N. Subba Rao.

B. Venkatanarnappa, M. A.,
Mysore Educational Service, (Retired).

BASAVANGUDI,
Bangalore, 11-3-'30

I have read the book through with great interest and am surprised to find that the language is so exceptionally good and free from mistakes, and the style so smooth flowing, I am very glad that the ubiquitous printer's devils are not showing themselves so freely in this book.

With regard to matter I find that the various topics are graphically described so as to appeal forcibly to the reader. The songs, when properly sung, may probably play their part exceedingly well.

Readers of the book will find it very interesting and the topics touched upon will be of much educative value not only to boys and girls, but also to grown-ups, especially the womenfolk. Some of the speeches seem to be too long for the stage but are quite all right for the general reader There are a few Mangaloreanisms, but on the whole, the language does not differ materially from the Mysore language.

I congratulate the author on his excellent performance and hope that he will write some books in Kannada in the narrative style for the use of students.

B. Venkatanarnappa.

Prof: H, C. Iyengar. DHARWAR,

Karnataka College *20th March 1930.*

I have gone through 'AROGYAPRATAPA' a drama in Kannada, written by Mr. Kordcal Srinivasa Rao. It is a novel attempt to popularise cleanliness and pure and healthy life The plot, though simple, is well conceived and the subject matter is made interesting and instructive. The language and the style employed are throughout simple enough, some mis-speltwords, however, require correction. The drama, on the whole, deserves to be widely read, as it is calculated to cure some of the out-standing evils which have crept into our social and economic life.

S. Chennakeshava Iyengar,

(Professor of Kannada)

Pandit M. D. Alasingaracharya,
Presidency College.

TRIPLICANE,
6-12-1929.

ತಾವು ಪ್ರೀತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ 'ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪ'ವೆಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಾನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಬಹಳ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಓದಿದೆನು. ಆರೋಗ್ಯವಿಧಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಕಲ್ಪಿಸಿರುವ ನಾಟಕ ಸಂವಿಧಾನಗಳು ಬಹಳ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾಗಿವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಆಗಲಿ, ಜನಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ, ಪ್ರಕಟಣ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು, ಪ್ರದರ್ಶನಶಾಲೆಗಳು, ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಮುಂತಾದ ಬೇರೆ ಎಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಗಗಳಿಗಿಂತಲೂ ರಂಗಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾಟಕರೂಪವಾಗಿ ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಗುಣವುಂಟು. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ವೇದಾಂತಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಷಯಗಳೂ ಕೂಡ ನಮ ಪೂರ್ವಿಕರಿಂದ ನಾಟಕರೂಪವಾಗಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ 'ಜೀವನಂದನ'ವೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ನಾಟಕವೊಂದು ಇದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತಿರುವ ಅನಾರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಅಭ್ಯಾಸ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿ, ಅಜ್ಞರಾದ ಜನರನ್ನು ಆರೋಗ್ಯಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಈ ಸಣ್ಣ ಪುಸ್ತಕವು ತತ್ಕಾಲಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಬಹಳ ಅನುಗುಣವಾಗಿದೆ.

ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ನಾಟಕರೂಪವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಲೈಬ್ರೇರಿಗಳಲ್ಲಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಪಾಠಪುಸ್ತಕವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ಓದಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಇದು ಅರ್ಹವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆಯವರಿಂದಲೂ, ಆರೋಗ್ಯಶಾಖೆಯವರಿಂದಲೂ ಸರ್ವತೋಮುಖವಾದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವು ದೊರೆತು, ಗ್ರಂಥರಚನೆಯಲ್ಲಿ ತಾವು ಕೈಕೊಂಡ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಸಾರ್ಥಕ್ಯವುಂಟಾಗಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ.

ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಪಾತ್ರನಾದ

ದೇವಶಿಖಾಮಣಿ ಅಳಸಿಂಗರಾಚಾರ್ಯ.

(Member, Kanarese Board of Studies,
Madras University.)

A. Venkata Rao, B.A., L.T.,
KANARESE READER,
Oriental Research Institute,
University of Madras.

MADRAS,
Date 9-12-1929.

The book 'Arogyapratapa' a drama in Kanarese is designed to bring home vividly to the mind of the reader the evils of insanitary conditions, intemperance. of dirty restaurants and the evils incidental to aping western manners. Further the deep rooted conservatism and ignorance of the women folk in matters of maternity and child welfare are forcibly brought out in a realistic way. The scenes are well laid out and each act ends with a theme of health propaganda The essentials of the drama easily catch the mind of the villager and a vein of wit and humour runs throughout. The book inculcates ideas of plain living and high thinking and the topics dealt with evoke a sanitary concience among the masses The book makes a good light reading. I wish the author every success

A. Venkata Rao
(Member, Kanarese Board of Studies,
Madras University.)

B. Sitharama Rao,
Advocate, 46, Vakils'
CHAMBERS

UDIPI HOUSE
SULLIVAN'S GARDN ROAD,
Mylapore. 17-2-'30

Dear Mr Srinivasa Rao,

Many thanks for the copy of your "AROGYA PRATAP". It is a very interesting attempt at familiarising the public with elementary truths of sanitation and

hygiene, and I have no doubt you have done great public service. The language is simple and the manner attractive. The work is bound to be popular.

Yours sincerely,

B. Sitharama Rao.

(Member, Kanarese Board of Studies. Madras University.)

GOVERNMENT COLLEGE, MANGALORE.

Dear Mr. Srinivasa Rao, *15—12—'29.*

I thank you very much for your book Arogyapratapa. I have gone through it and I find therein that you have treated in a very simple, and yet forcible manner the important facts relating to Health Propaganda. The scenes you have so cleverly depicted are very appealing and drive home to the mind of the reader some of the most important principles of Hygiene and Sanitation. Your treatment of the subject in the form of a drama is really a novel one, and if the drama is put on boards in every school, even once a year, will do more good than a set of regular lectures on the subject You have done a good service to the villagers especially by placing before them the vast store of knowledge of health and sanitation. I trust your book will be used in every school and serve a very useful purpose Let me congratulate you on the success of your enterprise to write a popular book on a difficult subject in such an attractive manner.

Yours sincerely

T. Mangesh Rao,

(Headmaster, Govt. Sec. Training School.)

A. Srinivasa Pai,
Advocate.

MANGALORE,
SOUTH KANARA.
28th Nov. '29.

I have read with much pleasure the Kanarese Drama entitled 'Arogyapratapa by my friend Mr. S R. Kordcal (Gold Medalist, Playwright and Author, Udipi). Before I read the book I should scarcely have thought that a dry subject like 'Health Propaganda' could be treated in such an interesting manner. It is written in easy colloquial Kanarese and is interspersed with songs set to popular tunes. The scenes dealing with Surendra (chief drunkard) and the Bhima Vilas Coffee Club are specially interesting and amusing. I am of opinion that the drama whether reed or seen enacted on the stage is sure to impress the 'Man in the Street' which is the main object of Health Propoganda. I wish the book every success and hope that it will be extensively used during 'Health Week's and in school gatherings.

A. Srinivasa Pai.

District Propaganda Committee,

S. Kanara.

M. R. Punja, Dis No. 79/30-D. P. C.
Chairman. *Moolky, 11th Feb. 1930.*

I have read with great pleasure Mr Kordcal Srinivasa Rao's 'Arogyapratapa'. His humourous and witty way of expression has enabled him to write a very amusing and impressive drama on such a dry-as-dust subject as health and temperance. If the drama is read or seen enacted, it

will go a long way in educating the mass on the most vital health and sanitary problems of the day The scenes depicting the evils of drinks are very impressive and those relating to maternity and child welfare will do immense good to women folk If this drama is extensively read by students and staged atleast once a year in every school it will no doubt awaken a sanitary conscience everywhere and create a highly desirable educative atmosphere for our younger generation to grow into a healthy, strong and sober nation. I hope that educational and health departments as well as the health and temperance committees and associations all over Karnataka will see that this book is widely used in their respective spheres of activities so that the public at large may be benefitted by it and the author's pains in writing this book may not go unrewarded, I heartily congratulate the author on his success in writing such a useful and interesting drama on a very difficult subject, and wish him every success.

M. R Punja,
CHAIRMAN,
Dt. Propaganda Committee, S. Kanara.

H. Manorama Bai, B.A., L.T UDIPI,
Dated 6-1-1930.

Mr. Kordcal Srinivasa Rao is to be congratulated on his production 'Arogyapratapa'. It is an attempt in the right direction for popularising the important yet much neglected topics of health and hygiene.

The general ignorance prevailing among womenfolk about the significance of Health Propaganda is well brought

out while the author exposes the absurd superstitions and extreme narrow-minded conservatism that are so rampant among types of women like 'Gouramma'.

If women are thus made to realise the importance of rightly understanding the principles governing health, the work of the Health Department will be considerably lightened and the motherland will be healthier and happier place to live in than it is today.

I wish the author and his interesting book every success.

H. Manorama Bai,

(Headmistress, Govt. Tg. School for Mistresses.)

Hosakoppa Krishna Rao,
Member, Representative Assembly, Mysore.

HOSAKOPPA,
(Koppa-Kadur.)

Mr. Kordcal Srinivasa Rao has placed before the Canarese reading public a very interesting Health-drama called 'Arogyapratap' written in a wonderfully simple style with a vein of humour and wit pervading throughout. It depicts a series of pictures of practical aspects of temperance. health and hygiene, which a really able poet can alone paint. Hence it does not read like a sermon or a dry conversation, boring & taxing, as health dramas and books on health and sanitation generally are. It is highly entertaining and at the same time very impressive and instructive The drama is an eloquent protest against ignorance, negligence or whatever description one is disposed to give of blind following of time honoured mode of

living, out of regard whether of superstition or superanuation. It is a welcome and wholesome reminder to the parents that they must not be unmindful of the consequences of their neglect towards themselves as well as their children regarding the fundamentals of practical health and hygiene.

Mr. Srinivasa Rao in his book clearly demonstrates with living examples how ignorant, superstitious and super-anuated habits of life, as are at present being practised by the people, have been eating into the very vitals of their every day life, the more so of the children both born and yet to be born. With all what he has said one must heartily agree and the poet deserves the thanks of all interested in the future well-being of the country for his brilliant work.

The drama is a real guide and friend to the school going children and it will do immense good to them, more than a real encouragement to the learned author which he so richly deserves, if the book is made extensive use of by all educational institutions, government, aided, or private in the schools under their control; no more useful and sounder investment could be conceived. I would specially commend the book to the educational authorities of my own (Mysore) state as there is need more than elsewhere, for the use of this book in the schools there.

I would like io add that Mr Srinivasa Rao is a Myscrean by birth and a British Kannadiga by adoption and his knowledge of men and things in Karnataka is wider than any other usually possesses His work ought therefore to merit the appreciation all over Karnataka. Young, intelligent, and highly promissing as Mr. Srinivasa Rao is, he has in store, I have no doubt, many a scope for greater and greater service to his countrymen in all walks of their life. May God help him!

Hosakoppa Krishna Rao.
20-11-29

N. Raja Gopal Krishna Rao
Landlord & Journalist.

"SRI VILAS"
KADEKAR BUILDINGS,
Udipi, 3—5—1930

ಶ್ರೀಯುತ ಕೊರಡುಕಲ್ಲು ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯರು ಕೊರಡೂ ಅಲ್ಲ, ಕಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದು ಅವರ ಆ "ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪ"ದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಶದವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ನಾಟಕವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ನಿಜವಿದು. ಅವರ ಆ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ, ಆ ಸಂವಿಧಾನ ರೀತಿ, ಆ ಶಬ್ದಭಾಂಡಾಗಾರದ ಜೋಡಣೆ, ಆ ನೈಜವಾದ ವಿವರಣಕ್ರಮ—ಇದೆಲ್ಲವೂ ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಹೊಸಪರಿ. ಮೇಲಾಗಿ, ನೀರಸವಾದ ಆ ಆರೋಗ್ಯವಿಷಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಪಾದನದ ಅದೊಂದು ಚಮತ್ಕೃತಿಯಿಂದ ಸರಸಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಹೊಂದಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯಂತೂ ಅವರು ಶಾಸ್ವತಶ್ರಮವನ್ನೇ ವಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಲಹಪ್ರಿಯನೆಂಬ ಗುಲ್ಲೇ ಕೇಳಬರುವ ಆ ನಾರದನು ಇಲ್ಲಿ ಕಲಹಪ್ರಿಯನಲ್ಲ; ಕವಿಯ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅವನ ಬಣ್ಣವೇ ಬೇರೆ, ಭಾವವೇ ಬೇರೆಯಾಗಿಹೋಗಿದೆ. ವಿನೋದ, ಆನಂದ, ಸುರೇಂದ್ರ, ರಮೆ, ಭೀಮವಿಲಾಸ, ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಕೆಲವು ಪಾತ್ರಗಳೂ ದೃಶ್ಯಗಳೂ, ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾದರೂ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಮಂಜಣ್ಣನ ಆ ದೃಶ್ಯವೂ ಕೇವಲ ನೈಜವಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಿವೆ. ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬಂದರೂ. ಪದ್ಯಗಳು ಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಪಣಮಾಡಿದ್ದರೂ, ಸ್ವಗತಗಳು ಉದ್ಬುದ್ಧವಾದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಆರೋಗ್ಯಪ್ರಚಾರದೃಷ್ಟ್ಯಾ ಅತ್ಯವಶ್ಯವಾದ ಪಾಮರರಂಜನದ ಉಪಕರಣವಾಗಿ ಇದು ಸರ್ವಗ್ರಾಹ್ಯವೇ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೂ ಮೊದಲು ಪರಿಣಾಮವಾಗುವಂತೆ ವಿಷಯನಿರೂಪಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮೇಲೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸರಕಾರದ ಹೆಲ್ತ್ ಮತ್ತೂ ಎಡ್ಯುಕೇಷನಲ್ ಡಿಪಾರ್ಟ್‌ಮೆಂಟಿನವರು ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಿನ ಈ ಬಗೆಯ ವಿಶೇಷ ಶ್ರಮವನ್ನು ಉದಾರವಾದ ಸಹಾಯಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುವುದು ಅಂತವರ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಕಡೇಕಾರು, ಉಡುಪಿ,
ಪ್ರಮೋದ ವೈಶಾಖಸಿತ
ಪಂಚಮಿ.

ಎನ್. ರಾಜಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣರಾಯ,
ಭೂತಪೂರ್ವ "ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಸೂಕ್ತಿ"ಯ ಸಂಪಾದಕ
ಮತ್ತು ಭೂಸ್ವಾಮಿ.

THE

Child Welfare Association, Udipi,

HEALTH EXHIBITION, 1929.

PRESIDENT:

Khan Bahadur Haji Abdullah Haji Kassim Saheb Bahadur, M. L. A.

JOINT SECRETARIES:

Dr. U. Ramachandra Rao.
,, U. Sundar Rama Pai, M. B. & P. S.,
Mr. U. Venkat Rao.
,, P. Gopal Naik.

Graciously opened by:—

Mrs. G. W. Wells.

Certificate of Merit

AWARDED TO

Mr. KORDCAL SHRINIVASA RAO

FOR THE

HEALTH DRAMA COMPOSED BY HIM.

UDIPI, } **U. Sundar Rama Pai,** M. B., B. S.,
Date 1-2-'29. } *for President.*

Kordcal Shrinivasa Rao,

GOLD MEDALLED PLAYWRIGHT, POET, & AUTHOR.

ಕಾಣಿಕೆ

(ರಾಗ— ಕಾಂಭೋದಿ, ತಾಳ— ಝಂಪೆ.)

ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಬೆ ನಿನಗರ್ಪಿಸಿರುವೆ ।
ಕರ್ಣಕವಚವಿದಾಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರಿಂಗೆ! ಪ ॥

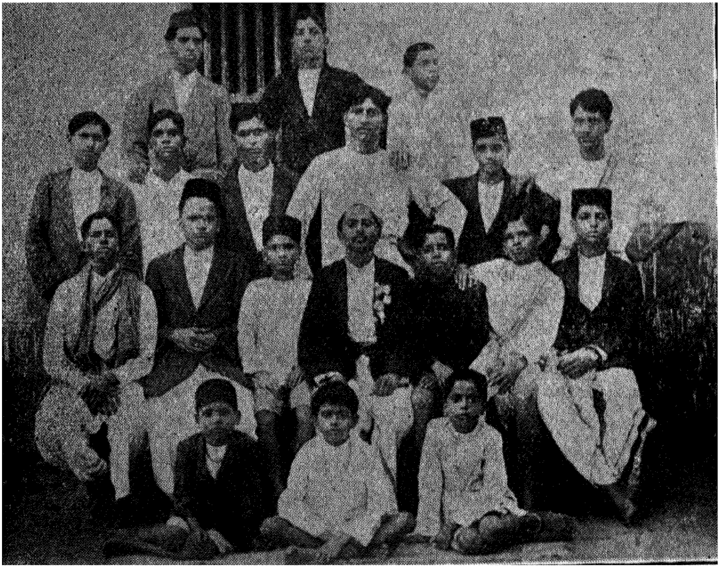
ಧರ್ಮಾರ್ಥಕಾಮ್ಯಮೋಕ್ಷಾದಿಗಳ ಸಾಧನೆಯ ।
ಕರ್ಮಗಳ ಗೈವುದಕೆ ಯೀ ದೇಹದ ॥
ಧರ್ಮಮುಮಾದಿಗಳನರಿತು ನಡೆವುದೆ ಮೊದಲ
ಧರ್ಮವದನರುಹಲೀ ಕೃತಿಯ ನಾ ಬರೆದೂ ॥ ೧
(ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಬೆ ನಿನಗರ್ಪಿಸಿರುವೆ । . . . .)

ಇದರ ತತ್ವವ ಭ್ರಾತೃಭಗಿನಿಯರು ಜೀವನದಿ ।
ಆದರಿಸಿ ತನುಸೌಖ್ಯವನು ಪೊಂದುತ ।
ವಿಧವಿಧದಿ ಮಾತೆ ನಿನ್ನಯ ಸೇವೆಯನು ಗೈದು ।
ಜನ್ಮಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಲೆಂದಿದನು ಬರೆದೂ ॥ ೨ ॥
(ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಬೆ ನಿನಗರ್ಪಿಸಿರುವೆ । . . . . ।)

ಸಕಲ ಭಾಗ್ಯಕೆ ಮೂಲವಾರೋಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯವದ
ಪಡೆವ ಸತ್ಪಥದ ಕೈಗಂಬದಂತೆ ॥
ತಾನಲ್ಪಮಾಗದುರ್ಮಿದರಿಂದ ಸರ್ವೇ
ಜನಾಸ್ಸುಖಿನೋ ಭವಂತೆಂದಿದನು ಬರೆದೂ ॥ ೩ ॥
(ಕರ್ಣಾಟಕಾಂಬೆ ನಿನಗರ್ಪಿಸಿರುವೆ । . . . .)

The Dramatic Troup, Board High School,

UDIPI.

"The high level of success reached by them will do credit even to the best of professional actors. Our hearty congratulations to these juvenile actors and to the author who is himself responsible for coaching these youngsters."

C V. Kunhiraman Nair,

Dt. Munsiff.

ವಿಜ್ಞಾಪನೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ 'ಶಿಶುಸಪ್ತಾಹ' ಸಂಘದವರ ಕೋರಿಕೆಯಂತೆ 1925ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಮೊದಲಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆದೆನು. ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ 'ಯುವಕ ನಾಟಕಸಭೆ'ಯವರು ಇದನ್ನು ಮೂರು ಸಲ ಅಭಿನಯಿಸಿದರು; ನೋಡಿದವರು ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದರು. ಸಂಘದ ಮೂಲಸಿದ್ಧಿ ನಿರ್ವಾಹಕ್ಕೂ ಇದು ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಆರೋಗ್ಯಶಾಖೆಯ ಪ್ರಧಾನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿ ರಾ| ಬ. ಸುಬ್ಬರಾಯ ಬಾಳಿಗರವರು ಬಾರದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಶಾಲಾ ವರ್ಧಂತಿಯುತ್ಸವಗಳ ಸಭಿಕ ಜನಮನೋರಂಜನೆಗಾಗಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಇತರ ನಾಟಗಗಳಂತೆ ಇದೂ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು. ರಾ| ಬಾಳಿಗರು ನನ್ನನ್ನು ಧೈರ್ಯಗೊಳಿಸಿ ಇದು ಮುದ್ರಣಾಲಯವನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರೂ, ಇದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮುಂದಿಡಲು ಮತ್ತೂ ಅಳುಕಿದೆನು. ಹಲವು ಮಹನೀಯರು ಈ ನಾಟಕವನ್ನು ಆಮೂಲಾಗ್ರವಾಗಿ ಓದಿನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಸದಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಬರೆದುಕಳುಹಿಸಿದುದರಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದಿಡುವಂತಾಯಿತು. ಅವರುಗಳ ಮಹದುಪಕಾರಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೆ? ಅದುಕಾರಣ ಈ ಕೃತಿಯಿಂದಾಗುವ ಜನತಾ ಸೇವೆಯ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಇನ್ನಿದಕ್ಕೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನೀಯುವವರೂ ಭಾಗಿಗಳೆಂದು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ಭ್ರಮ ಪ್ರಮಾದಗಳಿಂದಲೂ ಮುದ್ರಾಂಕನದಿಂದಲೂ ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ದೋಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ಉಳಿದಿವೆ. ಅವು ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ ಸರಿಗೊಳ್ಳುವಂತೆಯೂ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿರುವ ಇತರ ನಾಟಕಾದಿಗಳು ಸಹ ಮುದ್ರಿತವಾಗುವಂತೆಯೂ ಈ ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಉದಾರ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನೀಯಬೇಕಾಗಿ ದೇಶಾಭ್ಯುದಯ ಕಾಂಕ್ಷಿಗಳೆಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ಇತಿ ಸಕಲ ಸಜ್ಜನ ವಿಧೇಯ

ಕಾವ್ಯಕಲಾಮಂದಿರ ಉಡುಪಿ
ಪ್ರಮೋದ ವೈಶಾಖ.

ಕೊರಡ್ಕಲ್ ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾವ್.

ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರತಾಪ.

ಪ್ರಥಮಾಂಕ

ದೃಶ್ಯ ೧. (ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿ).

ಪದ— (ದೇವಿಬೋಲೋ . . . ಎಂಬಂತೆ) ತ್ರಿವುಡೆ ತಾಳ.

ನಮೋ ದೇವ—ಸುಮನರ ಕಾಮ—ಕಾಮಿತ ಫಲದೇವ ॥
ನಮಿಸುವೆನು ಈಶ—ಕ್ಷಮಿಸೆನ್ನ ದೋಷ—ವಿಮಲಮನವಾಸ—
ನಮೊ ಶ್ರೀನಿವಾಸ—ಈಶ ॥ ೧ ॥

ಸರ್ವ ಭಯಹರ—ಸರ್ವಸುಖಕರ—ತವರೂಪ ಭವ್ಯ—
ಮಾನಸತಿ ದಿವ್ಯ—ಸೇವ್ಯ ॥ ೨ ॥

ಪದ—(ಧನ್ಯ ಧನ್ಯ ವಿಬುಧಮಾನ್ಯ . . ಎಂಬಂತೆ) ರೂಪಕ ತಾಳ.

ದೇವ ದೇವ ಸುಮನ ಪ್ರಿಯ ಕರುಣಾಸಾಗರ ॥
ದೀನಪಾಲ—ಭಯನಿವಾರ—ವಂದಿಸುವೆನು ದೇವ ನಿನ್ನ—ಸನ್ಮಾನದಿ
ನುತಿಸೆ ನಿನ್ನ—ಪ್ರೇಮಸಾಗರ ॥ ೧ ॥

ಶರಣು ಜನರ—ಪೊರೆವ ದೇವ ಸತತ ಸೌಖ್ಯದಾ । ಚಾರುಚರಣ
ದಡೆಗೆ ನಾನು ಶಿರವ ಬಾಗಿ ನಮಿಪೆ ದೇವ—ಪ್ರೇಮದಿಂದ
ಈಯೊ ನಮಗೆ—ಸದಾ ಮಂಗಲ ॥ ೨ ॥

ದೃಶ್ಯ ೨.

(ನಾರದ ಮಹರ್ಷಿಯು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

(ಇಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ನಾರಾಯಣ ಪರವಾದ ಪದವನ್ನು ಹಾಡತಕ್ಕದ್ದು).

ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತೀಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಕ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಭರತಖಂಡವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿದೆನು. 'ಶರೀರಮಾದ್ಯಂ ಖಲು ಧರ್ಮ ಸಾಧನಂ' ಎಂಬುದು ಭಾರತೀಯರ ದೃಷ್ಟಿಪಥದಿಂದ ಅದೃಶ್ಯವಾದಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಇಹಪರ ಸುಖಸಾಧನವಾದ ದೇಹಾರೋಗ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಅವರು ತೀರ ಅಲಕ್ಷ್ಯಭಾವದಿಂದ ಇರುವರು. ಶರೀರಶಾಸ್ತ್ರ, ಆರೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಇವುಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೇವಲ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಕೃತಕ ಜೀವನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಾಡಬಾರದುದನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಿನ್ನಬಾರದುದನ್ನು ತಿಂದು, ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಶರಾಗುತ್ತ ಅತಿ ಶೋಚನೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವರು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಮುಂದೆ ನಿವೇದಿಸುವೆನು. ಅತನು ಇವರ ಅಜ್ಞಾನ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವನೋ ನೋಡೋಣ.

ಕೀರ್ತನ:--(ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಾಯಣ ಪರವಾದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪದವನ್ನು ಹಾಡತಕ್ಕದ್ದು).

ದೃಶ್ಯ ೨.

(ವೈಕುಂಠ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಾರದನ ಪ್ರವೇಶ)

ಕೀರ್ತನ:—(ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡತಕ್ಕದ್ದು).

ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಸೀನ್:— (ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ' ನಾರದನು ವೀಣಾಕಾಲದಿ ಕೀರ್ತನವನ್ನು ಪೂರೈಸುವನು).

ನಾರಾಯಣ:—ನಾರದ, ಭರತಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದೆಯಾ? ಜನ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾದ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗೇಕೆ ಅವರು ವಿಮುಖರಾಗಿರುವರು?

ನಾರದ:—ದೇವಾಧಿದೇವ, ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ಎಷ್ಟೋ ತರದ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು; ಆದರೆ ದೇಹಾರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸದಾ ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತರಾಗಿರುವವರಿಂದ ಎಂತಹ ಪುಣ್ಯ

ಕರ್ಮವು ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಭಾರತೀಯರು ದೇಹದಾರ್ಢ್ಯತೆ
ಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವರು; ತರತರದ ರೋಗರುಜೆ
ಗಳಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು
ತನ್ಮೂಲಕ ಮನೋಶಕ್ತಿಗೆ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡಿರುವ ಭಾರ
ತೀಯರಿಂದ ಎಂತಹ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯಾದೀತು? ಸ್ತ್ರೀವರ್ಗಕ್ಕಂತೂ
ಆರೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವೇನೆಂಬುದರ ತಿಳಿವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅವ
ರಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟೊಂದು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆ
ದಾರು? ಇಂದಿನ ಶಿಶುಗಳೇ ನಾಳಿನ ಜನಾಂಗವಲ್ಲವೆ? ಇಂದಿನ ಜನಾಂಗ
ವೇ ಕ್ಷಯಿಸತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾಳಿನ ಜನಾಂಗದ ಮಾತೆಲ್ಲಿ? ದೇಹ
ಬಲವೂ, ಬಲಗೊಂಡ ದೇಹದ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ, ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆ
ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮಾತಿಗೆ ಆಸ್ಪದವೆಲ್ಲಿ? ಹೀಗೇನಾದರೂ ಉಪಾ
ಯದಿಂದ ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ
ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಅವರಿಗೆ ಕೂತು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಯಂತ್ರ
ಸಹಾಯವು ಬೇಕಾಗುವುದೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗಿದೆ

ನಾರಾಯಣ:—ಹಾ! ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಆರ್ಯಾವರ್ತವು ಇಂತಹ
ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವುದೇ?

ಪದ—(ಪ್ರೇಮಸೇವಾ . . ಎಂಬಂತೆ) ಝಂಪೆ ತಾಳ.

ಪ್ರಿಯ ಆರ್ಯಾಧರೆಯು—ಮಮ ಸಂತೋಷದ—
ಪ್ರಿಯೆ—ನೆಲೆಯು—ಗೆಳೆಯು—ಹೊನ್ನಯು ಪ್ರಾಣವೆ ॥
ತವ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಕಷ್ಟ—ವಾಗೆ ಯಿದೇನಾರ್ತೆ—ಬಹಳ
ಅನುತಾಪ—ಯುತನ ಗೈವೆ—ಪೊರೆವೆ ॥ ೧ ॥

ನಾರದ, ನೀನು ಹೇಳುವುದು ನಿಜ; ಜನಾಂಗದ ದೇಹಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಳೆ
ಯುವ ಶಕ್ತಿಮಾಪಕ ಯಂತ್ರವು ಯಾವುದು? ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ತೂಗುವ
ತೋಳ್ಗಳಲ್ಲವೆ? ಆ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಇಂದಿನ ಜನಾಂಗ
ವು ಹೇಗಿದೆ ಎಂದೂ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗವು ಹೇಗಾದೀತೆಂದೂ ಕ್ಷಣ
ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯೇ
ಜನಾಂಗದ ಮಾನಸಿಕ ಬಲವನ್ನೂ ಅಳೆಯಬಹುದು. ಮಗುವನ್ನು ಜೋ

ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಭಾರತೀಯರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಕ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಭರತಖಂಡವನ್ನೆಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿದೆನು. 'ಶರೀರಮಾದ್ಯಂ ಖಲು ಧರ್ಮ ಸಾಧನಂ' ಎಂಬುದು ಭಾರತೀಯರ ದೃಷ್ಟಿಪಥದಿಂದ ಅದೃಶ್ಯವಾದಂತೆ ಕಾಣುವುದು. ಇಹಪರ ಸುಖಸಾಧನವಾದ ದೇಹಾರೋಗ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಅವರು ತೀರ ಅಲಕ್ಷ್ಯಭಾವದಿಂದ ಇರುವರು. ಶರೀರಶಾಸ್ತ್ರ, ಆರೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಇವುಗಳ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೇವಲ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ನೈಸರ್ಗಿಕ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಕೃತಕ ಜೀವನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಮಾಡಬಾರದುದನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಿನ್ನಬಾರದುದನ್ನು ತಿಂದು, ಅಕಾಲ ಮೃತ್ಯುವಶರಾಗುತ್ತ ಅತಿ ಶೋಚನೀಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವರು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ಮುಂದೆ ನಿವೇದಿಸುವೆನು. ಆತನು ಇವರ ಅಜ್ಞಾನ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವನೋ ನೋಡೋಣ.

ಕೀರ್ತನ:—(ಇಲ್ಲಿಯೂ ನಾರಾಯಣ ಪರವಾದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಪದವನ್ನು ಹಾಡತಕ್ಕದ್ದು).

ದೃಶ್ಯ ೨.

(ವೈಕುಂಠ ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ನಾರದನ ಪ್ರವೇಶ)

ಕೀರ್ತನ:—(ಇಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡತಕ್ಕದ್ದು).

ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಫರ್ ಸೀನ್:— (ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ; ನಾರದನು ಮೊಣಕಾಲೂರಿ ಕೀರ್ತನವನ್ನು ಪೂರೈಸುವನು).

ನಾರಾಯಣ:—ನಾರದ, ಭರತಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿದೆಯಾ? ಜನ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವಾದ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗೇಕೆ ಅವರು ವಿಮುಖರಾಗಿರುವರು?

ನಾರದ:—ದೇವಾಧಿದೇವ, ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಗೆ ಎಷ್ಟೋ ತರದ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು; ಆದರೆ ದೇಹಾರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಸದಾ ವ್ಯಾಧಿಪೀಡಿತರಾಗಿರುವವರಿಂದ ಎಂತಹ ಪುಣ್ಯ

ಕರ್ಮವು ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು? ಭಾರತೀಯರು ದೇಹದಾರ್ಢ್ಯತೆಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವರು; ತರತರದ ರೋಗರುಜೆಗಳಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವರು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ತನ್ಮೂಲಕ ಮನೋಶಕ್ತಿಗೆ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ತಂದುಕೊಂಡಿರುವ ಭಾರತೀಯರಿಂದ ಎಂತಹ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯಾದೀತು? ಸ್ತ್ರೀವರ್ಗಕ್ಕಂತೂ ಆರೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರವೇನೆಂಬುದರ ತಿಳಿವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಂದ ಮೇಲೆ ಇವರಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಡುವ ಮಕ್ಕಳು ಎಷ್ಟೊಂದು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಾರು? ಇಂದಿನ ಶಿಶುಗಳೇ ನಾಳಿನ ಜನಾಂಗವಲ್ಲವೆ? ಇಂದಿನ ಜನಾಂಗವೇ ಕ್ಷಯಿಸತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾಳಿನ ಜನಾಂಗದ ಮಾತೆಲ್ಲಿ? ದೇಹಬಲವೂ, ಬಲಗೊಂಡ ದೇಹದ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ, ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ನೆಲೆನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮಾತಿಗೆ ಆಸ್ಪದವೆಲ್ಲಿ? ನೀನೇನಾದರೂ ಉಪಾಯದಿಂದ ಅವರ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲೇ ಅವರಿಗೆ ಕೂತು ಏಳುವುದಕ್ಕೂ ಯಂತ್ರ ಸಹಾಯವು ಬೇಕಾಗುವುದೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗಿದೆ

ನಾರಾಯಣ:—ಹಾ! ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಆರ್ಯಾವರ್ತವು ಇಂತಹ ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವುದೇ?

ಪದ—(ಪ್ರೇಮಸೇವಾ . . ಎಂಬಂತೆ) ಝಂಪೆ ತಾಳ.

ಪ್ರಿಯ ಆರ್ಯಧರೆಯು—ಮಮ ಸಂತೋಷದ—
ನಿಧಿ—ನೆಲೆಯು—ಗೆಳೆಯು—ಎನ್ನಯ ಪ್ರಾಣವೆ ॥
ತವ ಪುತ್ರರಿಗೆ ಕಷ್ಟ—ವಾಗೆ ಯಿದೀವಾರ್ತೆ—ಬಹಳ
ಅನುತಾಪ—ಯತುನ ಗೈವೆ—ಪೊರೆವೆ ॥ ೧ ॥

ನಾರದ, ನೀನು ಹೇಳುವುದು ನಿಜ; ಜನಾಂಗದ ದೇಹಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಶಕ್ತಿಮಾಪಕ ಯಂತ್ರವು ಯಾವುದು? ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ತೂಗುವ ತೋಳಲ್ಲವೆ? ಆ ರಟ್ಟೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಇಂದಿನ ಜನಾಂಗವು ಹೇಗಿದೆ ಎಂದೂ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗವು ಹೇಗಾದೀತೆಂದೂ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಅಂತೆಯೇ ಸ್ತ್ರೀಯ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಜನಾಂಗದ ಮಾನಸಿಕ ಬಲವನ್ನೂ ಅಳೆಯಬಹುದು. ಮಗುವನ್ನು ಜೋ

ಗುಳಿಸುವ ತಾಯಿಯು ಮೆದುಳು ಜ್ಞಾನಮಯವಾಗಿದ್ದರೆ ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವಾಗಲೀ ಮೂಢಭಕ್ತಿಯಾಗಲೀ ತಲೆಯೆತ್ತಲಾರದು. ಆದುದರಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಜೀವನದ ರಹಸ್ಯವು ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತು ಮಕ್ಕಳು ಅವರ ಸ್ತನಪಾನದೊಂದಿಗೇ ಆರೋಗ್ಯ ಜೀವನ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನೂ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯನ್ನೂ ಹೀರುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆ ಹಾಲೊಂದಿಗೇ ಆರೋಗ್ಯ ಜೀವನದ ಕ್ರಮವು ಮಕ್ಕಳ ಮೈಗೆ ಹಿಡಿದು ಹೋದರೆ ಮಾತ್ರ ಮುಂದಿನ ಜನಾಂಗವನ್ನು ಇಂದೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಇದೊಂದು ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಬೇಕು. ಇತರ ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ ದೇವತೆಗಳೂ ಕೆಲವರು ಗಂಡಸರಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರು ಹೆಂಗುಸರಾಗಿಯೂ, ಭರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ದೇಹಶಾಸ್ತ್ರ ಆರೋಗ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳ ವಿಷಯ ಅಜ್ಞಾನವು ತಲೆದೋರಿರುವುದೋ ಅಲ್ಲೆಲ್ಲ ಅನೇಕಾನೇಕ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಜ್ಞಾನಪ್ರಚಾರವಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಭಾರತಿಯು ತನ್ನ ಪುತ್ರರ ಹೀನದೆಶೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಕಣ್ಣೀರಿಡುತ್ತಿರುವಳು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರಲಾಪೆನೆ? ಆದುದರಿಂದ, ನಾರದ! ನೀನೇ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಳಾಗಿ ಭರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ 'ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರತಾಪ'ನೆಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ದಿಗ್ವಿಜಯವನ್ನೆಸಗಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆ. ಇದಕ್ಕೇನೆನ್ನುವೆ?

ನಾರದ: — ದೇವಾ, ನಿನ್ನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸುವುದೇ ನನಗೆ ಪರಮಾನಂದ; ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ ಮಹರ್ಷಿಗಳೂ ದೇವತೆಗಳೂ ಭರತ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತುವರು; ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿ ಅವರೊಡಗೂಡಿ ಆರೋಗ್ಯ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಿನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡುವೆವು. ನಿನ್ನ ಆಶೀರ್ವಚನದ ಬೆಂಬಲವು ನಮಗಿರಲಿ! (ಎಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸುವನು).

ನಾರಾಯಣ:— ಪದ—(ಮಾನಭಂಗದಾ . . ಎಂಬಂತೆ) ಆದಿ ತಾಳ.

ಹೋಗು ನಾರದ—ಯೊ—ಧರೆಯಾ—ಜನರಾ ।
ಭಾರಿ ರೋಗವ—ದೂಡಿ ದೀನರಾ—ಪೊರೆಯೊ ॥
ಮನದಲಿ ಶಾಂತಿ—ಸ್ಥಾಪಿತ—ವಹದೀ—ತೋಷಾ ॥ ೧ ॥

ದೃಶ್ಯ ೪.

(ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರತಾಪನ ದರ್ಬಾರ—ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯದ ದಳದವರಾದ ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತೆ, ಆರೋಗ್ಯ ಸುಂದರಿ, ರೋಗಾಂತಕ, ಆರೋಗ್ಯ ಪಾಲಕ ಮುಂತಾದ ಸಭಿಕರು ಕುಳಿತಿರುವರು).

ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರತಾಪ:— ಪದ—ರಾಗ—ತುಮಾರಿ.
(ಶಿರಾತೋ ಪ್ರೇಮ . . . ಎಂಬಂತೆ) ತಾಳ ಪಂಜಾಬಿ.

ಸ್ತ್ರೀ ಪಾಲಕರೇ ಮಾಡಿರಿ ಬಹು ಯತುನ ।
ಮನೆ ಮನೆಗಳ ಸಂ । ದರ್ಶಿಸಿ ಸಾರಿರಿ । ಸುಖದಲಿ
ಯಿಹ ಬಗೆಯ ॥ ೧ ॥ ಶಿಶುಗಳು ಸುಖಸಂ । ತೋಷದಿ
ಬಾಳುವ । ಕ್ರಮವನು ತಿಳುಹುತಲಿ ॥ ೨ ॥

ಈ ಭರತ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಚಾರದ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಹೊತ್ತಿರುವೆನು. ಆದರೆ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಬರೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯು. ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಚಾರಕ ಮಂಡಳಿಯವರಾದ ನಿಮ್ಮಿಂದಲೇ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಕೃತ ಶಿಶುಸಪ್ತಾಹವನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆಚರಿಸುವಂತೆ ಜನತೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಟ್ಟು, ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ಅವರ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು, ಆ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಂಗವಾಗಿಯೂ ಸಫಲವಾಗಿಯೂ ನೆರವೇರುವಂತೆ ಮಾಡುವುದೇ ನಮ್ಮ ಪ್ರಥಮ ಕರ್ತವ್ಯ. ಈ ಮಂಡಳಿಯ ಸ್ತ್ರೀ ದಳವು ವಿಶೇಷತಃ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಜ್ಞಾನ ಅವರ ಮೂಢ ಭಕ್ತಿ, ಅವರ ಅನಾರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಜೀವನ ಕ್ರಮ ಇವುಗಳನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಶಿಶುಪಾಲನೆಯು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಜ್ಞಾನಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಮಂಡಳಿಯ

ಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ಮಿಕ್ಕುಳಿದವರಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯಾಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, 'ಆರೋಗ್ಯ ಭಾಗ್ಯವೇ ಭಾಗ್ಯ'ವೆಂದು ಜನರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಜಾಗ್ರತರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹವೆಂದು ಮಾಡುವರು.:—'ಆ ಇಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿರಿ. ಈ ನುಶಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿರಿ' ಎಂದು ವಿಜಾತೀಯ ಭಾಷೆಯ ಜಾಹೀರಾತುಗಳನ್ನೋ ಚಿತ್ರಪಟಗಳನ್ನೋ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಕೊಂಡು ಪೇಟೆ ಗೊಂದು ಸುತ್ತು ಮೆರವಣಿಗೆ ಬಂದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಶಿಶುಸಪ್ತಾಹವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಲ್ಲಿಯ ನೀರಿನ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ಲೇಗು ರೋಗದ ಸೋಂಕು ತಗಲದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ, ಆ ವಿಷಯಗಳ ಕುರಿತು ಮಾಯಾ ಲಾಂದ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಬೆರಳು ಮಡಚು ವಷ್ಟು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಲೋಟೆಗಳನ್ನು ಹಂಚಿ ಶಿಶು ಪ್ರದರ್ಶನವೆಂತ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾರ್ಥಕವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಬಂಧ ವಾದ ಒಂದೆರಡು ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹವು ಸಾಂಗವಾಯಿತೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಟಿಕೇಟು ಇಟ್ಟು ಆರೋ ಗ್ಯ ವಿಷಯವಾದ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಆಡುವುದು ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹದ ಉದ್ದೇಶ ವಲ್ಲ. ವರುಷಕ್ಕೊಂದು ವಾರ ಕಣ್ಣೆರಿಬಂತೆ ನಟಿಸಿ ಅನಂತರ ಕುಂಭ ಕರ್ಣನೊಡನೆ ದೀರ್ಘ ನಿದ್ರಾಸ್ಪರ್ಧೆಗಿಳಿಯುವುದೂ ಲೇಸಲ್ಲ. ಇವು ಗಳೆಲ್ಲಾ ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹದ ವರದಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ— ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನೋ ಬಿರುದು ಬಾವಲಿಗಳನ್ನೋ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ— ಮಾಡುವ ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟಿನ ಆಟಗಳಾಗುವುವಲ್ಲವೆ? ಇವುಗಳಿಂದ ಜನತೆಗಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವು ಅಷ್ಟಷ್ಟೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಇಂತಹವು ಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಜನತೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹದ ಪ್ರಯೋಜಕತೆಯ ಕುರಿತು ಅವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಡೆಗಟ್ಟಿದಂತಾಗುವುದು. ಕೆಲ ವರು ಇಂತಹ ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಗೇಲಿ ಮಾಡುವರು. ಅದು ಕಾರಣ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕುಂದುಗಳು ತಲೆದೋರ ದಿರಲಿ. ಈಗ ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು; ಅವುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನೀವು ಕಾರ್ಯನಿರತರಾದರೆ ನನಗೂ

ಸಿಮಗೂ, ದೇಶಕ್ಕೂ ಖ್ಯಾತಿಯಿದೆ. ನೋಡಿ, ಇಂದಿನ ಶಿಶುಗಳೇ ನಾಳಿನ ಜನಾಂಗ; ತೊಟ್ಟಿಲು ದೂಗುವ ರಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ. ಎಂದಿನ ತನಕ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ವಿಷಯ, ಗರ್ಭಿಣಿ ರಕ್ಷಣೆಯ ವಿಷಯ, ಶಿಶುಪಾಲನೆಯ ವಿಷಯ, ಸಾಮಾನ್ಯ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗಳ ವಿಷಯ, ಅಗಾಧವಾದ ಅಜ್ಞಾನವಿರುವುದೋ ಅಂದಿನ ವರೆಗೆ ದೃಢಕಾಯರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಂದ ದೇಶವು ಶೋಭಿಸಲಾರದು; ಇಂದು ದೃಢಕಾಯರಾದ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಜನಾಂಗವಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಪದೇ ಪದೇ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಈ ವಿಷಯವಾದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯ ವಿಷಯವಾದ ಭಾಷಣಗಳು ನಿರಸವಾಗುವ ಕಾರಣ ನಡುನಡುವೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಹರಿಕಥೆಯ ರೂಪವಾಗಿ, ಭಜನಾ ರೂಪವಾಗಿ ನಾಟಕ ರೂಪವಾಗಿ, ಮಾಯಾಲಾಂದ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನ ರೂಪವಾಗಿ, ಚಿತ್ರಪಟ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನ ರೂಪವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಶಿಶುಪಾಲನೆಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಬೇಕು. ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗಂತೂ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಅದನ್ನೇ ನಾವು ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆರೋಗ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳ, ಶಿಶುಪಾಲನೆಯ, ರೋಗನಿವಾರಣೆಯ, ಕುರಿತಾಗಿ ಸುಲಭ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಛಾಪಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ತ್ರೀಯ ಕೈಗೆ ಹಾಕಲೇ ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ವಿಷಯವಾದ ಜೋಗುಳ ಹಾಡುಗಳು ತಾಯಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಮಗುವಿನ ತೊಟ್ಟಿಲ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಪಿದ್ದುದಾದರೆ ಶಿಶುವಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ ಜೀವನ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಜಿಗುಪ್ಸೆಯೂ ಶೈಶವದಲ್ಲೇ ಉಂಟಾಗಿ ಸ್ತನಪಾನದಂತೆ ಮೈಗೆ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವುದು. ಈ ತರದ ಮನೋ ವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಜನತೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದರೆ ಅನಂತರ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಸುಗಮವಾಗುವುದು. ಆದರೆ ಆ ತನಕ ನೀವು ಅವಿಶ್ರಾಂತ ಕಾರ್ಯ ತತ್ಪರರಾಗಿರಲೇ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀ ದಳದವರು ಮನೆ

ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಗೃಹಿಣಿಯರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಂಡು ಪರಿಹಾಸ್ಯಗೈಯಬಾರದು. ಅವರಲ್ಲಿ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ನೀವು ಅವರ ಗೆಳತಿಯರೆಂದು ತಿಳಿವಂತೆ ವರ್ತಿಸಿ ಅವರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಬೇಕು. ಅವರ ಅನಾರೋಗ್ಯಗಳ ವಿಷಯ, ಅವರು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಹೇಳುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ನೀವು ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸಬಾರದು. ಈಗ ನಾನೆಂದಂತೆ ನೀವು ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗೃಹಿಣಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ಸುಸ್ವಾಗತವನ್ನೀಯದಿರಲಾರಳು. ನೀವು ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ರೀತಿ ಜನತೆಯ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನೂ ಗೌರವವನ್ನೂ ಪ್ರೇಮವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯರಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಿರಿ. ಆಗ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆರೋಗ್ಯ ದಿಗ್ವಿಜಯವು ಆಗಿಯೇ ಆಗುವುದು. ನಾವು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ವಿಜಯಿಗಳಾದರೆ ಯಮಧರ್ಮರಾಜನೂ ಕೂಡ ತನ್ನ ಶೈಮಿನೀ ಪುರಕ್ಕೆ ಎಂದಿನಂತೆ ಜನರೇಕೆ ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಚಕಿತನಾಗಲೇ ಬೇಕು. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯತತ್ಪರರಾಗಿರಿ.

ಪದ—(ಸ್ವಕುಲ ತಾರಕ . . . ಎಂಬಂತೆ) ತ್ರಿಪಟಿ.

ಯತುನ ಗೈಯಿರಿ ಸದಾ—ಜಗದಾ । ಜನತೆ ಪಾಪದ ಮಾರ್ಗವ ನೀಗಿ ॥
ಸುಖವಿಲಾಸದಿ । ಬದುಕುವ ರೀತಿ । ದೇಹಾರೋಗ್ಯ ಲಭಿಸಲು ಸೇವ್ ॥

ದೃಶ್ಯ ೫.

(ರಂಗರಾಯನ ಮನೆ)

(ಮುನ್ಸಿಫ್‌ಕೋರ್ಟು ಗುಮಾಸ್ತೆಯಾದ ರಂಗರಾಯನ ಹೆಂಡತಿಯು ಶಿಶುಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗುವಳೆಂದು ಪೂರ್ವಾಚಾರ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಆಕೆಯ ಅತ್ತೆ ಗೌರಮ್ಮನು ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು.)

ಗೌರಮ್ಮ:—ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳಿಂದ ಮನೆಯೆಲ್ಲ ಗಲಾಟೆ! ಸೊಸೆಯ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗಿದೆ! ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಗೊಂದಲವಾದರೂ ಏಕೆ? ಇಂದು

ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟುಮರಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲೋ ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡ ಲಿಕ್ಕಿದೆಯಂತೆ! ಬಹುಮಾನ ಸಿಗುವ ಸಂಭವವಂತೆ! ಇಂದು ಆ ಬಹುಮಾನ; ನಾಳೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಚಕಾರ! ರಂಗನಿಗೂ ಈ ಮರುಳು ಎಂದು ಹಿಡಿ ಯಿತೋ ಏನೊ! ಅವನು ಏನು ಹೇಳಿದನೊ; ಇವಳೀಗ ಕುಣಿಯತೊಡಗಿ ದ್ದಾಳೆ. ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ! ಏನು ವೈಯ್ಯಾರ!

ಪದ—ಆದಿತಾಳ.

ಏನಿದು ವೈಯಾರದಗಲಭೆ । ಮಾನಿನಿಮಾನವ ಮಾರುವುದಿದು ನೆ ।
ಗಂಡು ಬೀರುಗಳಂತೆ ಸತಿಯರ । ಪೋಗಲುಬಿಡುವರದೆಂತಹ ಜನರೈ! ॥ ೧ ॥

ಇಂತಹ ನಾಚಿಗೆಗೇಡು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಂಗನೂ ಏಕೆ ಕೈಹಾಕಿದನೆಂದು ತಿಳಿ ಯಲೇಬೇಕು. (ಎಂದು ರಂಗನಿರುವ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗುವಳು.)

ದೃಶ್ಯ ೬.

(ರಂಗನ ಆಫೀಸುಕೋಣೆ–ರಂಗನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವನು. ಗೌರಮ್ಮನು ಪ್ರವೇ ಶಿಸುವಳು.)

ಗೌರಮ್ಮ:—ರಂಗ, ಆ ಕೆಲಸವನ್ನೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡು. ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸ—ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದು, ಮುಸರೆ ತಿಕ್ಕುವುದು, ಮಕ್ಕಳ ಚಾಕರಿ! ಆ ಕೋರ್ಟಿನ ಗುಮಾಸ್ತೆ ಅವಳೇ ನೋಡಲಿ!

ಪದ—(ಜಯಸಲೇಜಗವೀಗಲಿ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಆದಿತಾಳ.
ನಡೆಯಲಿಲೊ ಒಳಗೀಗಲೆ । ಬಲುಪೇಚಾಟವಿದೇತಕೆ ನಾರು ॥ ಪ ॥
ಸಸೂತ್ರಗೃಯುವಳಿದೆಲ್ಲವ । ನಿನ್ನಯ ಪತ್ನಿಯುನಿಸ್ಸಂಶಯ ।
ತಡೆಯದೆ-ನುಡಿಯದೆ-ನಡೀಗಲೆ ॥

ರಂಗ:—ಅಮ್ಮಾ, ಏನೆನ್ನುವೆ? ನನಗೇನೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಗೌರಮ್ಮ:—ಅರ್ಥವಾಗದು, ಅರ್ಥವಾಗದು! ಆಗುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಅದೂ ಈ ಹೆಂಗಸರೊಳಗಿನ ಗಂಡಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ!

ರಂಗ:—ಅಮ್ಮಾ, ನೀನು ಹೇಳುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೂತುಕೊ, ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ಹೇಳು, ಅವಳೇನು ಮಾಡಿದಳು? ಅವಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. (ಗೌರಮ್ಮನು ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ಬೆಂಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಳು.)

ಗೌರಮ್ಮ:—ಅವಳು ಮಾಡುವುದೇನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆ? ಈಗ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿವಸಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ. ಏನೋ ಒಂದು ಆಂ........ಆ ಸುಟ್ಟ ಹೆಸರು ನನ್ನ ಬಾಯಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಇಂದು ಏನೋ ಅಲ್ಲಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗುತ್ತಾರಂತೆ, ಏನದು?

ರಂಗ:—ಬೇಬೀ ಶೋ (Baby show).

ಗೌರಮ್ಮ:—ಹೂಂ. ಅದೇ. ಅದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಸನ್ನಾಹವಂತೆ! ಬೆಳಗ್ಗಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತೇನೆ—ಅವಳಿಗೆ ಮನೆಗೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಿಡುವೇ ಇಲ್ಲ. ಹಲ್ಲು ಉಜ್ಜಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ಗಂಟೆ! ಸ್ನಾನದಲ್ಲಿ ತಾಯಿಮಕ್ಕಳಿಗೆಂದು ಒಂದು ಉಂಡೆ ಸಾಬೂನೇ ಮಾಯವಾಯಿತು! ಅನಂತರ ಆ ಪೌಡ್ರು—ಊದಿ ಬಡುಕರಂತೆ ವೇಷ. ಇನ್ನು ತಲೆ ಬಾಚುವ ಸಂಭ್ರಮ—ಎದುರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿ, ಕೂದಲಿಗೊಂದು ಅಂಟಿನಲೇಪ, ಒಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲಾ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಾಚಿಯಾಯಿತು; ಅನಂತರ ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ—ಬಲದಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ! ಕುತ್ತಿಗೆ ಓರೆಓರೆಮಾಡಿ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿಯಾಯಿತು. ಸರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಪುನಃ ಮೇಲ್ಮುಖ, ಬಲದಿಂದ ಎಡಕ್ಕೆ, ಎಡದಿಂದ ಬಲಕ್ಕೆ! ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೆರಳುಹಾಕಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ! ಆ ಮೇಲೆ ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಇದ್ದ ಅಂಗಿ ಇಜಾರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತೊಡಿಸಿಯಾಯಿತು, ನೋಡಿಯಾಯಿತು, ತೆಗೆದುಹಾಕಿಯೂ ಆಯಿತು! ಪುನಃ ಎರಡನೆಯ ಸರ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ. ತನ್ನ ಶೀರೆಕುಪ್ಪಸಗಳಿಗೂ ಎರಡನೆಯ ಸರ್ತಿಯ ಸೇವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ! ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಗೊಂದಲವು ಅಲ್ಲಿಗೆ, ಆ ಸಭೆಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕಂತೆ! ಅದಕ್ಕೇ ಹೇಳಿದ್ದು—ಆ ಸಭೆ, ಆ ಲೆಚ್ಚರು, ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಅವಳು ಹೋಗಲಿ, ನೀನು ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ಕೂತುಕೊ—ಎಂದು

ರಂಗ:—ಅವಳು ಮಾಡಿದ್ದೇನೋ ಅತಿರೇಕವಾಯಿತು; ನಾನೂ ಒಪ್ಪುತ್ತೇನೆ. ಅಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ........

ಗೌರಮ್ಮ:—ಬಂತು! ನಿನ್ನ ಆ--ದ--ರೆ! ಅವಳ ವಿಷಯ ಏನೇ ಹೇಳಲಿ; ತೊಡಗಿದೆ—ಅವಳು ಮಾಡಿದ್ದು ತಪ್ಪು, ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತು; ಆ--ದ--ರೆ, ಅನಂತರ ಬರುವುದೇನೆಂದು ಗೊತ್ತೇವುಂಟು. ಏನಾದರೂ ಹೇಳಿ

ಹೇಳಿ ಕಡೆಗೆ ಅವಳು ಮಾಡಿದ್ದೇ ಸರಿ—ಎಂದು. ಮುಚ್ಚು ಬಾಯ್, ನನಗೆಲ್ಲಾ ಗೊತ್ತು. 'ನಾನು ಹೋಗಲೆ? ಅಂ, ಊಂ,' ಎಂದು ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ವೈಯಾರ ಮಾಡಿದಳು. ನೀನು 'ಹೂಂ' ಎಂದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಬಂದವರೆಲ್ಲ 'ನೋಡಿ, ರಂಗರಾಯರ ಮಗು! ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿದೆ! ರಂಗರಾಯರ ಹೆಂಡತಿ ಮಗುವನ್ನು ಸಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಬಲು ಜಾ--ಣೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ನಿನಗೆ ಇಂದ್ರಪದವಿಯೇ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ. ಮಗುವನ್ನು ಸಾಕಿ ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು! ಈಗ 'ರಂಗರಾಯರ ಹೆಂಡತಿ! ಬಲು ಜಾ--ಣೆ!' ಹತ್ತು ಜನರ ಬಾಯಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹೆಸರು ಬಂದರೆ ನಿನಗೊಂದು ಖ್ಯಾತಿ! ಅಲ್ಲವೇ? ಆ ಖ್ಯಾತಿಯ ಮೋರೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಬೀಳ!

ಪದ—(ಆಲೋಚಕವುಲಾಕರ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಝಂಪೆತಾಳ.

ಧಿಕ್ಕಾರ ಬಹುಮಾನಕೆ । ಪರಿಹಾಸ್ಯಕೆಡೆಯು । ನೆರೆದಿಹರ
ನುಡಿಯು । ತರವಲ್ಲ ನಡೆಯು । ನಾರಿಗೀರೀತಿಯು ॥ ೧ ॥
'ನೋಡಿವಳು ಚದುರೆ-ಪಡೆದಿಹಳುಖ್ಯಾತಿ'-ನುಡಿವು
ದನು ಕೇಳ್ವ । ಸುಡುಬಾಳ್ವೆಯಿದನು ॥ ೨ ॥

ನೀವು ಹೇಗೆ ಬೇಕಾದರೂ ಕುಣಿಯಿರಿ; ಆದರೆ ಆ ಮಗುವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹಾಳು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ; ಆ ಸಭೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೇಳಿದರೇ ಅದರ ಹಾಸಿಯೇನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ನೀನು ಅಷ್ಟೂ ಯೋಚಿಸಿಲ್ಲ!

ರಂಗ:—ಏನು! ಅದರ ಹೆಸರಲ್ಲೇನಿದೆ?

ಗೌರಮ್ಮ:—ನನಗೆ ಆ ಸುಟ್ಟ ಇಂಗ್ರೇಜು ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಕೇಳಿದರೆ ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಇದ್ದಾನಲ್ಲ—ನಿನ್ನ ದೊಡ್ಡ ಮಗ! ಒಂದು ವರುಷದಿಂದ ಇಂಗ್ರಜಿ ಓದುತ್ತಾನಲ್ಲ! ಕೇಳಿದೆ; ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ.

ರಂಗ:—ಏನು ಹೇಳಿದ? ನಾನೂ ಕೇಳಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ಗೌರಮ್ಮ:—ಹೇಳುವುದೇನು! ಇದ್ದದ್ದು ಹೇಳಿದ—ಬೇಬಿ-ಅಂದರೆ-ಮಗು. ವೀಕ್-ಅಂದರೆ-ಬಲಗುಂದುವುದು. ಅದರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿ ಆಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಅಷ್ಟೆ! ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದವರಲ್ಲಿ ಅನಿಷ್ಟ ಕಣ್ಣಿನವರು ಎಷ್ಟೋ ಇರಬಹುದು. ಕೆಟ್ಟ ಕಣ್ಣು ಬಂಡೆಯೊಡೆಯುತ್ತದೆ! ತಿಳಿಯಿತೆ? ಅಂತವ

ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟುವಿನಂತಹ ಪುತ್ತಲಿಗೊಂಬೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಮತ್ತು ಮಗುವು ಆರು ತಿಂಗಳು ಏಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಇನ್ನು ಅಂತಹವರ ತಂಡದ ಕಣ್ಣೀ ಬಿತ್ತೆಂದರೆ ಹೇಳುವುದೇನು? ಹೇಳುವುದೇನು! ಆಗುವುದೇನು! ಕಡೆಗೆ ಬರುವುದು ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಪಾಶಿ! ಹಗಲುರಾತ್ರೆ ದಣಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಇದ್ದಾಳಲ್ಲ—ಮನೆಗೊಂದು ಮುದುಕಿ—ಅಂತ? ನಿಮಗೆ ಆಟ, ನನಗೆ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟ!

ರಂಗ:—ಅಮ್ಮಾ, ಆ ಫೋರನು ತಪ್ಪು ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಗದ್ದಲ ಹುಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಗೌರಮ್ಮ:—ಆಗಲಿ, ಅವನು ಹೇಳಿದುದು ತಪ್ಪು! ನೀನು ಹೇಳು ವುದೇನು?

ರಂಗ:—ಅದರ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಕೇಳ ಬೇಕು. ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಗೌರಮ್ಮ:—ಸರಿ. ಇನ್ನು ಉದ್ದುದ್ದ ಹೇಳಿ ಸತ್ಯಸುಳ್ಳು, ಸುಳ್ಳು ಸತ್ಯ, ಎಂತ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿರುವೆ! ವಕೀಲರುಗಳ ವಾದ ದಿನನಿತ್ಯವೂ ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಬಾರದಿದ್ದರೆ? ಆಗಲಿ, ಹೇಳು.

ರಂಗ:—ಅಮ್ಮಾ, ಯೋಚಿಸು, ಕಳೆದ ವರ್ಷ 'ಆರೋಗ್ಯ ಚಂದ್ರಿಕೆ' ಯನ್ನು ಅವಳ ಕೈಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ನೀನೇನು ಹೇಳಿದೆ? ನೆನಪಿದೆಯೆ? ಈಗ ಅದು ಬರುವುದೇ ತಡ, ನೀನೇ ಅವಳಿಂದ ಓದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆ!

ಗೌರಮ್ಮ:—ಹೌದು, ಅದು ಒಳ್ಳೆಯ ಪತ್ರಿಕೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಪದ್ಧತಿ, ಉಡಿಗೆತೊಡಿಗೆ, ಆಹಾರ, ಜೀವನಕ್ರಮ, ಇವೆಲ್ಲ ಆರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟ ನಿನಗೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟುವಂತೆ ಸಕಾರಣವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿ ಬರೆದದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುವ ಮಾತಂತಿರಲಿ, ಹೆರುವುದಕ್ಕೂ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ, ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಂತಹ ಈಗಿನ ಹೆಮ್ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯ ಬುದ್ಧಿ ವಾದವಿದೆ. ಅವಳು ಅದನ್ನು ಓದಿ ತಿಳಕೊಂಡರೆ ನನ್ನ ಭಾರವು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದು. ನೋಡು, ಒಂದು ಸಲ ಅದರಲ್ಲಿ ಏನು ಹೇಳಿತ್ತು?

'ಗರ್ಭಿಣಿಯರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಪೂಜೆಮಾಡಿದಷ್ಟು ಅವರ ಪ್ರಸವ ಕಷ್ಟ' ಎಂದು. ನಾನು ಅದನ್ನು ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವದಿಂದಲೇ ಎಷ್ಟೋಸಲ ಹೇಳಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಓದಿದ ನಂತರವೇ ವಿಶ್ವಾಸವುಂಟಾಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಕಣೆಯ ವಿಷಯ. ಅವೆಲ್ಲ ಅತ್ತೆಯಂದಿರು ಹೇಳಿದರೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂತ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವಾಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೇ ಹೇಳಿದರೆ—ಆಚಾರಿ ಕಿವಿ ಚುಚ್ಚಿದಂತೆ—ನೋವೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನ ಉಂಟು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಇದಕ್ಕೂ ಏನು ಸಂಬಂಧ?

ರಂಗ:—ಸರಿ, ಹಾಗಾದರೆ ಅದೇ ಇದು; ಇದೇ ಅದು.

ಗೌರಮ್ಮ:—ಹಾಗಾದಮೇಲೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪುನಃ ಪುನಃ ಓದಿದರಾಗದೆ? ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಗೊಂದಲವೇಕೆ? ಜನಮರುಳೋ ಜಾತ್ರೆಮರುಳೊ!

ರಂಗ:—ಅಮ್ಮಾ ಅದೇ ಇದು, ಇದೇ ಅದು, ಆದರೂ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬೇರೆ, ಆಕರ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ. ಆದುಕಾರಣ ಪ್ರಯೋಜನವು ಹೆಚ್ಚು.

ಪದ—ರಾಗ-ಮಾಲಕಂಸ (ನೋಡೆಹರಿಯಾಲೀಲೆಯಾ) ಆದಿತಾಳ.

ಕೇಳಿಮುಮುತಾಮಾತೆಯೆ । ತಿಳಿಸುವೆನವರೂ । ಯೆಸಗುವ ಕಾರ್ಯ
ಆರೋಗ್ಯಾ ವಿಜ್ಞಾನದ–ವಿಚಾರವಂ । ಪ್ರಚಾರವಂ । ಮಾಳ್ಪರವರು–
ವಿಶೇಷವು–ಸುಯೋಗವಿದ್ದೈಸೆ ॥ ೧ ॥

ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬರೆಯಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಮಾಯಣ ಪಾರಾಯಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೂ ಅದನ್ನೇ ಹರಿಕಥೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಎಷ್ಟು ಅಭ್ಯಂತರವಿದೆ ನೋಡು! ಹರಿಕಥೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ವಗಳು ಎಷ್ಟು ಸುರಸವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟುತ್ತವೆಂದು ನೀನೇ ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲ! ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಆರೋಗ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನು—ರೋಗಗಳ ಕಾರಣನಿವಾರಣ, ಗರ್ಭಿಣಿಬಾಣಂತಿಯರ ಆರೈಕೆ, ಶಿಶುಪಾಲನೆ—ಮುಂತಾದುವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಏನೂ ತಿಳಿಯದ ಹೆಡ್ಡು ಹೆಂಗಸರಿಗಾದರೂ ಮಂದಟ್ಟಾಗುವಂತೆ ಉಪನ್ಯಾಸ, ಚಿತ್ರಪಠ, ನಾಟಕ, ಮಾಯಾಲಾಂದ್ರ ಪ್ರದರ್ಶನ, ವಸ್ತುಪ್ರದರ್ಶನ, ಶಿಶುಪ್ರದರ್ಶನ ಮುಂತಾದ ಹಲವು

ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುವರು. ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಯು ಮಾಡಲಾರದು. ಅವಳು ಹೋಗಿ ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದರೆ ನಿನಗೆ ಈ ಕುಟುಂಬದ ಆರೋಗ್ಯರಕ್ಷಣೆಯ ಭಾರವು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ನೀನೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದರೆ ನಿನ್ನಿಂದಾದರೂ ಎಷ್ಟು ತಾನೆ ಸಾಧ್ಯವಾದೀತು! ಕಷ್ಟ ಪಟ್ಟು ಪಟ್ಟು ಹಣ್ಣಾಗಿರುವೆ!

ಗೌರಮ್ಮ:—ಹೌದು ಮಗೂ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನಿಂದೇನೂ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಯಾವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿ! ಯಾವುದನ್ನು ಹಿಡಿಯಲಿ! ಒದ್ದಾಡುತ್ತೇನೆ. ಇರಲಿ, ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟುವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ಮುಂದೆ ತೋರಿಸುವುದೇಕೆ? ಕೆಟ್ಟ ಕಣ್ಣು ಬಿದ್ದರೆ? ಏನೊ, ಇದಾದರೂ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೆಲ್ಲ ಇತ್ತೆ? ನಾವೇನು ಮಕ್ಕಳುಮರಿಗಳನ್ನು ದೊಡ್ಡದು ಮಾಡಿಲ್ಲವೆ?

ರಂಗ:—ಇದ್ದೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೊಂದು ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದಿರಬಹುದು ಮಗು ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಬಂದವರಿಗೆ ಹೊಸಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿರೆಂದು ಎತ್ತಿಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆ? ದೃಷ್ಟಿ ಬೀಳುವುದೆಂದು ಮಗುವನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಅಡಗಿಸಿಡುತ್ತಿದ್ದರೇನು? ಮದುವೆಮುಂಜಿಗಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎಷ್ಟೊಂದು ಮುದ್ದುಮುದ್ದಾಗಿ ಸಿಂಗರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ! ಅವುಗಳ ಮುಖಕ್ಕೆ ಪರದೆಯೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೇನು? ಎಂತೆಂತಹ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಜನರು ತಮ್ಮ ಅದ್ಭುತ ದೇಹಶಕ್ತಿ, ಗಾನಶಕ್ತಿ, ವಾಗ್ಚಾಲತ್ವ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಅವರಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಾಗುವುದೆ? ಆರೋಗ್ಯನಿಯಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದರೆ ಅಸ್ವಸ್ಥವು ಬಂದೇಬರುವುದು; ಅಲ್ಲದೆ, ದೃಷ್ಟಿಯೇನುಮಾಡೀತು ಅಮ್ಮ? ನೀನು ಹೇಳುವಂತೆ ನಿಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ಜೀವನಕ್ರಮವು ಆರೋಗ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಸರಿಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಜೀವನ ಕ್ರಮವೇ ಬದಲಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ನನ್ನ

ಬಾಲ್ಯದ ಹಳ್ಳಿವಾಸವನ್ನೂ ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಈ ಚಿಂತಾದ್ರಿಪೇಟೆಯು, ಅದರಲ್ಲೂ ಈ ಪಚೀತಿಗಲ್ಲಿಯ, ವಾಸವನ್ನೂ ಯೋಚಿಸಿದರೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ನನ್ನನ್ನು ಸಾಕಿದವಳೂ ನೀನೆ; ನನ್ನ ಈ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುವವಳೂ ನೀನೆ. ಆದರೆ ನೀನೇ ಹೇಳುವೆ, 'ಈ ಮಕ್ಕಳು ಅಸ್ವಸ್ಥ ಬಿದ್ದುದರ ಹತ್ತರಲ್ಲೊಂದು ಪಾಲೂ ನಾನು ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ' ಎಂದು. ಆದುದರಿಂದ ಆರೋಗ್ಯದ ವಿಷಯ ಈಗ ಎಷ್ಟು ತಿಳಕೊಂಡರೂ ಸಾಲದಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜನಾಂಗಾರೋಗ್ಯದ ಮತ್ತು ಶಿಶುಪಾಲನೆಯ ಕುರಿತಾದ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ವಾರವನ್ನು ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ 'ಬೇಬೀ ವೀಕ್' ಅನ್ನುವರು. ಆ ಪೋರಕಿಟ್ಟು ನಿನಗೆ ತಪ್ಪು ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ ಅದರ ಉದ್ದೇಶವೇ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡಿದ

ಗೌರಮ್ಮ:—ಸರಿ. ಉದ್ದೇಶವೇನೋ ಒಳ್ಳೆಯದೇ. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯಂತಹ ಹೆಂಗುಸರೆಲ್ಲ ಅವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೇಳಿ ತಿಳಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ತಾನು ಮುಂದು, ತಾನು ಮುಂದು ಎಂದು ಹೋಗುತ್ತಾರೆಂತ ನೀವು ಗಂಡುಸರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಿರಿ.

ಪದ—ಆದಿತಾಳ.

ಅರಿವನು ತಿಳಿಯಲು ತೆರಳ್ವರೆ ॥ ಪಲ್ಲ ॥
ತರುಣಿಯರಾ-ರೂಪವನು । ಬೆಡಗಿನ ವೇಷವ ನೋಡಲು ತಾವ್ । ತೆರಳ್ವರು ॥ ೧ ॥
ಉಟ್ಟಿರುವ-ಶೀರೆಯನು । ತೊಟ್ಟಿಹ ನಗಗಳ ನೋಡಲು ತಾವ್ । ತೆರಳ್ವರು ॥ ೨ ॥

ಇವರಿಗೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದವರ ಶೀರೆ ಕುಪ್ಪಸ, ಆಭರಣ, ಮಕ್ಕಳ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆ, ಹೆಮ್ಮಕ್ಕಳ ಬಿನ್ನಾಣ ವೈಯ್ಯಾರ, ಇವುಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಮನಸ್ಸು. ಜನ ಮರುಳೋ ಜಾತ್ರೆ ಮರುಳೋ ಎಂಬಂತೆ. ಏನಾದರೂ ಪ್ರಯೋಜನ ಸಿಕ್ಕಬೇಕಾದರೆ ನಾನೂ ಅವಳೊಡನೆ ಹೋಗಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಿಳಕೊಂಡು ಆಗಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು

ರಂಗ:—ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಮ್ಮಾ; ನೀನೇ ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗು; ಮತ್ತಷ್ಟು ಒಳ್ಳೇಯದೇ ಆಯಿತು.

ಗೌರಮ್ಮ:—ಕೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿಯ ವಿಷಯ ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿಯಾಗಿ ರಬಹುದು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೇನೋ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಗೆ, ಹಾಗೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪುಟ್ಟುವಿನ ಕೆನ್ನೆಗಳಿಗೆರಡು ಕಾಡಿಗೆ ಬೊಟ್ಟುಗಳನ್ನಾದರೂ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕು. ಅದರಿಂದೇನು ಕೇಡು?

ರಂಗ:—ನಿನಗೆ ಇಷ್ಟವಿದ್ದಂತೆ ಮಾಡಮ್ಮ; ಆದರೆ ಬರೀ ವಿಕಲ್ಪ ಮಾಡಬೇಡ.

ಗೌರಮ್ಮ:—ಛೆ, ಛೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೇನು ಹುಚ್ಚೆ? ಹತ್ತು ಜನರ ಮುಂದೆ ಕೊಂಡುಹೋಗುವ ಮಗು ಮುದ್ದು ಮುದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ದೃಷ್ಟಿ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ, ಎರಡೇ ಎರಡು, ಚಿಕ್ಕ, ಸಣ್ಣ, ಕಾಡಿಗೆ ಬೊಟ್ಟು, ಅಷ್ಟೆ! (ಪರದೆಯೊಳಗಿನಿಂದ ಆರೋಗ್ಯ ಭಜನಾ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ತಾಳ ತಂಬೂರಿಗಳ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಬರುವುದು) ಅದೇನು ಗಲಾಟೆ?

ರಂಗ:—ಅದೇ, ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹದ ಆರೋಗ್ಯ ಭಜನೆಯ ಮೆರವಣಿಗೆ. ಅಮ್ಮಾ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳು. ಆ ಪದಗಳು ಎಷ್ಟು ಬೋಧನಾ ಪ್ರದವಾಗಿವೆ! ಎಷ್ಟು ಸುರಸವಾಗಿವೆ! ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಂಗಸರು ಕಲಿತು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಬಾಲವೃದ್ಧರಿಗೂ ಆರೋಗ್ಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದಂತಾಗುವುದಲ್ಲವೆ? ಆ ಪದಗಳನ್ನು ಛಾಪಿಸಿ ಉಚಿತವಾಗಿ ಹಂಚುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವರು. ನಮ್ಮ ಮನೆ ಬಾಗಲಲ್ಲೂ ಕೆಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋಗುವರು. ಅಗೋ, ಕಿಟ್ಟು ಓಡಿದ ಆ ಪದಗಳ ಕಾಗದವನ್ನು ತರುವನು. ಓದಿಸಿ ಕೇಳು. ಮೆರವಣಿಗೆ ನಮ್ಮ ಬೀದಿಗೆ ಬಂತು. ಹೋಗಿ ನೋಡಮ್ಮ.

ದೃಶ್ಯ ೩.

(ತಾಳ ತಂಬೂರಿ ಮುಂತಾದ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತ ಆರೋಗ್ಯ ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಶಿಶು ಸಪ್ತಾಹದ ಭಜನಾ ಮಂಡಳಿಯವರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು).

ಪದ—ಮದಲಾಸಿ ಮಟ್ಟು—(ಭಾರತೀಯರೆ ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತು . . ಎಂಬಂತೆ)

ಚಾಪು ತಾಳ.

ಅಕ್ಕಂದಿರಣ್ಣಂದಿರೆಲ್ಲರು ಕೇಳಿ । ಸಿಕ್ಕದೆ ರೋಗಕ್ಕೆ ಸುಖದಿಂದ ಬಾಳಿ ॥ ಪಲ್ಲ ॥
ಮುಚ್ಚದೆ ಯಿಟ್ಟಿಹ ತಿಂಡಿಯ ತಟ್ಟೆ । ಬಚ್ಚಲ ರೊಚ್ಚಿನ ನೊಣಕದು ಕಟ್ಟೆ ॥
ಬೀದಿಯ ಬಳಿಯಿಹ ತಿಂಡಿಗೆ ಸೋತು । ವ್ಯಾಧಿಯ ಕೊಳ್ಳಿರಿ ನಿಜವಾದ ಮಾತು ॥

ಶಾಲೆಯ ಮಕ್ಕಳ ಹೋಟೆಲು ವಾಸ । ಶೀಲಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕೆ ಮೋಸ ॥
ಹೋಟೆಲ ಕಜ್ಜಾಯ ಕಾಫಿಯು ಊಟ । ನೋಟಕ್ಕೆ ಸೊಂಪಿವೆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಮಾಟ ॥

ದೇಹದ ವಿಷಯವ ತಿಳಿಯದ ಮನುಜ । ವಿದ್ಯೆಯು ಎಷ್ಟಿರೆ ಪಶುಸಮ ಸಹಜ ॥
ಆರೋಗ್ಯ ಲೆಕ್ಚರು ಕೇಳಲು ಬೇಕು । ನಿರೋಗಿ ನೀವಾಗಿ ಬಾಳಲು ಬೇಕು ॥

ಸಿಂಗಾಲು ಚಾಹವು ಸಿಂಗಾಲು ಕಾಫಿ । ಅಂಗಾಂಗ ಶಕ್ತಿಯ ಕೊರೆಯುವ ಪಾಪಿ ॥
ಬೀಡಿಯು ಸಿಗರೇಟು ಎದೆಗೊಂದು ಶೂಲ । ಗುಂಡಿಗೆ ರೋಗಕ್ಕೆ ಸೈಕಲ್ಲು ಮೂಲ ॥

ನಾಲಿಗೆ ದಾಸರು ನೀವಾಗಿ ಹೋಗೆ । ಸೆಳೆವುದು ನಿಮ್ಮನು ರೋಗದ ಬಲೆಗೆ ॥
ಸೊಗಸಿನ ಜೀವನ ಸೊಗಸಿನ ಊಟ । ನಗರದ ವಾಸಗಳ್ ತನುವಿಗೆ ಕಾಟ ॥

ಕತ್ತಲೆ ಕವಿದಿಹ ದೂಳಿನ ಕೋಣೆ । ಕುತ್ತಕ್ಕೆ ಮತ್ತಪ್ಪು ಹಿತವಾದ ಠಾಣೆ ॥
ನಿರ್ಮಲ ಗಾಳಿಯು ಬೆಳಕಿನ ಜಾಗ । ರೋಗಿಯ ಮದ್ದಿನೊಳದುವೆ ಮುಪ್ಪಾಗ ॥

ಮಕ್ಕಳ ರೆಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಿಸೆ ದಾಕ । ಸೋಂಕದು ಸಿಡುಬಿನ ಸಾವಿನ ಶೋಕ ॥
ಕ್ಷಯ ರೋಗಿ ಯುಗುಳುವ ಕೆಮ್ಮುವ ಜಾಗ । ಬಿಟ್ಟರೆ ತಟ್ಟದು ನಿಮಗದು ರೋಗ ॥

ಕೊಲೆರದ ರೋಗಿಯಿಂ ದೂರವಾಗಿರಿರಿ । ಹೊಲಸಾದ ಅರಿವೆಯ ದೂರದೊಳ್ ಸುಡಿರಿ ॥
ಬಾವಿಯೊಳವುಗಳ ಮುಳುಗಿಸ ಬೇಡಿ । ಸಾವಿರ ಸಾವಿಗೆ ಹೊಣೆ ನೀವು ನೋಡಿ ॥

ಬೆಳಕುಗಾಳಿಯು ಮನೆಯೊಳು ಬರಬೇಕು । ತಿಳಿನೀರ ಪಾನವು ಸ್ನಾನವು ಬೇಕು ॥
ಬದುಕಲು ತಿನುವವ-ನವನತಿ ಜಾಣ । ತಿನ್ನಲು ಬಾಳ್ವವನವ ಕಡು ಕೋಣ ॥

ದ್ವಿತೀಯಾಂಕ.

ದೃಶ್ಯ ೧.

(ವಿನೋದರಾಯನೆಂಬ ಹುಡುಗನು ಯುರೋಪಿಯನ್ ಡ್ರೆಸ್ ತೊಟ್ಟುಕೊಂಡು ತನ್ನ ಮನೆಯ ತೋಟದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವನು.)

ಪದ—(ಮಂದರಗಿರಿಧರನೇ . . . ಎಂಬಂತೆ) ತಾಳ ಪಂಜಾಬಿ.

ದೊಡ್ಡವರನುಕರಿಸೆ-ಇದೀಯುಡಿಗೆ ಹ- ॥ ಪ ॥
ಗೌರವಕಾರೀ-ಮಾನಕೆಧಾರೀ-ಶೋಕನು ತಾ ಬೀರಿ ॥
ವಾಕಿಂಗ್-ಗೀಕಿಂಗ್, ಮಾಡುವೆ ನಾನ್ನೆ-ಬೀದಿಯ ಸೇರಿ ॥ ೧ ॥
ಈ ರೀತಿ ಮಾಡಿದರೇನೇ-ಜಂಟೀಲ್‌ಮ್ಯಾನ್ ಆಗ್ವೆ ॥
ದೊಡ್ಡವರನುಕರಿಸೆ-ಇದೀಯುಡಿಗೆ ಹ ॥ ೨ ॥

ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತರ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ—'ತಂದೆಯೆಂದರೆ ದೇವರಿಗೆ ಸಮ. ಅವರು ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾರಿಗೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಮರ್ಯಾದೆ ಕೊಡುತ್ತಾರೋ ಅವರು ನಡೆಯುವ ಹಾಗೆ, ಅವರು ಮಾಡುವ ಹಾಗೆ, ನೀವೂ ಮಾಡಲು ಈಗಿನಿಂದಲೂ ಕಲಿಯಬೇಕು. ನಾಳೆಯೆಂದರೆ ಅದು ಬಾರದು. ಗಿಡವಾಗಿ ಬಗ್ಗದ್ದು ಮರವಾಗಿ ಬಗ್ಗುತ್ತೆ?' ಎಂದು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ದೊಡ್ಡವರ ಹಾಗೆ, ಮರ್ಯಾದೆವಂತರ ಹಾಗೆ, ನಾನು ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಾನೆಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟೆ! ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಅಭಿಲಾಷೆಯು ತೀರಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ನಾನು ದೊಡ್ಡವರಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಈ ಕ್ಯಾಪ್, ಈ ನೆಕ್ಕಟೈ, ಕೊಲ್ಲರ್, ಹ್ಯಾಟ್, ಕೋಟ್, ಟ್ರವುಜರ್, ಬೂಟ್ಸ್, ವಾಕಿಂಗ್ ಸ್ಟಿಕ್—ಇನ್ನೇನು ಬೇಕು? ಸರಿ, ದೊಡ್ಡವರಂತೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ತನಕ ಇದೊಂದು ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು (ಜೇಬಿಗೆ ಕೈ ಹಾಕುತ್ತ) ತಂದೆಯವರು ಇಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗೆ ಬೀಗಹಾಕದೆ ಅವಸರದಿಂದ ಹೋದುದು ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸಗಳಿಂದ

ಹೊಂಚು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆ! ಇಂದು ಸಿಕ್ಕಿತು (ಎನ್ನುತ್ತ ಸಿಗರೇಟ್ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ಒಂದು ಸಿಗರೇಟನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಕಚ್ಚಿ, ಆಚೆಯಾಚೆ ನೋಡಿ ಅಡಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಗೀಚಿ ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚಿ ಸಿಗರೇಟು ಸೇದುವನು.) ಸರಿ, ದೊಡ್ಡವರು ನಡೆಯುವುದೆಂದರೆ ಹೀಗೆ (ಎಂದು ಠೀವಿಯಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತ, ಹೊಗೆ ಬಿಡುತ್ತ, ಬೆತ್ತವನ್ನು ಬೀಸುತ್ತ ನಡೆದು ತೋರಿಸುವನು.) ನನ್ನ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಗರೇಟು ಬೇಕು. ನಾನೆಂತೂ ಅವರ ಮಗನಲ್ಲವೆ? ಒಂದುತೂಕ ಹೆಚ್ಚಾಗಬೇಕು! ನಾನು ದೊಡ್ಡವನಾದಾಗ ದಿನಕ್ಕೆ ಮೂರು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಖರ್ಚು ಮಾಡಬೇಕು! ತಂದೆಯವರು ಡ್ರೆಸ್ ಹಾಕಿ, ಸ್ಪೆಕ್ಸ್ ಇಟ್ಟು, ಈಜೀಚೇರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಆಚೆಗೊಂದು ಕಾಲು ಈಚೆಗೊಂದು ಕಾಲು ಹಾಕಿ, ಸಿಗರೇಟ್ ಸೇದುತ್ತ, ನ್ಯೂಸ್ ಪೇಪರು ಓದುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನನಗೆ ಇಂದೇ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂತ ತುಡುವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಹಹಾ! ಹೊಗೆಯು ಎಷ್ಟು ಸೊಗಸಾಗಿ ಏಳುತ್ತದೆ!

ಪದ—(ಪವಮಾನಾತ್ಮಜಾ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಆದಿತಾಳ.

ಮದುರಾ ಯೇನದೋ-ಇದರಾ- ॥ ಪ ॥
ಧೂಮದರಾಶಿಯೊರಾಶಿ-ಇದರ ಮಹದಾನಂದಕರಿ ॥ ಅ. ಪ ॥
ಬಾಲಕನನೆ ನಿಜ-ಜಂಟೀಲ್ ಮ್ಯಾನನ-ಮಾಡುವುದೈ ಸಿಗ ।
ರೇಟಿದುವು-ಮಾಡುವುದೈ ಸಿಗರೇಟಿದುವು ॥ ೧ ॥

ಸುರುಳಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ಹೊಗೆ ಬಿಡುವುದೂ ಒಂದು ಕಸ್ರತ್! ಕೆಲವರು ದೊಡ್ಡವರು ಮೂಗಿನಿಂದ ಹೊಗೆಬಿಡುವರು. ಅದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಈ ಸಿಗರೇಟು ನನಗೆ ಸಿಗುವುದೇ ಅಪರೂಪ! ಬೀಡಿ ಅಗ್ಗವಂತೆ. ಅಮ್ಮ ನನ್ನ ಕಾಡಿಬೇಡಿ ಪೆನ್ಸಿಲಿಗೆ, ಕಾಗದಕ್ಕೆ, ರಬ್ಬರಿಗೆ ಎಂತ ಒಂದೊಂದು ಪಾವಣೆ ತಕ್ಕೊಂಡು ಬೀಡಿ ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ದೊಡ್ಡವರು ಮಾಡಿದಂತೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಈಗಿನಿಂದಲೂ ಕಲಿಯಬೇಕು— ಮಾಸ್ತರ್ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ! ಆದರೆ ಅವರು ಚುಟ್ಟಸಿಗ್ರೇಟ್, ಬೀಡಿ ಸೇದಬಾರದೆಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸವಂತೆ' ಅದು ಹೇಗೆ? ನನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸವುಂಟೆ? ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಪ್ಲೇಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಗರೇಟು ಇಟ್ಟು ಹಂಚುತ್ತಾರೆ, ನಾನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸ

ವಾದರೆ ಅವರೆಲ್ಲ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆ? ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸವೆಂದು ಮಾಸ್ತರು ಹೇಳಿದ್ದು ಅದೊಂದು ಮಾತ್ರ ಸರಿಯಲ್ಲ— ನನ್ನ ತಂದೆ, ನನ್ನ ಮಾವ, ನನ್ನ ಕಕ್ಕ ಇವರೆಲ್ಲ ಸೇದುತ್ತಾರೆ! ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೆಟ್ಟ ಅಭ್ಯಾಸದವರೆ? ಛೆ, ಅದೆಂದೂ ಆಗದು. ಅಷ್ಟೇಕೆ? ನನ್ನ ಸಣ್ಣ ಬಾವಾಜಿ—ಮಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎ ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ—ಮೊನ್ನೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ನನ್ನ ತಂದೆಯೇ ಅವರಿಗೊಂದು ಸಿಗರೇಟು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಬಾವಾಜಿಯ ಅಂಗಿಕಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಡಿಯ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟುಗಳೇ ಇದ್ದುವು. ಅಹಹಾ! ಆ ಕಟ್ಟುಗಳು ಎಷ್ಟು ಚಂದ! ನನಗೆ ಒಂದು ದಿನ ಅಂತಹ ಬೀಡೀ ಕಟ್ಟು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅವರೂ ಕಲಿಯುವವರು. ನಾನೂ ಕಲಿಯುವವನು, ನಾನೇಕೆ ಬೀಡಿ ಸೇದಬಾರದು?

ಪದ—(ಆಗಾದಮಹಿಮೆಯ ತೋರಿದ . . . ಎಂಬಂತೆ) ದುಮಾಳಿ ತಾಳ.

ವಿಶೇಷಗೌರವಕಾರಿಯು । ಹೇಟು ಬೂಟ್ಸೂ ಟ್ರೌಸರು ॥
ವಿಶೇಷಗೌರವಕಾರಿಯು । ಕ್ರಾಪೂ ನೆಕ್‌ಟೈ ಕೊಲ್ಲರು ॥
ವಿಶೇಷಗೌರವಕಾರಿಯು । ಸಿಲ್ವರ್ ಕ್ಲಾಡೂ ಸೀಗರು ॥
ವಿಶೇಷಗೌರವಕಾರಿಯು । ಇಂಪೀರಿಯಲ್ ಸೀಗರು ॥ ಪಲ್ಲ ॥
ವಿದ್ಯೆಯ ಕಷ್ಟವ ನೋಡದೆ-ಬುದ್ಧಿಯ ಪೆಚ್ಚವ ಮಾಡದೆ
ಪದವಿಮಾನಮರ್ಯಾದೆಯ-ನಾ ನಂಪದಿ ಠಾ ತೋರುವ ॥ ೧ ॥

ದೃಶ್ಯ ೭.

(ರಾತ್ರಿ ೯ ಘಂಟೆಯ ಸಮಯ ವಕೀಲ್ ಸುರೇಂದ್ರರಾಯನು ತನ್ನ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವನು. ಎದುರು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಂಡಿಯ ಬಾಟ್ಲಿ ಮತ್ತು ಗ್ಲಾಸು ಇರುವುದು. ತಾನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿರುವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಾನೇ ವ್ಯಸನಪಡುವಂತಿರುವನು.)

ಸುರೇಂದ್ರ:—ಛೆ! ಛೆ! ನಾನೆಂತಹ ಮೂರ್ಖ! ಹಾ, ಸುರೆ! ನೀನೆಂತಹ ರಾಕ್ಷಸಿ! ಜ್ವರದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿ ನರಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ತತ್ಕಾಲ ಉತ್ತೇಜನಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಸೇವನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದುದೇ ಗೊತ್ತು; ನಾನು ನಿನ್ನ ಗುಲಾಮನಾಗಿ ಹೋದೆನಲ್ಲ! ಸೌಖ್ಯಹೊಂದಿದ ಮೇಲೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಲು ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿ ಹೋದೆ; ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯು ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರ ಕೊಡು

ತ್ತಿದ್ದ ಸುರೆಯಿಂದ ತೃಪ್ತನಾಗದೆ ನಾನು ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಆವಳೆಷ್ಟುಸಲ ತನ್ನ ಕಣ್ಣೀರಿಂದ ನನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ತೊಳೆದಳು! 'ಪ್ರಿಯೆ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ನಾನು ಸುರಾಪಾನ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ರಕ್ತಪಾನಕ್ಕೆ ಸಮ' ಎಂದು ನಾನೆಷ್ಟುಸಲ ಭೀಷ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲ್ಲ! ಆದರೆ ಸಾಯಂಕಾಲವಾಗಲು, ಅಯ್ಯೋ, ಆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಗಳೆಲ್ಲಿ? ನಾನೆಲ್ಲಿ? 'ಹೇ ಸುರೆ, ಇಂದು ನಿನ್ನ ಕೊನೆಯ ಸೇವೆ, ಇನ್ನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಸಮಾಗಮ ನನಗಿಲ್ಲ ಆದುಕಾರಣ ಯಥೇಷ್ಟ ಮನದಣಿಯೆ ಪಾನಮಾಡಿ ಬಿಡುವೆನು' ಎನ್ನುತ್ತ ದಿನದಿನವೂ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಕುಡಿಯುತ್ತ ಹೋದೆನು! ನಿನ್ನೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮತ್ತನಾಗಿ ಚಕ್ಕೀಗಾರರನ್ನು ಬೈದು ಓಡಿಸಿದುದಕ್ಕೆ ಇಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ಇನ್ನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಭಾಷೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ನಾನೇ ಈಗೇನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು? ಹೇ, ಸುರೇಂದ್ರ! ಹೇ ಪಾಪಿ ಸುರೇಂದ್ರ! ನಿನ್ನೆದುರಿಗಿರುವ ಈ ಸುರೆಯನ್ನು ಕಾಲಿಂದ ಒದ್ದುಬಿಡು! ನಿನ್ನ ಸ್ಥಾನಮಾನ ವಿದ್ಯೆ, ತನುಮನಧನ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಲು ಬಂದಿರುವ ಪಿಶಾಚಿಯೋ ಅದು! ಅದು ಸುರೆಯಲ್ಲ —ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯ ರಕ್ತ! ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೋ ಸುರೇಂದ್ರ! ಅದನ್ನು ಒದೆ! ಕಾಲಿಂದ ಒದೆ! ತೆಗೆದು ಬಿಸುಡು! (ಎನ್ನುತ್ತ ಎದ್ದು ಬಿಸಾಡಲು ಬಾಟ್ಲಿಯನ್ನು ಎತ್ತುವನು. ರಭಸದಿಂದ ಎತ್ತಿದ ಕೈಯು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೆಳಗೆ ಬಂದು, ಬಾಟ್ಲಿಯು ಪುನಃ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಬರುವುದು) ಆದರೆ, ಸುರೆ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಿಡಲಿ! ಬಿಟ್ಟು ನಾನೆಂತು ಬದುಕಲಿ! ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ಉತ್ಸಾಹವೆಲ್ಲಿ? ಸುಖವೆಲ್ಲಿ? ಆದರೆ ಬಿಡದೆ ಯುಕ್ತವಿಲ್ಲ; ನಾನು ಅಧೋಗತಿಗಿಳಿಯುವೆನು, ಇಳಿಯುತ್ತಾ ಇರುವೆನು. ಆದುಕಾರಣ ಬಿಡಲೇಬೇಕು—ಬಿಡುವೆನು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಬಿಡುವೆನು. ನಾಳೆಯಿಂದ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಸಾರೆನು, ನಿನ್ನ ಮುಖ ನೋಡೆನು. ಇದೇ ನಿನ್ನ ಕೊನೆಯ ಸೇವೆ! ಬಾ, ಸುರೆ ಇದೇ ನನ್ನ ಕೊನೆಯ ಪಾನ! (ಎಂದು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಗ್ಲಾಸನ್ನು ಎತ್ತುವನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಆತನ ಪತ್ನಿ ರಮೆಯು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆತನ ಎತ್ತಿದ್ದ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಗ್ಲಾಸನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು ಮೇಜಿನ ಮೇಲಿಡುವಳು.)

ರಮೆ:—ಪ್ರಿಯಾ, ಏನಿದು?

ಪದ—(ಶ್ರೀವರನೆ . . . ಎಂಬಂತೆ) ತ್ರಿವಟ ತಾಳ.

ಏನಿದುವು ವಿಪರಿತವಗೈವಿರೈ ॥ ಯೋಚಿಸು ಪ್ರಿಯಾ ಗೈದಿಹ ಆಣೆಯ ।
ಅನುದಿನವೆನ್ನ-ಪ್ರಾಣದ ॥ ತ್ಯಜಿಸು ಪಾನವಾ-ಪಾದಕೆ ಬೀಳುವೆ ।
ಸಲ್ಲಿಸು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ನಾಥನೆ ॥ ೧ ॥

ದೇವಾ, ನಿಮ್ಮ ಬೆಳಗ್ಗಿನ ದೃಢ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೆಲ್ಲಿ?

ಸುರೇಂದ್ರ:—ರಮಾ, ಕ್ಷಮಿಸು, ನನ್ನ ಕೈಬಿಡು, ನಾಳೆಯಿಂದ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಬಿಟ್ಟೆ. ಬಿಟ್ಟೇಬಿಟ್ಟೆ! ಇಂದು ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರ, ಕೊನೆಯ ಸಲ, ಕಿಂಚಿತ್ ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರ! ತಡೆಯಬೇಡ ರಮಾ, ಬರೇ ಒಂದೇ ಒಂದು ಗುಟುಕು!

ರಮೆ:—(ದುಃಖಿಸುತ್ತ) ನನ್ನ ಜೀವನ ಸರ್ವಸ್ವ! ದಿನಾಲೂ ಇದೇ ಹಾಡು! ನಾಳೆ ನಾಳೆಯೆಂದು ಈ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದಿರಿ! ಬಂದ ಕಕ್ಷೀಗಾರ ರನ್ನು ಮತ್ತರಾಗಿ ಓಡಿಸತೊಡಗಿದಿರಿ! ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂ 'ನಾಳೆ' ಎನ್ನು ವಿರಾ? ಬೇಡ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದುಬಿಡಿರಿ. ಅನಂತರ ಎಷ್ಟು ಬೇಕಾದರೂ ಕುಡಿಯಿರಿ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ತಡೆಯುವವರಾರೂ ಇಲ್ಲ

ಪದ—(ಹಾ ವಿಧಿವಿಧಿ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಪಂಜಾಬಿ ತಾಳ.

ಹಾ, ಬಿಡುಬಿಡು ಮನು ಪ್ರಿಯರಮಣನೆ ।
ಈ ತೆರದಿಂದ ಮದ್ಯವ ಸೇವಿಸೆ ।
ಸುಕೀರ್ತಿಯ ಹಾನಿ ಬಾರದೇನೈ ।
ತಿಳಿಯೆಯೆಂತಕಟ । ಮದ್ಯದ ವಿಕಟ । ಫಲದ ಸಂಕಟ ।
ವೆಂತು ಸಹಿಸಲಯ್ಯೋ ॥ ೧ ॥

ಸುರೇಂದ್ರ:—ರಮಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದೂ ನನಗೆ ಇದು ಬೇಕಾ ಗಿದೆಯೆ?

ರಮಾ:—ಹಾಗಾದರೆ ಅದನ್ನು ಬಿಡಲೇಬೇಕು. ನಾನು ಈ ಗ್ಲಾ ಸನ್ನೂ ಬಾಟ್ಲಿಯನ್ನೂ ಈಗಲೇ ಒಡೆದು ಹಾಕುವೆನು (ಎನ್ನುತ್ತ ಅವುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಲು ಹೋಗುವಳು.)

ಸುರೇಂದ್ರ:—(ರಮೆಯನ್ನು ತಡೆದು) ರಮಾ, ಒಡೆದು ಹಾಕಬೇಡ, ನಾಳೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ನೋಡು, ಮುಟ್ಟುವುದೇ

ಇಲ್ಲ. ಇಂದು ಮಾತ್ರ, ಕೊನೆಯ ಸರ್ತಿ, ಒಂದೇ ಒಂದು ಗುಟುಕು, ಕೋಪಿಸಬೇಡ, ತಡೆಯಬೇಡ, ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ರಮೆ:—ನಾನು ಎಷ್ಟು ಬೇಡಿಕೊಂಡರೂ ನೀವು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ ವಲ್ಲವೆ? ನೀವು ಕುಡಿಯುವುದನ್ನು ನಾನು ನೋಡಲಾರೆ, ನಾನಿಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲ ಲಾರೆ. ಅದು ನನ್ನ ರಕ್ತಕ್ಕೆ ಸಮ. ಕುಡಿಯುವುದಾದರೆ ಕುಡಿಯಿರಿ! (ಎನ್ನುತ್ತ ಸಿಟ್ಟುಗೊಂಡು ಹೋಗುವಳು. ಸುರೇಂದ್ರನು ಆಕೆಯು ಎಲ್ಲಾದರೂ ಪುನಃ ಬರು ವಳೋ ಎಂದು ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವನು. ಪರದೆಯು ಬೀಳುವುದು.)

ದೃಶ್ಯ ೩.

(ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಮುದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವನು ಹಿಂದಿನಿಂದ ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್ ಬರುವನು).

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:—ಅಯ್ಯಾ, ಸ್ವಾಮಿ, ನಿಲ್ಲಿ.

ಮುದುಕ:—ಯಾರಪ್ಪ! ಏನು! ನೀವ್ಯಾರು?

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:—ನಾನೊಬ್ಬ ವೆಕ್ಸಿನೇಟ್ರು.

(ಕಿವಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಕೇಳದ ಮುದುಕನು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರು ಎಂತ ತಿಳಿದು ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತ)

ಮುದುಕ:—ಏನು! ಇನ್ಸ್‌ಪೆಟ್ರಿ? ಪೋಲೀಸು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಟ್ರಿ? ಅಯ್ಯೋ! ನಾನು ಬಡವ, ಮುದುಕ, ಸ್ಮಶಾನ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟವ! ಪ್ರಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದವನಲ್ಲ—ಈಗ ಹೊಳೆಗೆ ಬಾಗಿದ ಮರ, ಅಯ್ಯೋ, ಸಾಯುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಜೈಲು! ಯಾಕಪ್ಪ! ನಾನು ನಿರಪ ರಾಧಿ! ನಿರಪರಾಧಿ! ತಾವು ಧರ್ಮಾವತಾರರು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರಾಂಬರಿಸ ಬೇಕು; ಯಾರೋ ಪೋಕಾಟಿಗೆ ಜನರು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸುಳ್ಳು ತಕ್ಕೀರು ತಂದಿರಬಹುದು.

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:—ಹೆದರ ಬೇಡಿರಿ ಸ್ವಾಮೀ, ನಾನು ಪೋಲೀಸು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟ್ರು ಅಲ್ಲ.

ಮುದುಕ:—ಏನು? ಅಲ್ಲವೆ? ಪೋಲೀಸು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟ್ರು ಅಲ್ಲವೆ?

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:— ಅಲ್ಲ; ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಅಲ್ಲ.

ಮುದುಕ:—ಅಬ್ಬಬ್ಬ! ಒಮ್ಮೆಗೆ ಹಾರಹೋದ ಪ್ರಾಣ ಬಂತು! ಅಯ್ಯಾ ಎಲ್ಲಾ ಮಾತಾಡೋಣ—ಸ್ವಲ್ಪ ಉಸುರು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ—ಬಹಳ ಗಾಬರಿ ಬಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟೆ ನೋಡಿ; ಪ್ರಾಣ ಹಾರಿಹೋಗದೆ ಇದ್ದದ್ದು ಪುಣ್ಯ! ಕೆಲವು ಪೋಲೀಸಿನವರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಿಬಿಡ್ತಾರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿ; ಅಪರಾಧಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮಂತಹ ಬಡವರನ್ನು ಕೈದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆಂತ ಕೇಳಿದ್ದೆ. ಆದ್ರಿಂದ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಟ್ರು—ಪೊಲಿಸ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಟ್ರು ಎಂದ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಮೈ ಗಡಗಡಗಡ—ಗಡಗಡಗಡಗಡ ಗಡಗಡಗಡ--ಗಡಾಯಮಾನವಾಯಿತು! ಎದೆ ಬಡಬಡಬಡ, ಬಡಬಡ, ಬಡಬಡ, ಬಡ್, ಎನ್ನುವ ಹಾಗಾಯಿತು ನೋಡಿ. ನೀವು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟ್ರು ಅಲ್ಲ ಎಂತ ಹೇಳುವುದು ಇನ್ನು ತುಸ ತಡವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಹೆಣ ನಿಮ್ಮ ಪಾದದ ಬಳಿ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು—ಏನೋ—ಆಂ—ಏನಂದ್ರಿ? ನೀವು ಪೋಲೀಸು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟ್ರು ಅಲ್ಲ? ಮತ್ತೇನೆಂದಿರಿ? ನೀವು ಯಾರು?

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:—ನಾನು ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್...ವೆಕ್ಸಿನೇಶನ್ ಮಾಡುವವ?

ಮುದುಕ:—ಏನು! ವಕ್ಷನಾಶನ ಮಾಡುವವರೆ? ವಕ್ಷನಾಶ ಮಾಡಿದರೆ ಮತ್ತೆ ಬಾಳುವುದು ಹೇಗೆ ಸ್ವಾಮೀ!

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:—ಅದಲ್ಲ ಸ್ವಾಮೀ, ನಾನು ದಾಕ್ತಾರ್.

ಮುದುಕ: —ಅಯ್ಯೋ! ಹುಲಿಯ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಸಿಂಹದ ಬಾಯಿಗೆ! ಇನ್ನೇನು! ನನ್ನನ್ನು ಜೀವವಿದ್ದಂತೆ ಅಡ್ಡ ಸೀಟ ಕೊಯ್ಯಬೇಕೆ? ನನಗೇನೂ ರೋಗವಿಲ್ಲ, ದಮ್ಮಯ್ಯ, ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ! ನನ್ನ ದಾರಿ ಹಿಡಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ.

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:—ಅಲ್ಲ ಸ್ವಾಮಿ! ಅಂಥ ಡಾಕ್ಟರ್ ಅಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ದಾಕು ಹಾಕುವವ. ನಿಮಗೂ ದಾಕು ಹಾಕಲೆ?

ಮುದುಕ:—ಯಾಕಪ್ಪಾ ದಾಕು? ಅದರಿಂದೇನಾಗುವುದು?

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:—ನೋಡಿರಿ, ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಿಡುಬು ರೋಗ ಹರಡ ತೊಡಗಿದೆ. ಅನೇಕರು ಸಾಯುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬೀದಿ ಬೀದಿ ತಿರುಗಿ ಜನರು ದಾಕು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ನಾವು ಉಪದೇಶ ಮಾಡು ತ್ತಿದ್ದೇವೆ.

ಮುದುಕ:—ಅದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಎಂತ ಬ್ರಹ್ಮ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಡಾಕುಗೀಕಿನಿಂದ ತಡೆಯಲಿಕ್ಕಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ನಾವು ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕು. ತಪ್ಪಿಸ ಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ?

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:—ಆ ಮಾತು ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸರಿ ಇರಬಹುದು. ಶರೀರ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಕಾರ ಹಾಗಲ್ಲ ನೋಡಿ—ದೇಹ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುದರ ಫಲವನ್ನು ದೇಹವೇ ಅನುಭವಿಸ ಬೇಕು. ಇದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಶರೀರ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಕಾರ ನಾವು ಅನುಸರಿಸತಕ್ಕ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿವೆ—ನೋಡಿ, ರಾತ್ರೆ ನಿದ್ರೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದೊಂದು ನಿಯಮ—ಈ ನಿಯಮವನ್ನು ಎರಡು ದಿನ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ನೋಡಿರಿ ಅದರ ಫಲ ಕೂಡಲೇ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೇ ಬಂತೇ ಬಂತು! ಇನ್ನು ಮಿತ ತಪ್ಪಿ ಊಟಮಾಡಬಾರದೆಂಬುದು ಮತ್ತೊಂದು ನಿಯಮ. ಇದನ್ನು ಮೀರಿದರೆ ಕೂಡಲೇ ನಿಮಗೆ ಅಜೀರ್ಣ ಅತಿಸಾರಾದಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷೆ ಬಂದೇ ಬರುವುದು. ಈ ರೀತಿ ಶರೀರ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ಮಾಡುವ ಪಾಪಕ್ಕೆಲ್ಲ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲೆ ಕ್ಷಿಪ್ರದಲ್ಲೇ ಕಠಿಣ ಫಲವನ್ನು ನಾವು ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ರೋಗ ರುಜೆಗಳೆಲ್ಲ ಬರುವುದು ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮದ ಕರ್ಮಫಲದಿಂದಲ್ಲ. ಈ ಜನ್ಮ ದಲ್ಲೇ ನಾವು ಆರೋಗ್ಯ ಶಾಸ್ತ್ರದ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕರ್ಮದ ಫಲವಾಗಿ ನಮಗೆ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಬರುವವು. ನಾವು ಅಂತಹ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ತಿಳಕೊಂಡು ಅವುಗಳನ್ನು ಮೀರದಂತೆ ಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ವ್ಯಾಧಿಗಳು ಬರಲಾರವು. ಸಿಡುಬಿನ ವಿಷ ಯವೂ ಅಂತೆಯೇ. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಬರದ್ದಾಗುತ್ತದೆಂದು ಬೆಂಕಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾರುವುದೆ? ವಿಷವನ್ನು ತಿನುವುದೆ? ನೋಡಿ, ದಾಕು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು

ಬಿಟ್ಟರೆ ಸಿಡುಬು ರೋಗದ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ರೋಗವು ಪ್ರಾರಂಭವಾದಂದಿನಿಂದ ಯಾರ್ಯಾರು ದಾಕು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರೋ ಅವರಲ್ಲನೇಕರಿಗೆ ಸಿಡುಬು ತಗಲಲೇ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಿಗೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ನಾಲ್ಕಾರು ಬೊಕ್ಕೆಗಳು ಮಾತ್ರ. ಅಂತೂ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯಾದುದೇ ಇಲ್ಲ ಆದರೆ ದಾಕು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಜನರು ಸತ್ತಿರುವರು. ನೀವು ಮುದುಕರು. ನಿಮಗೆ ಜೀವದ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಆಶೆಯಿಲ್ಲದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಪೇಚಾಡುವುದು, ನರಳುವುದು ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು, ಸ್ವಾಮೀ! ಅದರಲ್ಲೂ ಸಿಡುಬು ಎಂದರೆ ಆತ್ಮೀಯರೂ ಕೂಡ ಹತ್ತಿರ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಜುವರು. ಹತ್ತಿರವಿದ್ದವರೂ ಬಿಟ್ಟು ದೂರ ಓಡುವರು. ಎಲ್ಲಾದರೂ ಈ ರೋಗವು ನಿಮಗೆ ಸೋಂಕಿತೆಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಗತಿ ಏನು? ಯೋಚಿಸಿ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಂತವರು ದಾಕು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕು.

ಮುದುಕ:—ಅದು ಹೌದು ಸ್ವಾಮೀ ಈಗ ಸಾವಿಗೆ ನಾನು ಅಂಜುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂತೂ ಹಣ್ಣಾದ ಎಲೆ, ಬೀಳಲೇ ಬೇಕು. ಆದರೆ ತಾವೆಂದಂತೆ ಸಿಡುಬಿನಿಂದ ಸಾಯುವುದು ಬೇಡ; ನನ್ನ ಹೆಣ ಮಣ್ಣೊಳಗೆ ಕೊಳೆಯುವುದೂ ಬೇಡ; 40 ದಿವಸಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿಯೆ ತೊಡಗಬೇಕಾಗುತ್ತೆ; ಸತ್ತು ಮೂರೂ ಮುಕ್ಕಾಲು ಗಳಿಗೆಯೊಳಗೆ ಈ ದೇಹ ಮೂರು ಮುಷ್ಟಿ ಬೂದಿಯಾಗಬೇಕು ಸಿಡುಬಿನಿಂದ ಸತ್ತರೆ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆಯೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಶವ ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಜನ ಸಿಗುವುದೂ ಸಂಶಯ; ಕಡೆಗೆ ಕೃಷ್ಣಪಾದ ಬ್ರಾಂಬ್ರೀ ಗತಿಯೋ ಏನೋ! ಅದೆಲ್ಲಾ ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೂಂ—ಹಾಕಿ, ಡಾಕ್ಟರರೇ—ಹಾಕಿ. ದಾಕು ಹಾಕಿಬಿಡಿ (ಎಂದು ಕೈಕೊಡುವನು).

ವೆಕ್ಸಿನೇಟರ್:—[(ಸ್ವಗತ) ಶಹಬಾಸ್—ಇಂತಹ ಪೂರ್ವಾಚಾರದ ಮುದುಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದಾಕು ಹಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ನನ್ನ ವಾಗ್ಜಾಲವೇ ವಾಗ್ಜಾಲ! ಏನು ಮಾಡಲಿ, ನಾನು ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಬೆಳಗಾಗಿತ್ತು! ನಾನೊಬ್ಬ ಬಿ.ಎ. ಬಿ.ಎಲ್. ಆಗಿದ್ದರೆ ಊರು ಅಡಿ ಮೇಲು ಮಾಡಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆ!']
ಬನ್ನಿ ಸ್ವಾಮೀ. ಆ ಜಗಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ. ಒಂದು ಕ್ಷಣದೊಳಗೆ ದಾಕು ಹಾಕಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ; ಬನ್ನಿ ಸ್ವಾಮೀ.

(ಪರದೆಯು ಬೀಳುವುದು)

ದೃಶ್ಯ ೪.—ಬೀದಿ.

(ಆನಂದನೆಂಬ ಎಲೊಪತಿ ಚಿಕಿತ್ಸಾಕ್ರಮ ಪ್ರಿಯನಾದ ತುಂಟಹುಡುಗನ ಪ್ರವೇಶ. ದೇಶೀಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾಕ್ರಮವನ್ನು ಹೀನೈಸಿ ಮಾತಾಡುವನು.)

ಪದ—(ಶಾರದಾಂಬೆ ಪಾಲಿಸೆನ್ನ . . . ಎಂಬಂತೆ) ರಾಗ ಜಂಜೂಟಿ ರೂಪಕ.

ನಾಡುವೈದ್ಯರಾಯುರ್ವೇದ ವಿದ್ಯೆ ನೋಡಿಗ ‖ ಪ ‖
ಕಾಡುಗಡ್ಡೆ ಬೇರುಬಳ್ಳಿಗಳಲಿಯೋಸದೆ ‖ ಅ. ಪ. ‖
ನಾಡಿಜ್ಞಾನದಿಂದಲೆಲ್ಲ ರೋಗತಿಳಿವುದೆ ‖
ಮೂಢಜನರು ಯೋತಕವರ ಬಲೆಗೆಬೀಳ್ವರೋ ‖ ೧ ‖

ಈ ಪಂಡಿತರುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ರೋಗಜ್ಞಾನ, ಚಿಕಿತ್ಸಾಕ್ರಮ ಇವೆಲ್ಲ ಏನು ಗೊತ್ತುಂಟು? ಇವರ ಹತ್ತಿರ ಥರ್ಮೊಮಿಟರ್ ಇಲ್ಲ; ಸ್ಟೆತೆಸ್ಕೋಪ್ ಇಲ್ಲ; ಇಂಜೆಕ್ಷನ್ ಏನೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಸರ್ಜರಿಯೆಂದರೆ ಇವರ ಮುಂಡಾಸಿನ ಜರಿಯ ಭರ್ಜರಿಯೇ ಸರಿ ಇವರು ಒಪರೇಶನ್ ಮಾಡು ವುದೆಲ್ಲ ನಾರುಬೇರುಗಳಿಗೆ! ನಾರುಬೇರುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊರಡಿನ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಬಡ್ಡು ಚೂರಿಯಿಂದ - ಕಟಾ, ಕಟಾ, ಕಚಾ ಕಚಾ ಎಂದು ಕೊಚ್ಚು ವುದೇ ಇವರು ಮಾಡುವ ಒಪರೇಶನ್! ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಇವರ ಹತ್ತಿರ ಇರು ವುದು ನಾಡೀ ಪರೀಕ್ಷೆ! ರೋಗಿಯ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಇಂದ್ರಲೋಕ ದಿಂದ inspiration ಸಿರೀಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವವರಂತೆ ಮೇಲೆ ನೋಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ರೋಗ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗುವುದೆ? ನನಗೇನೋ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಂಶಯ! ಒಂದುಸಲ ಇದರ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ ಈ ಊರ ಲ್ಲೊಬ್ಬರು ಆಯುರ್ವೇದ ಪಂಡಿತರಿದ್ದಾರೆ! ಜನರೇನು ಮರುಳುಗಟ್ಟಿಯೋ ಏನೊ ಅಲ್ಲೇ ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದಾರೆ! ಈ ಊರ ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಕ ಸಭೆಯವರೂ ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಏನು ಕಾರಣ! ಅವರಲ್ಲೇನಾದರೂ ಬಿಂದಿಗೆಯಿದೆಯೆ? ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಾ ಗಿಲೀಟೊ! ಗಿಲೀ ಟಾದರೆ ಇಷ್ಟು ಸಮಯದ ವರೇಗೂ ನಡೆಯುವುದೆ? ಓಹೊ! ಅವರೇ ಈ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನೀಗ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿಬಿಡು ತ್ತೇನೆ; ನನ್ನ ನಟನಾಚಾತುರ್ಯಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಿದೊಂದು ಸುಸಂದರ್ಭ! (ಎನ್ನುತ್ತ ನೋವಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತ ಪಂಡಿತರು ಸಮೀಪಿಸಿದಂತೆ ಅತಿರೇಕವಾ

ದಂತೆ ತೋರಿಸಿ ಅವರು ಹತ್ತಿರ ಬಂದಾಗ) ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ನೋವು, ನೋವು! ಹೂಂ, ಹೂಂ ಅಯ್ಯಬ್ಬ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ಸತ್ತೆ! ಸತ್ತೆ! ತಾಳೆನು! (ಎಂದು ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕೈ ತಿಕ್ಕುತ್ತ ಅಲ್ಲೇ ಕೂತುಬಿಡುವನು.)

ಪಂಡಿತ:—ಏನಪ್ಪಾ? ನಿನಗೇನಾಗುತ್ತದೆ?

ಆನಂದ:—(ದೀರ್ಘ ಶ್ವಾಸಬಿಡುತ್ತ ನರಳುತ್ತ) ದಮ್ಮಯ್ಯ, ಬದುಕಿಸಿ, ಸಾಯುತ್ತೇನೆ; ಬೇಗ, ಸರಿಯಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ, ಔಷಧಿ ಕೊಡಿರಿ, ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ, ನೋವು, ನೋವೂ! ಎದೆಯಲ್ಲಿ, ಒಳಗೆ—ಒಳಗೆ, ಕಠಿಣ ನೋವು! ತಾಳಲಾರೆನಪ್ಪಾ! ಪ್ರಾಣಹೋಗುತ್ತದೆ! ಅಯ್ಯಬ್ಬ, ಸತ್ತೆ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ! ಕಾಪಾಡಿ, ಪಂಡಿತರೆ, ಬದುಕಿಸಿ, ಪುಣ್ಯ ನಿಮಗೆ!

ಪಂಡಿತ:—(ಕೈಹಿಡಿದು ನಾಡೀ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ, ಸ್ವಗತ) ಇವನು ಬಲೇ ಠಕ್ಕ! ನಾನು ಇವನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದಲ್ಲ; ಇವನೇ ನನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡ ತೊಡಗಿರುವನು; ತೀರ ನಿರೋಗಿ! ಸುಖನಾಡಿಯು ಬಡಿತದ ಅನುಭವ ಮಾಡಬೇಕಾದರೆ ಈ ಹುಡುಗ ಸಿಗಬೇಕು! ಹ; ಏನು ನಟನೆ! ಪ್ರಾಣ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತಿದೆಯಂತೆ ಕಠಿಣ ನೋವಂತೆ! ಇರಲಿ, ಇವನ ಈ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ತೇರ್ಗಡೆ ಹೊಂದಲೇಬೇಕು. (ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ) ಹೌದಪ್ಪಾ ಹೌದು; ನಿನಗೊಂದು ಕಠಿಣ ರೋಗ ಹಿಡಿದಿದೆ, ಅದನ್ನು ಬೇಗನೆ ಗುಣಮಾಡುವೆನು. ಇನ್ನೆಂದೆಂದಿಗೂ ಈ ರೋಗ ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡಿ ಬಿಡುವೆನು. ಆದರೆ ಮೊದಲಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾಡಿಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡ ಬೇಕು. ನೋವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಲ್ಲ ಬಹುದೋ?

ಆನಂದ:—ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಸ್ವಾಮೀ, ಹೇಗಾದರೂ, ನೋವು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಾದರೂ, ನಿಲ್ಲಲೇಬೇಕು; ಸರಿಯಾಗಿ ನಾಡಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಯಾಗಬೇಕಲ್ಲವೆ! (ಎಂದು ದೀರ್ಘ ಶ್ವಾಸಬಿಡುತ್ತ ನರಳುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲಗೆ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವನು.)

ಪಂಡಿತ:—ಹೂಂ, ಸರಿ, ಸರಿ, ಸಾಕು; ಈಗ ನೀನು ತುಸ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ನಾಡಿಯ ಗತಿ ಸರಿ ಯಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಮನಸ್ಸಿಂದ

ನಾಡಿಗೆ, ಸಂಬಂಧವಿದೆ. ಕಣ್ತೆರದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಅದು ನೋಡುವ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವಿಹ್ವಲವಾಗಿ ಅದಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ನಾಡಿಯು ಬಡಿಯುತ್ತದೆ. ಹೆದರಿಕೆಯಾಗುವ ವಸ್ತುವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಎದೆ ಹೇಗೆ ಬಡೆಯುತ್ತದೆ? ಹಾಗೆಯೇ ಆದುದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ದೇಹಸ್ಥಿತಿಯು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಬೇಕು. ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ಅದಕ್ಕನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯಬೇಕು, ನಾಲಿಗೆ ಹೊರದೂಡಬೇಕು. (ಆನಂದನು ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡುವನು.) ಸರಿ, ಸರಿ, ಹಾಗೆ, ಹಾಗೆ, ಟೊಪ್ಪಿ ಕೈಯಲ್ಲಿರಲಿ, ಹೂಂ, ಈಗ ಸರಿ, ನಾನು ಕಣ್ತೆರೆ ಎಂದು ಹೇಳುವ ತನಕ ಇದೇ ರೀತಿ ಇರಬೇಕು! ನಾನು ನಿನ್ನ ಎದೆ ಹಾರುವುದನ್ನೇ ನೋಡಿ ಇಂತಹ ರೋಗವೇ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ಈ ಕ್ರಮವು ಆಯುರ್ವೇದದಲ್ಲಿ ನಾಡಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮ ಶೋಧನೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈಗೋ, ಸ್ವಲ್ಪ ಬಾಯಿ ಅಗಲ ತೆರೆಯಬೇಕು—ನಾಲಗೆ ಹೊರಗೆ—ಮುಖ ಸರೀ ಎದುರು! ಸರಿ—ಹಾಗೆ—ಹಾಗೇ ನಿಲ್ಲು. ನಾನು ಸಾಕು ಎನ್ನುವ ವರೇಗೆ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಲ್ಲಬೇಕು. ನಡುವೆ ಗಡಿಬಿಡಿಮಾಡಿದರೆ ರೋಗ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗದು. ನೆನಪಿರಲಿ, ಸರಿ—ಹಾಗೇ ನಿಲ್ಲು! (ಪಂಡಿತರು ಸದ್ದುಮಾಡದೆ ಹೋಗಿಬಿಡುವರು.)

ದಾರಿಗರು:—(ಬಂದು ನೋಡುವರು, ನಗುವರು) ಯಾರೋ ಇದು? (ಕೆಲವು ಪೋಕರಿ ಹುಡುಗರು ಟೊಪ್ಪಿಯಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಹಾಕುವರು.) ಇದೇನೋ ವಿಚಿತ್ರ? ಜಿಕ್ಕಾಟಣೆಯ ಹೊಸಮಾದರಿ!

ಆನಂದ:—(ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ) ಛೆ! ಛೆ! ಛೆ! ಮಹಾಪಂಡಿತರು ನನ್ನ ರೋಗ ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡುತ್ತಿರುವರು! ಗಲಭೆ ಮಾಡಬೇಡಿ! ಪಂಡಿತರೆ, ಕ್ಷಮಿಸಿ—ಇಗೊಳ್ಳಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೇ ಇದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಬಾಯಿ ಮಾತ್ರ—ಈಗ, ಸರಿಯಾಯಿತೆ? ಇನ್ನು ಮಾತಾಡುವುದಿಲ್ಲ—ಜನರನ್ನು ನೀವೇ ದೂರಮಾಡಿಸಿ. ಹೂಂ, ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ! (ಎಂದು ಪುನಃ ವಿಕಲ್ಪವಾಗಿ ಬಾಯಿತೆರೆದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಟೊಪ್ಪಿ ಹಿಡಕೊಂಡು ನಿಲ್ಲುವನು.)

ದಾರಿಗರು:—ಏನೊ! ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದೆಯೇನೊ! ಪಂಡಿತರೆಲ್ಲಿದ್ದಾರೊ?

ಇದೇನು ಪೋಕಾಟಿಕೆಯೋ? ಮರುಳೊ? ಭಿಕ್ಷಾಟಣಾಕ್ರಮದಲ್ಲೊಂದು ಸುಧಾರಣೆಯೊ? ಏನಾದರೂ ಕಾಸುದುಡ್ಡು ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಬೀಳಲೆಂದೊ?

ಆನಂದ:—(ಕಣ್ತೆರೆದು ಸುತ್ತ ನೋಡುವನು. ಪಂಡಿತರು ತನ್ನನ್ನು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಚುವನು.)

ದಾರಿಗರು:—ನಿನಗೇನಾಗಿತ್ತೊ? ಹೀಗೇಕೆ ನಿಂತಿದ್ದೆಯೊ?

ಆನಂದ:—(ಕೋಪಗೊಂಡು) ಏನೂ ಇಲ್ಲ! ಯಾಕೂ ಇಲ್ಲ! ಅದೆಲ್ಲ ನಿಮಗೇಕೆ? ನೀವು ನಿಮ್ಮ ದಾರಿಹಿಡಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ನೋಡುವ! (ದಾರಿಗರು ಹೋಗುವರು.)

ಆನಂದ:—(ಸ್ವಗತ) ಸರಿ, ಪಂಡಿತರು ನನ್ನ ರೋಗ ಗುಣಪಡಿಸಿದರು. ಇನ್ನು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಈ ರೋಗ ಬಾರದು!

ದೃಶ್ಯ ೪.—ರಸ್ತೆ

(ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ದ್ವಿತೀಯವಸ್ಥೆ)

(ಸುರೇಂದ್ರನು ಕುಡಿದು ಮತ್ತನಾಗಿ ತೂಗುತ್ತ ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಂಡಿಬಾಟ್ಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರುವನು.)

ಸುರೇಂದ್ರ:—(ಬಾಟ್ಲಿಯನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಅದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ.)

ಪದ—ರೂಪಕತಾಳ.

ಅಹ ಈ ಮದುವು ಮನೋಹರ, ಯೋನೆಂಬೆ ।
ಅಹ ಈ ಸುರೆಯು ಸುವಾಸಿನಿ-ನಾನೆಂಬೆ ।
ಆಹಾ, ಬಾ, ಸುರೆಯೆ, ವಿಲಾಸಿನಿ, ಹೇ ರಂಬೆ ॥

(ಕುಡಿಯುವನು.) ಆ ಲೆಕ್ಚರಿನವನು ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಿಯಲ್ಲ—ಅವನತಲೆ ಬುರುಡೆ! ನಾನು ಲೆಕ್ಚರ್ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೋದಾಗ ಆ ಜನರು—ಹುಚ್ಚರು—ಪುಂಡರು—ನನ್ನನ್ನು ದೂಡಿಬಿಟ್ಟರಲ್ಲ! ಆಂ, ಏನನರ್ಥ! ಆ ಲೆಕ್ಚರಿನವನು ಜಾತಿಭೇದ ಮರೆಯಲಿಕ್ಕೆ—ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ ನಿವಾರಣೆಗೆ—ಅನೇಕ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ—ಅವನ ಕರ್ಮದ ದಾರಿ! ಜಾತಿಭೇದ ನಿವಾರಣೆಗೆ,

ಮುಟ್ಟು ಚಟ್ಟು ಸುಟ್ಟು ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಇದೊಂದೇ ಮಾರ್ಗ—ಈ ಸುರಾ ಪಾನ! ಇದೊಂದಿದ್ದರೆ ರೋಗರುಜೆ ಸಹ ಸೋಂಕಲಾರದು.

ಪದ—(ಎಲ್ಲಿಹ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ತಾಯಿತಂದೆ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಚಾಪು ತಾಳ.

ಅಂಟುರೋಗದ ತಂಟೆಬಾರದು ಕೇಳಿ, ಮದ್ಯದ ಗುಟುಕೊಂದು ಕುಡಿರೈಯ್ಯಾ ॥
ಒಂದೊಂದು ಗುಟುಕಿಗೆ_ರೋಗಗಳ್ಮೂರಾರು–ತಟ್ಟನೆ ನಿಂತಿವೆ–ನಿಜವ್ನೆಯ್ಯಾ ॥

ನನ್ನ ಲೆಕ್ಚರ್ ಬೇಡವಂತೆ! ನಾನೇನು ಕಡಿಮೆಯುವನೇ? ಸುರೇಂದ್ರರಾವ್ ಎಮ್. ಎ., ಎಮ್. ಎಲ್.! ನನ್ನ ಸನ್ನದ್ದು ಹೋದರೇನಾಯಿತು! ಒಂದು ದಿನ ಈ ಸುರಾದೇವಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರದೆ ಬಾಟ್ಲಿಯನ್ನು ಕಿಸೆಯಲ್ಲಿ ತುರುಕಿ ಕೊಂಡು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋದೆ! ಏನೇನೋ ಮಾತಾಡಿದೆನಂತೆ! ಹುಚ್ಚರು ಅವರೆಲ್ಲ! ನಾನು ಮಾತಾಡುವುದು sense! solid sense! ಅವರಿಗೆ nonsense! nuisense! ಆಯಿತಂತೆ! ಸನ್ನದ್ದು ರದ್ದಾಯಿತು—ಹೋಗಲಿ! ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು? ನನಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಈ ಸುರಾದೇವಿ. (ಕುಡಿಯುವನು) ಆ ಲೆಕ್ಚರಿನವನು ಏನು ಬೇಕಾದರೂ ಹೇಳಲಿ! I maintain my point. ಜಾತಿಭೇದ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಇದು, ಇದು, ಇದೇ ಒಂದು ದಾರಿ, most effective means. ಆಹಾ! ಈ ಸುರೆ, ಇದೇನು ರುಚಿ! ನೀವು ನಗಾಡಬೇಡಿರಿ. ನನ್ನ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬ್ರಾಂಡಿ ಅಂಗಡಿಗೆ ಬನ್ನಿ, ಅಲ್ಲಿ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ—ಈಶ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರಿ, ನಾನು, ಹುಸೇನ್ ಸ್ಯಾಬ, ಗಿಗೋರಿನ್ನಾಯ್ಕ, ಫಕೀರ, ಇಜಾಕಯ್ಯ—ನಾವೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಜಾತಿ! ಒಂದೇ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಕುಡಿಯುತ್ತೇವೆ! ಅಷ್ಟು ಸಮೋದರತ್ವ! Brotherhood! ನೋಡಬೇಕು ಅಲ್ಲಿ! ನನ್ನ point ಏನಂದರೆ ಜಾತಿ ಭೇದ ಮುಟ್ಟು ಚಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಹೋಗಿ ಈ ಲೋಕ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ಆಗ ಬೇಕಾದರೆ ಈ ಸುರಾದೇವಿ ಸದಾ ಬಾಯೊಳಿರಬೇಕು—

ಪದ—(ಜಾದು ಬರೇ ಮುರೆ . . ಎಂಬಂತೆ) ಆದಿತಾಳ.

ಬಾಯೊಳಿರೇ ಸುರೆ ಸ್ವರ್ಗವೆ ನೀ ಖರೆ ॥
ಸೇವೆಯು ಬಿಡದೆ ನಡೆಸುವೆ ಬಾರೆ ।
ಕ್ಲೇಶಾ ವಿನಾಶಾಕಾರೀ ಸುರೆ । ಸ್ವರ್ಗವೇ ನೀ ಖರೆ ॥

(ಹಾಡುತ್ತ ಹೋಗುವನು. ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸೈಕಲ್ ಬೆಲ್ ಆಗುವುದು! ಅಡ್ಡಾ

ದಿಡ್ಡಾ ನಡೆದು ಗಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಸ್ಯಾಕಲಿನ ಅಡಿಗೆ ಬೀಳುವನು ಕಾಲಿಗೆ ಪೆಟ್ಟಾಗುವುದು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಜನರು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕುಳ್ಳಿರಿಸುವರು.)

ಜನರಲ್ಲೊಬ್ಬ:— ಇದೆಲ್ಲ ಹೆಂಡದ ಮಹಾತ್ಮೆ! ಚಿನ್ನದಂತಹ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಈ ಗತಿಗೆ ತಂದಿಳಿಸಿತು! ಧರ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿರಾಜಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳ ರತ್ನವನ್ನು ಚರಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿತು! ಮುದ್ದಿಗಾದರೂ ಬ್ರಾಂಡಿ ಕುಡಿಯುವವರಿಗೆ ಈ ದೃಶ್ಯ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಲಿ! (ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕುರಿತು) ಅಯ್ಯಾ ಏನು ನೋಡುತ್ತೀರಿ! ನಮ್ಮ ಸುರೇಂದ್ರರಾಯರಲ್ಲವೆ? ಒಂದು ವ್ಯಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೋಗುವ್ರದನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಇವರು! ಇವರನ್ನು ಮನೆಗಾದರೂ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟು ಬರಬೇಕು; ಒಂದು ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಯನ್ನು ತನ್ನಿರಯ್ಯಾ!

ಮತ್ತೊಬ್ಬನು:—(ಅಚೆ ಈಚೆ ನೋಡಿ) ಏ, ಏ, ಗಾಡಿ! ಗಾಡಿ! ಇತ್ತ ತಾ! ಎಂದು ಗಾಡಿಯವನನ್ನು ಕರೆಯುವನು).

(ಪರದೆಯು ಬೀಳುವುದು)

ದೃಶ್ಯ ೬.

(ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತೆ ಎಂಬ ಲೇಡಿ ಡಾಕ್ಟರಳ ಆಫೀಸು—ಆರೋಗ್ಯ ಸುಂದರಿ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಡಾಕ್ಟರಳೂ ಕುಳಿತಿರುವಳು. ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಚಾರದ ವಿಷಯ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವರು).

ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತೆ:—ಆರೋಗ್ಯ ಸುಂದರಿ! ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರತಾಪ ರಾಯರ ಅನುಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಾವೂ ನಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀದಳವೂ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ಪ್ರತಾಪರಾಯರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಒಂದು ದಿನ ಯಮಧರ್ಮರಾಯನೂ ಬೆರಗಾಗಲೇ ಬೇಕು,

ಆರೋಗ್ಯ ಸುಂದರಿ:—ಅದೇನು? ಅಷ್ಟೊಂದು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುವೆ?

ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತೆ:—ಇಗೋ, ನನ್ನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಕಿಯರ ಡೈರಿಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದರೆ ಅವ

ರೆಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವರೆಂಬುದು ಸ್ವಯಂ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವದು. ಈ ಡೈರಿಗಳು—ಪೋಲೀಸು ಡೈರಿಗಳು—ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿತ್ಯಲ್ಲಿಂದ ಕದಲದೆ. ಬೇಕಾದರೆ ಮನೆಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು ಇಳಿಯದೆಯೇ ತುಂಬಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವುದೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಈ ಡೈರಿಗಳು ಅಂಥವಲ್ಲ. ಅನೇಕ ವೇಳೆ ನಾನು ಆರೋಗ್ಯರಕ್ಷಕಿಯರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಇವುಗಳ ಯಥಾರ್ಥತೆಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವೆನು. ಅವರಲ್ಲಿ ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲ. ತುಂಬ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಅವರು ಈ ರೀತಿ ಡೈರಿ ತುಂಬಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ದಣಿಯುತ್ತಿರಲೇ ಬೇಕು.

ಆರೋಗ್ಯಸುಂದರಿ:—ನೀನು ಹೊಗಳುವದನ್ನು ಕೇಳುವಾಗ ಆರೋಗ್ಯರಕ್ಷಕಿಯರು ಮಾಡಿರುವ ಕಾರ್ಯಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಆಶೆಯಾಗುತ್ತಿದೆ

ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತೆ:—ಹಾಗೊ, ಈ ಡೈರಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ವೃತ್ತಾಂತಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು. Case No. 1. ಉಗುರು ಉದ್ದುದ್ದ ಬೆಳೆದು ಅದರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಸ್ಮಲವು ಸೇರಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಬೆರಳನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಗು—ಉಗುರು ಕತ್ತರಿಸುವ ಆವಶ್ಯಕತೆ; ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಗುವಿನ ತಾಯಿಗೆ ಉಪದೇಶ.—Case No. 2. ಒಂದಿಷ್ಟಾದರೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಮಂತ ಗರ್ಭಿಣಿ—ಈ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಪ್ರಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವ ಕಷ್ಟ; ಗರ್ಭಿಣಿಯರಿಗೆ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ತರದ ಲಘುವ್ಯಾಯಾಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯ ಕುರಿತು ಉಪದೇಶ. Case No 3. ಮಗುವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಮುದ್ದು ಕೊಡುವುದರ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ—ರೋಗಿಯ ಮುದ್ದು ಭಯಂಕರ ರೋಗದ ಸಿಡಿಮದ್ದು! ಈ ವಿಷಯ ಬೋಧನೆ. Case No. 4. ಜ್ವರದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿದ್ದವಳ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಗು; ಕೆಮ್ಮುವವನ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿ ಮಗು, ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಜ್ಜಿ ಹಿಡಿದವನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಗು, ಹುಚ್ಚಾದ ನಾಯಿಯ ಮರಿಯೊಡನೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಗು—ಇಂಥವು ಸಂಸರ್ಗಗಳಿಂದ ಮಗುವಿನ ಎಳೆಯ ದೇಹಕ್ಕೆ ರೋಗವು ಬೇಗ

ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆಂಬುದರ ಕುರಿತು ಆಯಾಯಾ ಮಗುವಿನ ತಾಯಿಗೆ ಉಪದೇಶ.

ಆರೋಗ್ಯಸುಂದರಿ:—ಶಹಬಾಸ್—ಕೆಲಸಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಹೀಗೆ! ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತೆ, ನಾವೂ ನಮ್ಮ ದಳದವರೂ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತ ಬಂದರೆ ನೀನೆಂದಂತಾಗುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. 'ಇದೇನು! ಎಂದಿನಂತೆ ಜನರು ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ನನ್ನ ಕೈಮುನೀ ನಗರಕ್ಕೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಯಮನೂ ಮೂಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೆರಳಿಟ್ಟು ಬೆರಗಾಗಲೇ ಬೇಕು. ಇರಲಿ, ಅತ್ತ ನೋಡು, ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನು ಬರುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಮುಖವೆಷ್ಟು ಬಿಳುಪೇರಿ ಹೋಗಿದೆ! ದುರಭ್ಯಾಸದ ಫಲವಾಗಿರಬೇಕು. (**ಬೀಡಿ ಸೇದುವ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ದೇಹ ದುರ್ಬಲತೆ ಹೊಂದಿದ ವಿನೋದರಾಯನ ಪ್ರವೇಶ**)

ವಿನೋದ:—(ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು) ಅಮ್ಮಾ, ನನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿರಿ; ನನಗೇನೂ ಕೂಡುವುದಿಲ್ಲ

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ಮಗೂ, ನಿನಗೇನಾಗುತ್ತದೆ?

ವಿನೋದ:—ಏನಾಗುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಏನೇನೋ ಆಗುತ್ತದೆ—ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ; ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ; ಒಂದಿಷ್ಟು ನಡೆದರೆ ಎದೆ ಬಡಿದಾಡುವುದು, ಉಸುರುಗಟ್ಟಿದಂತಾಗುವುದು, ಉಬ್ಬಸ ಬರುವುದು.

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ನಿನಗೆ ಮೊದಲಿಂದಲೂ ಹೀಗಾಗುತ್ತಿತ್ತೆ?

ವಿನೋದ:—ಇಲ್ಲ, ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳಿಂದ. ಒಂದು ವರುಷದ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಬಲು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದೆ. ಜೂನಿಯರ್ ರೇಸ್‌ನಲ್ಲಿ ನಾನು first; Long jump, high jumpಗಳಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮೊದಲು! ಈಗ ಮಾತ್ರ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆದರೂ ಮೇಲುಬ್ಬಸ ಬರುತ್ತದೆ. ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಓದಿದ್ದು ನೆನಪು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ!

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ಇತ್ತ ಬಾ (ಸ್ಟೆತೆಸ್ಕೋಪ್ ಇಟ್ಟು) take deep breadth; ಸರಿಯಾಗಿ ಉಸಿರಾಡು.

ವಿನೋದ:—(ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ) ಇಲ್ಲ, ಆಗುವುದಿಲ್ಲಮ್ಮ.

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡು; ಹೂಂ, ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ.

ವಿನೋದ:—ಇಲ್ಲ, ಆ....ಗು....ವು....ದಿಲ್ಲ. ಅಯ್ಯೋ, ತಲೆ ತಿರುಗುತ್ತದೆ. ಬೀಳುತ್ತೇನೆ! (ಎಂದು ಕುಳಿತುಬಿಡುವನು)

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ನಿನ್ನ ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳು ಬಹಳ ಬಲಗುಂದಿವೆ. ಈ ಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಹೀಗಾಗಬೇಕಾದರೆ ಸ್ಮೈಕಲ್ ಸವಾರಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬೀಡಿ ಸೇವನೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿರಬೇಕು. ನೀನು ಸ್ಮೈಕಲ್ ಸವಾರಿ ಮಾಡು ತ್ತೀಯಾ?

ವಿನೋದ:—ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಕಲಿಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಹೀಗಾಯಿತು!

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ಹಾಗಾದರೆ ಬೀಡಿ ಸೇದುತ್ತೀಯಾ? ಅದೇನು? ನಿನ್ನ ತುಟಿಗಳು ಸುಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಕಪ್ಪಾಗಿವೆ?

ವಿನೋದ:—ಬೀಡಿ! ಬೀಡಿ ಸೇದುವುದು!! ಅಂ—ಹೂಂ—ಬೀಡಿ! ಎಲ್ಲಾದರೂ—ಊಂ—ಬೀಡಿ! ಅದರಿಂದ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಆಗುವುದೆ? ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡವರೆಲ್ಲ ಸೇದುತ್ತಾರೆ! ನಾನು ಬೀಡಿ! ಹೂಂ, ಬೀಡಿ! ಎಲ್ಲಾದರೂ....

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ಎಲ್ಲಾದರೂ? ಏಕೆ? ಸದಾ—ನೋಡು, ನಿನ್ನ ತುಟಿಗಳು ಕಪ್ಪುಕಟ್ಟಿ ಹೋಗಿವೆ! ನಿನ್ನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬೀಡಿಯ ಹೊಗೆಯ ವಾಸನೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತದೆ! ಅದೇಕೆ ಆ ಕಿಸೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವೆ? ಅಲ್ಲೇನಿದೆ ನೋಡೋಣ! (ಎಂದು ಆತನ ಕಿಸೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ಬೀಡಿಯ ಕಟ್ಟನ್ನು ತೆಗೆಯುವಳು) ಇದೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ತಂದ ವಿಷ! ಈ ದುರಭ್ಯಾಸ ವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವ ಮೊದಲು ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೆಯಲ್ಲವೆ? ಇದು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳ ಶ್ವಾಸಕೋಶವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೆಡಿಸಿಬಿಡುವುದು.

ವಿನೋದ:—ಅಮ್ಮ, ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ! ದೊಡ್ಡವರು ಮಾಡು ತ್ತಾರೆಂದು ನಾನೂ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆ! ಇದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರಾದರೂ ನಾನು ಮೊದ ಲಿನಂತೆ ಆದೇನೆ?

ಪದ—ತ್ರಿವಟ ತಾಳ.

ನಾನರಿಯದೆ ಮೋಸಹೋದೆ ॥ ಬೀಡಿಯು ನೇದಿ ಬಲವಳಿಯಿತು ಹಾ ॥
ಬೀಡಿಯು ದೋಷವ ತಿಳಿಯದೆ ಕುಮತಿ ಯಾಗಿನಾ
ಬರಿಮರುಳಾಗುತಲಿ— ಈ ತೆರದೀ ಬಲಗುಂದಿದೆನು ॥

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:— ಇನ್ನಾದರೂ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀನು ನಡೆದರೆ ಮುಂಚಿನಂತೆಯೇ ಆಗುವಿ. ಇಂದಿನಿಂದ—ಈ ಕ್ಷಣದಿಂದ— ಈ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ ಬಿಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಸರ್ವತಃ ಮುಟ್ಟಬೇಡ (ಎಂದು ಬೀಡಿಯ ಕಟ್ಟನ್ನು ತೆಗೆದು ಬಿಸುಡುವಳು) ಶುದ್ಧವಾದ ವಾಯುಸೇವನೆ— ಮಿತವಾದ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ ಆಹಾರ—ಮಿತ ವ್ಯಾಯಾಮ. ಇದೋ ಈ ಶಕ್ತಿವರ್ಧಕ ಔಷಧ, ಇವುಗಳಿಂದ ನಿನ್ನ ಶಕ್ತಿಯು ಬರುವದು. ಆದರೆ —ನೆನಪಿರಲಿ, ಬೀಡಿ ಸೇದುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಮಾತ್ರ! ಬೀಡಿ ಬಿಟ್ಟು ಸ್ಟ್ಯಾಕ ಲ್ ಹಿಡಿದರೂ ಆಗುವುದು ಇದೇ ಗತಿ. ಮರೆಯಬೇಡ!

ಪದ—ಆದಿ ತಾಳ.

ಕುವರ ಕೇಳಿನು ಮಾತ—ಬೀಡಿ ಸೌಖ್ಯನಾಶಿನಿ ॥
ಬಿಡುವುದು ತನು ಸೌಖ್ಯಕೆ ನಿಜದಾರಿ ಕುವರ ।
ಬಿಡದೆ—ಬರಿದೆ—ಕೆಡುವೆ—ಕಡೆಗೆ—ಒಡಲ—ಬಿಡುವೆ ।
ಬೀಡಿ ಸೌಖ್ಯ ನಾಶಿನಿ ॥ ೧ ॥

ವಿನೋದ:— ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯೆನು. ಅಂತೆ ಯೇ ವರ್ತಿಸುವೆನು. ಹೇಗಾದರೂ ನಾನೊಮ್ಮೆ ಮೊದಲಿನಂತಾದರೆ ಸಾಕು.

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:— ಈ ದುರಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಬಿಡು, ಬೇರೆ ದುರ ಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಬಲಿಬೀಳಬೇಡ. ನಾನು ಹೇಳಿದುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡು. ಇನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗುವೆಯೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊ. ವಾರ ಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾ. ನೀನು ಏನೇನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೆಲ್ಲ ಆಗಾಗ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ವಿನೋದ:— ಆಗಲಮ್ಮಾ! ನಾನು ಹೋಗಲೆ? ಇನ್ನೊಂದು ವಾರ ಬರುವೆನು.

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ಮಗೂ, ಹೋಗು, ನೀನು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿ ಸೌಖ್ಯದಿಂದ ಬಾಳುವೆ. ಧೈರ್ಯಮಾಡಿಕೊ. (ಹೋಗುವನು).

ಆರೋಗ್ಯಸುಂದರಿ:—ಆರೋಗ್ಯ ಮಾತೆ, ಇಂದಿನ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಡೋಣವೆ?

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ಹೋಗೋಣ (ಎಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಹೊರಡುವರು)

ಪದ—(ಪ್ರೇಮ ನೇಮ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಆದಿತಾಳ.

ಕೇರಿ ಕೇರಿ ಸೇರಿ ಸಾರಿ । ಸತತ ಸುಖವ ಗಳಿಪ ಮಾರ್ಗವ ॥
ಇಹದೆ—ಸುಖದೆ—ಬಾಳೀ ಗೃಹದೆ । ಜೀವನವ ನಡೆಸಿ ಸಂಸಾರದೆ ॥
ಸುಖದಾದಾರಿ ಬಿಡದ್ಯೆ ಸೇರಿ ಸುಖದಿಂ ಬಾಳಿ, ವಿಮಲತೆ ದೋರಿ ।
ತಿಳಿದು ನಡೆದು ಕಡುಸುಖದ ಪದದ ರುಚಿಯರಿತು ನಡೆಯುಲು ॥ ೧ ॥

ದೃಶ್ಯ ೩.—ಬೀದಿ.

ಸೇಕರ ಮಿಠಾಯಿವಾಲ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನು ದೇವದಾರದ ಮುಚ್ಚುಕು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಹಲಿಗೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ, ಚಕ್ಕುಲಿ, ಅಪ್ಪದಡ್ಡೆ, ಸುಕುನುಂಡೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಪದ—ದಾದರ ತಾಳ.

ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ! ಮಿಠಾಯಿ ಸಿಹಿ ಬೆಲ್ಲದಿ!
ತಿಂದ ಮೇಲೇ ಬಾಲರು ಮಾಡ್ವರು ತಕ್ಕತೈ!
ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿರ, ದೊಡ್ಡ ಮಕ್ಕಳಿರ, ಬನ್ನಿರಿ, ತಿನ್ನಿರಿ,
ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ ಮಿಠಾಯಿ ಸಿಹಿಬೆಲ್ಲದ ॥

ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ! ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ! (ಎಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ಎದುರಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹಲಗೆಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವನು) ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ! ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ!

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—(ಸ್ವಗತ) ಈ ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿಯ ರುಚಿಯೊ ಇಲ್ಲವೆ ನನ್ನ ಪುಣ್ಯದ ಮಹಾತ್ಮೆಯೊ ಯಾವುದೋ ಬಲವಾಗಿರಬೇಕು! ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ—ಮಕ್ಕಳು ನನ್ನ ತಲೆ ನೋಡುವುದೇ ತಡ, ಈ ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿಗೆ ನೊಣಗಳು ಮುತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳು

ವರು. ಎಷ್ಟು ಸಲ ತರಲಿ—ಹೇಗೆ ಮಾಡಿ ತರಲಿ, ತೌಡು ದೂಳಿ ಪಾಕ ಮಾಡಿ ತರಲಿ—ಕ್ಷಣದೊಳಗೆ ಕರ್ಚು! ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ ನೊಣಗಳೆ! (ಎಂದು ತನ್ನ ಮೈಯ ಕಜ್ಜಿಹುಣ್ಣುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೂತ ನೊಣಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವನು. ಆ ಹುಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ) ಇದು ನಮ್ಮ ಕಷ್ಟಾರ್ಜಿತದ್ದು! ಬಹಳ ಪೇಚಾಡಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದ ದುಡ್ಡನ್ನು ಆ ಪಚೇತಿ ಗಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪಿರಂಗಿಗೆ ಸುರಿದು ಕ್ರಯಕ್ಕೆ ಪಡದ್ದು! ಸುಖ ಸಂಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದು! ಕೆಟ್ಟೆರಂಡೆ! ನನ್ನ ದುಡ್ಡು, ರಕ್ತ ಎಲ್ಲ ಹೀರಿ—ಕಡೆಗೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಈ ಹುಣ್ಣು! ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದೆ! ನರಕಯಾತನೆಯೆಲ್ಲ ಅನುಭವಿಸಿದೆ. ಇನ್ನೂ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಜನ್ಮ ಜನ್ಮಾಂತರಕ್ಕೆ ಬೇಡ ಆ ಚಿಣ್ಕಿ ಮಿಣ್ಕಿಯರ ಸಂಗ! ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ ನೊಣಗಳೇ! (ಎಂದು ಪುನಃ ಹುಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಕೂತ ನೊಣಗಳನ್ನು ಹೊಡೆಯುವನು) ಸೂಳೆರ ಸಂಗ ಮಾಡುವವರು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಮರಯಬೇಕು! ಈ ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಬದುಕಿಕೊಂಡೆ—ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಈ ನೊಣಗಳು ನನ್ನ ಒಂದೊಂದು ಹುಣ್ಣನ್ನು ಬಾವಿಯಂತೆ ಕೊರೆದು ತಿಂದುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದವು! ಏ ನೊಣಗಳೆ! ನಿಮಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ! ಈ ಹುಣ್ಣಿನಿಂದ ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿಗೆ—ಚಕ್ಕುಲಿಗೆ—ಅಲ್ಲಿಂದ ಈ ಚರಂಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಹೇಸಿಕೆಯ ಮೇಲೆ! ಅನಂತರ ಆ ಕಾಫಿಯಂಗಡಿಯ ತಿಂಡಿಯ ಮೇಲೆ—ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಮ್ಮಿ ನವರು ಉಗುಳಿದ್ದುದರ ಮೇಲೆ! ಪುನಃ ಈ ಹುಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ! ಸರ್ವ ವ್ಯಾಧಿಗಳೆಂದರೆ ನೀವೇ! ನಿಷ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೆಂದರೆ ನೀವೇ, ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿರಿ! ಈ ಹುಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಬರಬೇಡಿರಿ (ಎಂದು ಹೊಡೆಯುವನು, ಹೊಡೆಯುವಾಗ ಕಾಲು ಹಲಿಗೆಗೆ ತಾಗಿ ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿಗಳೆಲ್ಲ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವವು.) ಅಯ್ಯೋ! ಎಲ್ಲಾ ದೂಳಿಗೆ ಬಿದ್ದುವಲ್ಲ! ಇನ್ನು ಹುಡುಗರು ಬಂದು ನೋಡಿದರೆ!! (ಬೇಗ ಬೇಗನೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಕ್ಕಿ ತಿಕ್ಕಿ ಒರಸಿ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡುವನು.) ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ ಅಂಟಾಗಿದ್ದುದು ಒಳ್ಳೆಯದೇ ಆಯಿತು. ದೂಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಿದಷ್ಟು ಇವಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ಬಣ್ಣ ಬರುವುದು! (ಎಂದು ತಿಕ್ಕಿ ತಿಕ್ಕಿ ಹಲಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡುವನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಖರ್ಜೂರ ಮಾರುತ್ತ ಮಂಜಣ್ಣನು ಬರುವನು.)

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಓ ಹೋ ಹೋ! ಗಜ್ಜುಳದ ಹಣ್ಣಿನ ಮಂಜಣ್ಣಾ, ನೀನೇನು ಬರಲಿಲ್ಲ ಎಂತ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೆ. ಬಾ--ಬಾ--ಬಾ. ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತು ಬೇಸರವಾಗಹತ್ತಿದೆ. (ಮಂಜಣ್ಣನು ತನ್ನ ಕುಕ್ಕೆಯನ್ನು ಎದುರಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ತಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಎದುರು ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವನು).

ಮಂಜಣ್ಣ:—(ರಾಗದಿಂದ ಹಾಡುವನು) ಚಾಪು ತಾಳ.
ಖರ್ಜೂರ ನೋಡಿರಿ ಬಣ್ಣದಿ ಹೊನ್ನು! |

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—(ಕುಚೋದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತ) ಅದರೊಳಗಿರುವುದು ಬೀದಿಯ ಮಣ್ಣು ||

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಸಿಹಿ ಸಿಹಿ ಗಜ್ಜುಳ ನೀವೀಗ ತಿನ್ನಿ! |

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಕಸಕಡ್ಡಿ ನೊಣಗಳ ಗಬಗಬ ಉಣ್ಣಿ! ||

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಏನೋ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ, ನನ್ನ ಖರ್ಜೂರವನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡುವೆಯಾ? ನಿನ್ನ ಸೇಕರಾ ಮಿಠಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಚಲೋದಲ್ಲವೆ? ಅದರಲ್ಲಿ ಧೂಳು ಮಣ್ಣು ಇಲ್ಲವೆ?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಬರೇ ಕುಶಾಲು! ಈಗ ಇಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. ಗಿರಾಕಿಗಳು ಬಂದಾಗ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿಯೇನೆ? ಅವರೆದುರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಸರಕನ್ನು ನಾನು ಹೊಗಳಬೇಕು. ನನ್ನದನ್ನು ನೀನು ಹೊಗಳಬೇಕು.

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಸರಿ, ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಗಿರಾಕಿಗಳು ಬಂದಾಗ ನಿನ್ನ ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ ತಿಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆ ರೋಗ ಬರುವುದು ಎಂತ ನಾನು ಬೊಬ್ಬೆ ಇಡುತ್ತೇನೆ. ನೀನು................

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಏನಂದೆ? ರೋಗ ಬರುವ ತಿಂಡಿಯನ್ನು ಯಾರು ಮುಟ್ಟಾರು?

ಮಂಜಣ್ಣ:—ರೋಗದ ಸಂಗತಿ ಯಾರು ಮಾತಾಡಿದರು! ನಾನೆಂದುದ್ದು ಆರೋ....ಗ್ಯ! ನಿನ್ನ ಸೇಕರಾ ಮಿಠಾಯಿ ತಿಂದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಆರೋಗವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಆರೋಗ ಬರುವುದು—ಎಂದು.

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಸರಿ ಈ ರೀತಿ ನನ್ನ ಹುಣ್ಣನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ನಿನ್ನ ದಪ್ಪ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅರ್ಥವಾದೀತು. ಮಂಜಣ್ಣಾ! ನಿನ್ನ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಅರ ಹಾಕಿಕೊ!

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಹೂಂ. ಆರೋಗ, ಆರೋಗ್ಗ, ಆರೋಗಯ, ಆರೋಗಾಯ, ಆರೋಗ್ಯ! ಅಬ್ಬಬ್ಬ! ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟ! ಆ ಸುಟ್ಟ ಹೆಸರು! ಸರಿ "ಆರೋಗ್ಯ ಇಲ್ಲದವರಿಗೆ ಆರೋಗ್ಯ" ಬರುವುದು. ಸರಿಯಾಯಿತೆ?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಸರಿ, ಸರಿ, ಮರೆಯಬೇಡ. ಮರೆತರೆ ನಾನೂ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೇನು, ಜಾಗ್ರತೆ!

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಏನೆಂದು?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ನಿನ್ನ ಗಬ್ಬೀದ ಹಾಡಿನ ಸೊಲ್ಲಿಗೊಂದು ಅಷ್ಟ ಸೊಲ್ಲು.

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಹೇಗೆ?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ನಿನ್ನ ಸೊಲ್ಲಾಗಲಿ, ಮತ್ತೆ ನನ್ನ ಅಷ್ಟ ಸೊಲ್ಲು!

ಮಂಜಣ್ಣ:—"ಖರ್ಜೂರದ ನೋಡಿರಿ ಬಣ್ಣ ಏ ಹೊಸ್ನು"

ತಿಮ್ಮ:—"ಅದರೊಳಗಿರುವುದು ಜೇನಿಯ ಮಣ್ಣು"

ಮಂಜಣ್ಣ:—"ಸಿಪಿ ಸಿಪಿ ಗಬ್ಬಿ ನೀಪೀಗ ತಿನ್ನಿ

ತಿಮ್ಮ:—"ಕಸಕಡ್ಡಿ ನೊಣಗಳ ಗಬಗಬ ತಿನ್ನಿ"

ತಿಮ್ಮ:—ಹ ಹಾ ಹ್ಹಾ—ಹೇಗೆ? ನಿನ್ನ ಆರೋಗ ಬಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಇದು ಮದ್ದು! (ಮಂಜಣ್ಣನು ಬೆರಳು ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ್ನು ಕಂಡು) ಮಂಜಣ್ಣಾ ಅದೇನು ಲೆಕ್ಕ?

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಇಂದಿನ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗದೇವರ ಚಮತ್ಕಾರ ಇರಬೇಕು ನೋಡು! ಕಲ್ಲುಕುಟಿಗ ದೇವರೇ, ನಿನ್ನ ಕಂಭದ ಎದುರು ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಇಟ್ಟು ಅಷ್ಟ ಬೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ನಡೆಸಪ್ಪಾ! ಬಡವನನ್ನು!

ತಿಮ್ಮ:—ಅದೇನು ಚಮತ್ಕಾರ? ಹೇಳು! ಹೇಳು! ನಾನೂ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಇಡುತ್ತೇನೆ.

ಮಂಜಣ್ಣ:—ನೋಡು, ನಾನು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಡುವಾಗ ಮೂರು ಮೂರು ಸಲ ಸರೀ ತೂಕ ಮಾಡಿ 20 ಸೇರು ಗಜ್ಜುಗ ತಂದಿದ್ದೆ. ಸೇರು ಕಲ್ಲಿನ ಬದಲಿಗೆ ಅರ್ಧ ರಾತ್ಲು ಕಲ್ಲೆ ಇಟ್ಟು ಮಾರಿದೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ 5 ಸೇರಿಗೆ ಆರು ಸೇರು ಆಗುತ್ತದೆ. ನಾನು ತೂಕ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಸಂಶಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಎಂದ ಮೇಲೆ 5 ಸೇರಿಗೆ 6 ಸೇರು 10 ಸೇರಿಗೆ?

ತಿಮ್ಮ:—12 ಸೇರು.

ಮಂಜಣ್ಣ:—20 ಸೇರಿಗೆ?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—12 ಸೇರು 12 ಸೇರು? 24 ಸೇರು.

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಈಗ ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ಉಂಟು. ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಮಾರಿದ್ದು?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—20 ಸೇರು.

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಸೇರಿಗೆ ಒಂದಾಣೆಯಂತೆ ಮಾರಿದೆ. ಯಾರೂ ಒಂದು ಕಾಸೇನಾದರೂ ಪರಾಮೋಶಿಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಎಂದ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದುಡ್ಡಾಗಬೇಕು?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—20 ಆಣೆ; ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ನಾಲ್ಕಾಣೆ!

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಅದೇ ಈಗ! ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಎಂಟಾಣೆ ಉಂಟು! ಕೆಲವು ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ದೇವರು ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ನನ್ನ ಖರ್ಜೂರವೇ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಬೆಳೆಯಿತೇ? ಈ ಖರ್ಜೂರಕ್ಕೆ ಪೂಜೆ ಮಾಡಲೇ? ಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟಿಗಸಿಗೆ ಹಣ್ಣುಕಾಯಿ ಮಾಡಲೇ? ಯಾರಿಗೆ ಹರಕೆ ಮಾಡಲಿ!

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—(ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ) ತಡೆ, ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳು—ನೀನು ಬೆಳಗ್ಗಿನಿಂದ ಈ ವರೆಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದೆ?

ಮಂಜಣ್ಣ:—ದೊಳ್ಳೇಗಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ!

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಸರಿ, ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೋಟರು ಕಾರುಗಳು ಓಡುತ್ತಿದ್ದುವೆ?

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಅವ್ರುಗಳಿಗೆ ಗಡಿಪುತಿಯುಂಟೆ? ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅತ್ತ ಇತ್ತ—"ಪೇಂಕ್", ಪೇಂಕ್" ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ರುವ್ರು.

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಹಾಗಾದರೆ, ಮಂಜಣ್ಣಾ, ನೀನು ಪೂಜೆಮಾಡಬೇಕಾದ್ದು ಖರ್ಜೂರಕ್ಕೂ ಅಲ್ಲ, ಕಲ್ಲು ಕುಟ್ಟಿಗನಿಗೂ ಅಲ್ಲ! ಆ ಮೋಟಾರಾ ಕಾರುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಂಡು ಓಡುವ ಮಹಾರಾಜರುಗಳಿಗೆ! ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಾರುಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಲೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಿಕೊ.

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಯಾಕಪ್ಪಾ! ಅದಕ್ಕೂ ಇದಕ್ಕೂ ಏನು ಗಂಟು!

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ನಿನ್ನ ಅಂಟು ಖರ್ಜೂರಕ್ಕೂ ಅವರ ಕಾರಿನಿಂದೇಳುವ ದೂಳಿಗೂ ಗಂಟು! ನಿನ್ನ ಅಂಟು ಮುದ್ದೆ ಖರ್ಜೂರವು ನೋಣಿನೋಣಿಯಾಗಿ ಕಾಣಲೆಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಅದನ್ನು ಬಡಿಸುತ್ತಾ ಮಗುಚುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ, ದೂಳು ಬಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯುತ್ತಾ ಇತ್ತು. ಮಂಜಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಖರ್ಜೂರ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿಲ್ಲ—ಅದಕ್ಕೆ 4 ಸೇರು ದೂಳು ಬಂದು ಸೇರಿತು ಅಷ್ಟೆ! ಸರಿ, ತಕ್ಕೊಂಡು ತಿಂದರು. ದೊಡ್ಡವರ ಸವಾರಿಯ ಡೌಲು, ಬಡವರ ಬಾಯಿಗೆ ದೂಳು!

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಈಗ ತಿಳಿಯಿತು. ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಬೇಕು. ಇನ್ನು ನಾಳೆ ಮಾತಾಡೋಣ!

ತಿಮ್ಮ:—ಏನು? ಇನ್ನೂ 4 ಸೇರು ಖರ್ಜೂರವಿದೆಯಲ್ಲ! ಮಾರುವುದಿಲ್ಲವೆ?

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಳಗ್ಗೆಯೇ ಗಿರಾಕಿಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಹೋದರಾಯಿತು. ಗಿರಾಕಿಯಾದ್ದು ಬಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲೇಕೆ ಕಾಯಬೇಕು?

ತಿಮ್ಮ:—ನಿನ್ನ ಖರ್ಜೂರವನ್ನು ಬೆಳಗ್ಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಾಟಿ ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟವರು ಯಾರಪ್ಪ?

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಇಲ್ಲೇ ಸಮೀಪ ಆ ಪಚೀತಿಗಲ್ಲಿಯ ಅಪ್ಪಿರಂಗ.

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಮಂಜಣ್ಣಾ! ದಮ್ಮಯ್ಯಾ ಮಹಾರಾಯ! ಈಗ ಕತ್ತಲಾಗುವಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡ. ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಾಟಿಯ ಗುಟ್ಟು ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು! ನಿನಗೂ ಬಲೆ ಬೀಸಿದ್ದಾಳೆಯೇ? ಸರಿ 'ಮಂಜ

ಣ್ಣಯ್ಯಾ, ಸಾಯಂಕಾಲ ಹೋಗುವಾಗ ಇತ್ತಲಾಗಿಂದ ಬನ್ನಿ, ಖರ್ಜೂರ ಬೇಕು' ಬನ್ನೀ ಬನ್ನೀ ಕಾದು ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ವೈಯಾರದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ನೀನು ನಂಬಿದ್ದೆ ಅಲ್ಲವೆ? ಹೋಗು—ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದೂವರೆ ರೂಪಾಯಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಖರ್ಜೂರವೂ ಇಲ್ಲ—ನಾಳೆ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯೇ ಗತಿ!

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದಳೆಂದು ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ—ನನಗೂ ಹಾಗೇ ಹೇಳಿದ್ದಳು. ನಾನು ನಂಬಿ ಕೆಟ್ಟೆ. ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಾರದೆ ಉಳಿದ ನೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿಗೊಂದು ಸಾಟಿ ಉಂಟೆಂತ—ಈಗ ನೀನು ಹೋಗುವಂತೆ—ನಾನೂ ಹೋಗಿ ಈ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದೆ! ನೋಡು, ಈ ಹುಣ್ಣುಗಳು! ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ತಾನೆ? ಮೂರು ತಿಂಗಳು ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಲ್ಲಿದ್ದೆ! ಅಯ್ಯೋ! ಆಗಿನ ನನ್ನ ನರಕಯಾತನೆಯನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ನನ್ಗೆ ಈಗಲೂ ಜುಮ್ ಎನ್ನುವುದು. ಪೈಲ್ವಾನ್‌ನಂತೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿದ್ದ ನಾನು ಈಗ ಹೇಗಾಗಿದ್ದೇನೆ ನೋಡು! ನನ್ನ ಬಾಳು ಹಾಳಾಯಿತ್ತು! ನಿನ್ನ ಖರ್ಜೂರ ಮಾರಾಟವಾಗದಿದ್ದರೆ ಉಪವಾಸವಾದರೂ ಬೀಳು! ಅವಳ ಆ ಸಾಯಂಕಾಲದ ಸಾಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮರುಳಾಗಬೇಡ!

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಏನು? ಅವಳಿಗೆ ಅಂತಹ ಭಯಂಕರರೋಗಗಳಿರುವುವೆ? ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ದುಂಡುದುಂಡಾಗಿದ್ದಾಳೆ!

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಮಂಜಣ್ಣಾ, ಸ್ವಲ್ಪ ಕೂತುಕೊ, ಎಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಈ ಸೂಳೆರು ದುಂಡುದುಂಡಗಾಗಿ ಚಂದವಾಗುವುದೇ ರೋಗ ಹಿಡಿದ ಮೇಲೆ. ಕೊಳೆತ ಕುಂಬಳಕಾಯಿಯಂತೆ ಹೊರಗೆಲ್ಲಾ ಸರಿ—ನಾನು ತಿಳಿಯದೆ ಕೆಟ್ಟೆ! ನೀನು ತಿಳಿದೂ ಕೆಡಬೇಡ, ಜೋಕೆ! ಜೋಕೆ! ಈ ಅಪ್ಪಿರಂಗಿ ವಿಷಯ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂತ ತಿಳಿಯಬೇಡ. ದೊಡ್ಡ ಸೂಳೇರು, ಛಾಪೀ ಸೂಳೇರು, ಸಣ್ಣ ಸೂಳೇರು—ತುಂಡು ಸೂಳೇರು—ಗುಟ್ಟಿನ ಸೂಳೆರು—ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದೇ. ಬಿಳೀ ಕಾಗೆ ಸಿಕ್ಕೀತು, ಅತ್ತೀ ಹೂ ಸಿಕ್ಕೀತು, ಆದರೆ ರೋಗವಿಲ್ಲದ ಸೂಳೆ ಸಿಕ್ಕಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಸೂಳೆಯೆಂದರೆ ಕಾಫಿ ಹೊಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ತೊಳೆಯುವ ನೀರಿನ ಬಾಲ್ದಿಯಂತೆ! ಊರ ಕೆರೆಯಂತೆ! ಪಬ್ಲಿಕ್ ಲೇಟ್ರಿನ್‌ನಂತೆ!

ಮಂಜಣ್ಣ—ಆದರೆ ನಾನು ಖರ್ಜೂರ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದ ಲ್ಲವೆ? ಅವಳಿಗೆ ರೋಗವಿದ್ದರೆ ನನಗೇನು?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ನಾನೂ ಹಾಗೇ ಯೋಚಿಸಿ ಮೋಸ ಹೋಗಿ ಕೆಟ್ಟೆ! ನಾನೇಕೆ ನೀನೇಕೆ? ಎಂತೆಂತಹ ದೊಡ್ಡ ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ಈ ಸಂಜೆ ಸಾಹೆಯ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದಾರಂತೆ! ಡಾಕ್ಟರ್, ವಕೀಲರು, ಜವಳಿ ಸಾಹುಕಾರ್, ಸರಾಫರು ಇಂಥವರೆಲ್ಲ ಈ ಗಾಳಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕುತ್ತಾರಂತೆ! ನೀನು ಬೀಳುವುದು ದೊಡ್ಡದೆ?

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಅದು ಹೇಗೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾ?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಕೇಳು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಯೋಚಿಸು—ಭಾರೀ ದೊಡ್ಡ ಸೂಳೆ ರಾತ್ರಿ 8 ಗಂಟೆಗೆ ತನಗೆ ಅಸ್ವಸ್ಥ—ಕಠಿಣ ಅಸ್ವಸ್ಥ—ಕೂಡಲೆ ಬರಬೇಕು ಎಂತ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ಜನ ಓಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಡಾಕ್ಟರರು ಹೋಗ ಬೇಕೋ ಬೇಡವೋ?

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಹೋಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಅವರು ಡಾಕ್ಟರರೇ ಅಲ್ಲ.

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಸರಿ. ಡಾಕ್ಟರರು ಹೋದರು. ಹೆಂಗಸರ ದೇಹ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲವೇ? ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಇರಕೂಡದು. ಡಾಕ್ಟರರೂ ಅವಳೂ ಮಾತ್ರ ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ! ಅಗಲವಾದ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಆಚೆ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಮಲಗಿದ್ದರೆ ಡಾಕ್ಟರರು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವುದು ಹೇಗೆ? ಮಂಚದಲ್ಲಿ ಅವಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಆಗ ಅವಳು 'ಎದೆ ನೋವು—ಬದಿನೋವು, ಬೆನ್ನು ನೋವು, ಕಿಬ್ಬೊಟ್ಟೆ ನೋವು, ತೊಡೆ ನೋವು, ಕೆನ್ನೆ ನೋವು—ಅಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿ ನೋಡಿ, ಇಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನೋಡಿ, ಕಣ್ಣು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ, ಬಾಯಿ ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿ' ಎಂದು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸಣ್ಣ ವಸ್ತ್ರದ ತುಂಡನ್ನು ಓರೆ ಓರೆ ಮಾಡಿ ಅಂಗಾಂಗಗಳ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಲಜ್ಜೆ ವೈಯ್ಯಾರಗಳನ್ನು ತೋರಿ, ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೂ ಮುಗುಳು ನಗೆಯಿಂದಲೂ ನಾಲ್ಕು ಬಾಣ ಹೊಡೆದಳೆಂದರೆ ಬೀಳದ ಮೃಗ ಬೀಳಲೇ ಬೇಕು! visiting fees ಪಡೆಯುವ ಆಶೆಯಿಂದ ಹೋದ ಡಾಕ್ಟರರು ತಾನೇ ವಿಸಿಟಿಂಗ್ ಫೀಸ್ ಕೊಟ್ಟು—ಪುನಃ ಪುನಃ ವಿಸೀಟ್ ಕೊಟ್ಟು

ಕಡೆಗೆ ಕೆಟ್ಟು ಬರುವರು! ರೋಗಗಳ ಭಯಂಕರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಡಾಕ್ಟರರೇ ಅನೇಕ ವೇಳೆ ಇಂತಹ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳುವಾಗ ಜವಳೀ ಸಾಹುಕಾರರು, ಚಿನ್ನದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಇವರನ್ನು ಕಡೆ ಹಾಕುವುದು ದೊಡ್ಡದೆ' 150 ರೂಪಾಯಿಯ ಶೀರೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿದೆ, 500 ರೂಪಾಯಿಯ ವಜ್ರದ ಉಂಗುರ ಬೇಕೆಂದಿದೆ, ನನಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ದಯಮಾಡಿ ನಮೂನೆವಾರು ಹಿಡಕೊಂಡು 8 ಗಂಟೆಗೆ ಬರಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿಕಳುಹಿಸುವುದೇ ತಡ' ಲಾಭದ ಆಸೆಗೆ ಓಡಿ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಹೋದ ಮೇಲೆ ಸವಿ ಸವಿ ಮಾತು—ಬಿಲಿಪು ಒಯ್ಯಾರ—ಗಾಯನ—ಕಾಫಿ ಟಿಫಿನ್—ವೀಳ್ಯ, ಕೊನೆಗೆ 'ಇದು ಸರಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ನಮೂನೆ ಬೇಡ—ಬೇರೆ ನಮೂನೆಯದಾಗಬೇಕು—ನಾಳೆ ಖಂಡಿತ ತರಬೇಕು—ಬರಬೇಕು—ನನ್ನಾಣೆ ಉಂಟು—ಬರಬೇಕು—ಕಾದುಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ' ಹೀಗೆ ನಾಳೆ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಡದಿನೊಳಗೆ ಮೃಗ ಬಲೆಯೊಳಗೆ ಬಿದ್ದೇ ಬಿಡುವುದು! ವಕೀಲರಿಗೆ ಗಿಲೀಟು ಹಚ್ಚಿ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ! ಹೇಗೆಂಬೆಯಾ? 'ಏನೋ ಒಂದು ಅತ್ಯಗತ್ಯ ಆಲೋಚನೆ ಕೇಳಲಿಕ್ಕಿದೆ; ಬಹಳ ಜರೂರಿದ್ದು; ಖಾಸಗಿ; ಆಫೀಸಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಕೋಚವಾಗುತ್ತದೆ. ದಯಮಾಡಿ ಈಗಲೇ ಬರಬೇಕು' ಎಂತ 9 ಗಂಟೆಗೆ ವಕೀಲರಲ್ಲಿಗೆ ಜನ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಿಡುವರು. 'ಏನೋ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನಡೆದಿರಬೇಕು ಭಾರಿ ಫೀಸು ಸಿಕ್ಕುವ ಸಂದರ್ಭ' ಎಂತ ಬಾಯಿಕಳೆದುಕೊಂಡು ವಕೀಲರು ಹೋಗುವರು. ಅಲ್ಲಿ ಉಪಚಾರವೇ ಉಪಚಾರ—ನೆವನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಬಾಡಿಗೆ ಚೀಟಿನ ವಿಷಯ ಏನೋ ಒಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ—ಅಂತೂ ಕೊನೆಗೆ ಮೃಗ ಬಲೆಗೆ. ಬಿತ್ತೆಂದಾದ ಮೇಲೆ 'ನಾಳೆ ಬರಬೇಕು—ಖಂಡಿತ ಬರಬೇಕು—ನನ್ನಾಣೆ ಉಂಟು—ಹೂಂ ಹೂಂ, ಬರಬೇಕು—ಕಾದು ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ—ಕಕ್ಷಿಗಾರರ ನಡುವೆ ತಮಗೆ ನಮ್ಮಂತವರ ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆಲ್ಲಿ? ಆದರೆ ನನ್ನಾಣೆ ಉಂಟು! ಬರಬೇಕು' ಎಂದು, ಮುಗಿಯಿತೆ? ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಇದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎಂತೆಂತಹವರು ಈ ಸಂಜೆ ನಾಟಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಬೀಳುವಾಗ ಎಳೆಪ್ರಾಯದ ಹುಡುಗರನ್ನು ಒಂದೇ ಒಂದು ನೋಟದಿಂದ ಎದೆ ತಳಮಳ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಬಗಲೊಳಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವರಿಗೊಂದು ಕ್ಷಣದ ಲೀಲೆ—ಮಂಚ.

ಣ್ಣಾ, ಆದುದರಿಂದ ಜಾಗ್ರತೆ! ಜಾಗ್ರತೆ! ಎಷ್ಟೇ ಬುದ್ಧಿವಂತನಾಗಲಿ! ಅವರ ಬಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಹೋದನೆಂದರೆ ಕೂಡಲೆ ಬುದ್ಧಿನಾಶ, ಅನಂತರ ಧನ ನಾಶ, ಆ ಮೇಲೆ ದೇಹನಾಶ—ಇಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೇ? ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾರ್ಜಿತ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಈ ಸೂಳೆಯರ ಎದೆ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರತಿಫಲ ರೂಪವಾಗಿ ತಾನು ಪಡೆದ ತರತರದ ರೋಗಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮೂಲಕ ಸಂತಾನ ಪಾರಂಪರ್ಯದ ರಕ್ತದಲ್ಲೇ ತುಂಬಿಸಿ ಬಿಡುವರಂತೆ! ಹೀಗೆ ಆ ಬಡ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತವೆಂದು ಸಿಗುವುದು ಈ ರೋಗಗಳು ಮಾತ್ರ! ತಿಳೀತೆ ಎಷ್ಟೋ ಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣು ದೋಷ, ಕುರುಡುತನ, ಕಿವುಡುತನ, ಬುದ್ಧಿಮಾಂದ್ಯ, ವ್ರಣ ಶರೀರ ಇವೆ ಲ್ಲವೂ ಅವುಗಳ ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಪ್ರಸಾದವಂತೆ! ಪಿತ್ರಾರ್ಜಿತ ಪ್ರಸಾದ! ಮೊನ್ನೆ ಆರೋಗ್ಯ ವರ್ಧಕ ಸಭೆಯವರೊಬ್ಬರು ಈ ವಿಷಯ ಲೆಕ್ಚರ್ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಿತ್ತು ನೀನು!

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಸರಿ,—ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವಿಷಯ ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಿತೆಂದು, ಮೊದಲು ಅನುಭವಿಸಿದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಲೆಕ್ಚರ್ ನವರ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮಾತು ಹೌದೆಂದು ಕಂಡಿತು. ಅಲ್ಲವೆ? ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಅನುಭವದ ಒರೆಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತಿಕ್ಕಿದೆ ರೂಪಾಯಿಗೆ ಹದಿನಾರಣೆ ಮಾತು, ಎಂತ ತಿಳಿದುಬಂತು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಂಡೂ ನಾನು ಆ ಸಂಜೆ ನಾಟಿಗೆ ಹೋದೆನೆ? ಬಜಾರ ಮಾರಾಟವಾಗದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲೇ ಕೂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇದೇನು ತಿಮ್ಮಣ್ಣ, ಇನ್ನೂ ಇಷ್ಟು ಸೇಕರಾ ಮಿಠಾಯಿ ಉಳಿದಿದೆ. ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ತಂದುದಲ್ಲ. ಒಂದು ಸರ್ತಿ ತಂದದ್ದು ಕಟ್ಟಾಗಿ ಎರಡನೇ ಸಲ ತಂದದ್ದಾಗಿರಬೇಕು.

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಹ ಹ್ಹ ಹ್ಹಾ! ನಿನ್ನ ಕಲ್ಲುಕುಟ್ಟಿಗನ ಚಮತ್ಕಾರದಂತೆ ನನಗೂ ಆಯಿತು—ಇಂದಿನ ವ್ಯಾಪಾರದಂತೆ ಇಷ್ಟರ ವರೇಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಇದು ಎರಡನೇ ಸಲ ತಂದದ್ದಲ್ಲ! 5ನೇ ಸಲದ್ದು! ನೋಡು ರೊಕ್ಕ! 5 ರೂಪಾಯಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಆದೀತೆ?

ಮಂಜಣ್ಣ.—ಅದೇನಪ್ಪಾ! ಇಂದು ಅಷ್ಟು ಸೇಕರಾ ಮಿಠಾಯಿ ಮಾಡಿದೆ?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳು—ಇಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸೇಕರಾ ಮಿಠಾಯಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದೆ. ಒಂದೋ ಅಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ಜೋಳು ಬೆಲ್ಲ ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಯಾವಾಗಲೋ ತಂದಿದ್ದ ಗೋದೀ ಹಿಟ್ಟು ಇತ್ತು. ಪಾಕಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರೆ ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಬೆಲ್ಲ ಹೊಯಿದೆ—ಕುದಿಸಿದೆ. ಒಂದಿಷ್ಟು ನೀರೂ ಹೊಯಿದೆ. ಮಗುಚತೊಡಗಿದೆ. ಗಟ್ಟಿ ಬೆಲ್ಲದ ಉಂಡೆಗಳಂತೆ ಏನೋ ತೋರಿಬಂದುವು; ಸಟ್ಟುಗದಿಂದ ಬಡಿದೆ; ಢಂ, ಢಂ ಎಂದಿತು. ಇದೇನು ಮಲಾಮತ್' ಇದೇನಪ್ಪಾ! ಒಂದು ಸಟ್ಟುಗದಿಂದಲೇ ಎತ್ತಿನೋಡಿದೆ! ನೋಡುವುದೇನು? ಒಂದು ಹೆಗ್ಗಣ! ಮತ್ತೊಂದು ಇಲಿ! ಇನ್ನೊಂದು ಮರಿ! ಏನು ಮಾಡಲಿ? ತೆಗೆದು ಬಿಸಾಡಲೆ? ಅವುಗಳ ಮೈಮೇಲಿನ ಬೆಲ್ಲದ ನಷ್ಟ ಯಾರು ಕೊಡುವುದು? ಕಡಿಮೆ ಎಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ಸೇರು ಆದೀತು! ಒಂದಿಷ್ಟು ನೀರು ತಂದು ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಪಾತ್ರಕ್ಕೇ ತೊಳೆದು ಗಮುಚಿ ಹಿಂದೆ ಬಿಸಾಡಿಬಿಟ್ಟು

ಪದ—ಆದಿತಾಳ.

ಬೆಲ್ಲದ ಪಾಕ—ಕುದಿಸಲು ಬಂತ್ಯೆ ಹೆಗ್ಗಣ ಒಂದು.
ಹಿಂದಿಲಿ ಹೆಂಡತಿಯಾ ನೋಡೋ.
ಒಂದಕೆ ಕಾಲಿಲ್ಲ । ಮತ್ತೊಂದಕೆ ತಲೆಯಿಲ್ಲಾ ಲೇ ಲೇ ಲೇ ॥
ಬೆಲ್ಲದ ಪಾಕ ಕುದಿಸಲು ಬಂತ್ಯೆ ಹೆಗ್ಗಣ ಒಂದು ॥

ಅನಂತರ ಬೆಲ್ಲ ಕುದಿಯತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಮೇಲೆ ಬರತೊಡಗಿದುವು—ಎಕ್ಕಳೆಯ ರೆಕ್ಕೆಗಳು! ಎಕ್ಕಳೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಸಿಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವೊ? ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಟ್ಟುಗದಿಂದ ಬಳಿಗೆ ಮಾಡಿ ಬಾಚಿ ಬಿಸಾಡಿದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಹಿಟ್ಟು ಸುರಿದೆ! ಅನಂತರ ಗೊತ್ತಾಯಿತು, ಹಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹುಳ ಆಗಿತ್ತೆಂದು. ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ. ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಗುಚಿದರೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಪಾಕ ಆಗಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಮೋಸ ಆಯಿತು! ಹಿಟ್ಟು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು! ಬೆಲ್ಲ ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು. ಏನು ಮಾಡಲಿ! ಪಾಕವನ್ನು ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿಟ್ಟು

ಹಿಟ್ಟು ತರಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಗಡಿಗೆ ಓಡುವುದೆ? ಎಲ್ಲ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದೀತು! ಏನು ಮಾಡುವುದು ಎಂತ ಯೋಚಿಸಿದೆ. ತಟ್ಟನೆ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಹೊಳೆಯಿತು. ಫಕ್ಕನೆ ಜಗಲಿಯಿಂದ ಬೀದಿಗೆ ಹಾರಿದೆ; ಮೋಟಾರುಕಾರುಗಳ ಓಡಾಟದಿಂದ ನಯುನಯುವಾದ ಧೂಳು ಯಥೇಷ್ಟವಿತ್ತು. ಒಂದಷ್ಟು ಗೋಚಿ ಪಾಕಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಮುಗುಚಿಬಿಟ್ಟೆ! ಅಸಲ್ ಪಾಕ ಬಂತು! ಆ ರೀತಿ ಪಾಕ ಈ ವರೇಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ನೂರು ಮಾರು ಎಳೆದರೂ ತುಂಡಾಗಬೇಕೆ? ಒಮ್ಮೆ ತಂದೆ, ಮಾರಿದೆ; ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ. ಇದು ನನೇ ಸಲದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಇಂದು ನನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧೂಳಿನ ಪ್ರತಾಪವೇ ಮತ್ತೂ ಮತ್ತೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಖರ್ಜೂರ ಹೆಚ್ಚಾದ್ದಕ್ಕೆ ಕೂಡಲೆ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತೆ?

ಮಂಜಣ್ಣ:—ಸರಿ, ಸರಿ—ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತು! ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದು ಒಳ್ಳೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ನಮಗಾಗಿದೆ. ಇದಿಷ್ಟು ನಾಳೆ ಮಾರೋಣ. ಈಗ ಹೋಗೋಣವೆ?

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಆಗಲಿ. ನಾಳೆಯೂ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಬಾ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂತು ಕೊಳ್ಳೋಣ.

ಮಂಜಣ್ಣ:—ನಾಳೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಜುಲ್ಮಾನೆ! ಕೇಳಲಿಲ್ಲವೇ? ಆ ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಚಾರ ಮಂಡಳಿಯವರ ಡಂಗುರ! ತಿಂಡಿ ಸಾಮಾನು ಮಾರುವವರು ಬೀದಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಬಾರದಂತೆ. ಕನ್ನಡಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೊಳಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಿರುಗಬೇಕಂತೆ. ಬೇಕಾದವರ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕೊಡಬೇಕಂತೆ. ಇದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪಿದರೆ 50 ರೂಪಾಯಿ ವರೆಗೆ ಜುಲ್ಮಾನೆಯಾಗಲೀ 2 ತಿಂಗಳ ವರೇಗಿನ ಸಜೆಯಾಗಲೀ ಕೊಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆಯಂತೆ! ನಾನು ಕನ್ನಡಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಿನ್ನೆಯೇ ಹಾಕಿದ್ದೇನೆ. ಕಾಫಿ ಹೋಟೆಲಿನವರಿಗೂ ಇದೇ ತರದ ಕಾನೂನು ಬರಲಿಕ್ಕಿದೆಯಂತೆ. ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿಯಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನೆಯೊಳಗೆ—ಬೀದಿ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ಕ್ರೀನ್ ಬೋರ್ಡು ಮಾತ್ರ! ಅಂತೆ.

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ಹಾಗಾದರೆ ನನಗೂ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಬೇಕಾಯಿತು! ಹೂಂ, ಏಳು, ಹೋಗೋಣ—(ಇಬ್ಬರೂ ಏಳುವರು.)

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—(ಹಾಡುತ್ತ) ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ ಮಿಠಾಯಿ ಸಿಹಿ ಬೆಲ್ಲದಿ' |

ಮಂಜಣ್ಣ:—(ಹಾಡುತ್ತ) ಸೇಕರ್ ಮಿಠಾಯಿ ಮಿಠಾಯಿ ಕಹಿ ಬೆಲ್ಲದಿ! |

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ:—ತಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಾಲರು ಮಾಡ್ವರ್ ತಕ್ಕ ತ್ಥೈ. ||

ಮಂಜಣ್ಣ:—ತಿಂದ ಮೇಲೆ ಬಾಲರ ಹೊಟ್ಟೆ ಗುಳುಗುಳು ತ್ಥೈ || ಹ ಹ ಹ್ಹಾ—ತಿಮ್ಮಣ್ಣಾ, ಆಗಿನ ನಿನ್ನ ಅಡ್ಡ ಸೊಲ್ಲಿಗೆ ಇದೂ ಒಂದು ಅಡ್ಡ ಸೊಲ್ಲು! ಹ ಹ ಹ್ಹಾ (ಎನ್ನುತ್ತ ಹೋಗುವರು.)

ದೃಶ್ಯ v—ಬಾಲಿಕಾ ಪಾಠಶಾಲೆ.

(ಶಾಲಾ ಬಾಲಿಕೆಯರು ಕೋಲಾಟಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿರುವರು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿಯು ಕುಳಿತಿರುವಳು)

ಉಪಾಧ್ಯಾಯಿನಿ:—ಬಾಲಿಕೆಯರೆ, ಮೊನ್ನೆ ಆರೋಗ್ಯಸಂಜೀವಿನೀಯಮ್ಮನವರು ಒಂದು ನಿಮಗೆ ಕಲಿಸಿದ ಶಿಶುಪಾಲನಾ ಗೀತವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಕೋಲಾಟವಾಡಿರಿ.

(ಬಾಲಿಕೆಯರು ಹಾಡುತ್ತ ಕೋಲಾಟವಾಡುವರು.)

ಪದ—(ಭಾರತೆಯರೆ ನಮ್ಮ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಮುದಲಾಸಿ ಮಟ್ಟು ಚಾಪು-ತಾಳ.

ಶಿಶುಸಪ್ತಾಹದ ದಿನ ಬಾಲೆಯರ್ಕೂಡಿ । ಶಿಶುಪಾಲನೆಯಕ್ರಮ ಪ್ರಚಾರಮಾಡಿ
|| ಪಲ್ಲ ||

ಸ್ತನ ಶಿಶುವಿಗೆ ದೇವನಿರ್ಮಿತಾಹಾರ । ತನುಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ ಅದು ಸರ್ವಸಾರ ||
ಮಿತಿಯಿಂದ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅನುಭವದಿಂದ । ಮೊಲೆಯುಣಿಸೆ ಮಗು
ಬೆಳೆವುದು ಸುಖದಿಂದ || ೧ ||

ಮೊಲೆ ಹಾಲು ಸಿಗದಿರೆ ಹಸುವಿನ ಹಾಲು । ತೆಳುಗೈದು ಬಿಸಿಗೈದು
ಕೊಡುವುದು ಮೇಲು ||

ಪೇಟೆಯ ಪೇಟೆಂಟು ಹಾಲಿನ ಪುಡಿಯು । ಮಗುವನ್ನು ಪುಷ್ಟಿಗೈಯದು
ಬರಿ ಭ್ರಮೆಯು ॥ ೨ ॥

ಮಗು ಹಸಿವಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕೂಗುವುದಲ್ಲ । ತೆಗೆದುಣಿಸಲಾಗದು ಕೂಗಿದಾಗೆಲ್ಲ ॥
ಕೂಗಿನ ಕಾರಣ ತಿಳಿಯಲು ಬೇಕು । ಶಿಶು ಮನವನು ತಿಳಿಯೆ
ತಾಳ್ಮೆಯು ಬೇಕು ॥ ೩ ॥

ಬೇಗೆಯು ಬೇನೆಯು ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆ । ಕಟ್ಟಿಟ್ಟ ಗಾಳಿಯು ಚುಚ್ಚುವ ತಗಣೆ ॥
ಹೆಟ್ಟುವ ಹಾಸಿಗೆ ಭಾರದ ಹೊದಿಕೆ । ಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದು ಮಗು
ಕೂಗುವುದಿವಕೆ ॥ ೪ ॥

ಮೊಲೆಯೀವ ತಾಯಿಯು ಹಾಲೀವ ಪಶುವು । ನಿರೋಗಿಯಾಗಿರೆ
ಶಿಶುವಿಗೆ ಸುಖವು ॥
ಮಗುವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಮುದ್ದಿಡುವ ಜನರ । ಜೊಲ್ಲಿನ ರೋಗಾಣು
ಸೇರ್ವುದು ಶಿಶುವ ॥ ೫ ॥

ಕೆಮ್ಮುವ ರೋಗಿಯು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಶುವ । ದಮ್ಮಯ್ಯ ಬಿಡಬೇಡಿ
ಕೊಲ್ವರಿ ಮಗುವ ॥
ಗುಮ್ಮ ಬೇತಾಳ ಭೂತವು ಬಂತುಯೆಂದು । ಎಳೆ ಹೃದಯದಿ
ಭಯ ನಡಬೇಡಿರೆಂದು ॥ ೬ ॥

ಸಕ್ಕರೆ ಮುಂತಾದ ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿಯಧಿಕ । ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದೀಯೆ ಕೆಡುವುದು ಸೌಖ್ಯ ॥
ಬಿಸ್ಕೀಟು ಹಲ್ಲಿನ ವಸಡಿಗೆ ಅಂಟು । ಮಕ್ಕಳ ಹಲ್ಲು ನೋವಿಗೆ
ಅದು ಗಂಟು ॥ ೭ ॥

ಸಡಿಲಾದ ಉಡಿಗೆಯ ತೊಡಿಸಲು ಬೇಕು । ಮಡಿಯಾದ ಹಾಸಿಗೆ
ಮಲಗಲು ಬೇಕು ॥
ತೊಯ್ದಿಹ ಅರಿವೆಯ ಕೊಳಕಾದ ಉಡಿಗೆ । ಹುದುಗಿಸಿಯಿಡಬೇಡಿ
ಹಾಸಿಗೆಯಡಿಗೆ ॥ ೮ ॥

ನಡೆಯುವ ಮೊದಲಾಗಿ ನಡೆಸುವ ಮಂಕು । ಬಿಡದೆಗೈವುದು ಶಿಶುವಿನ
ಕಾಲ ಡೊಂಕು ॥
ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲಾಗಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸೆ । ಬಳುಕುವ ಬೆಂಗೋಲು
ಬಾಗುವದೈಸ ॥ ೯ ॥

ತೃತೀಯಾಂಕ.

ದೃಶ್ಯ ೧.

(ಮದ್ಯಪಾನದ ತೃತೀಯಾವಸ್ಥೆ)

(ಸುರೇಂದ್ರನು ಮಲಿನವಾದ ಹರಕು ಕೋಟನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು— ನೋಡಿದರೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ ಕಾಣುವನು. ಕುಡಿತದಿಂದ ಮತ್ತನಾದವನಂತೆ ಅಸ್ಥಿರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುವನು. ಕಿಸೆಯಲ್ಲೊಂದು ಬಾಟ್ಲು—ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಬಾಟ್ಲು! ತಡವರಿಸಿ ಮಾತುಗಳು.)

ಸುರೇಂದ್ರ:— ಪದ—ಏಕತಾಳ.

ನನಗೇನಾದರು—ಕಡಿಮೆಗಳಿಲ್ಲ—ಸರಿಯಾರೆನಗೀಗ । ಆಹಾಹಾ ।
ಸುರೆಯೆಂಬಾಕೆ ಮೋಹಿಪಳೆನ್ನ ।
ಮೀರುವರುಂಟೆ ಧರಣಿಯೊಳೆನ್ನ ।
ತರತರದಲಿ ಸುಖಿಸುವೆಯೆನ್ನ ।
ನಾನೇ ನೋಡಿರಿ ಇಂದ್ರಾ । ಆಹಾಹಾ ।

ಇಂದು ಅಲ್ಲೊಬ್ಬ "ಹೆಂಡ ಕೆಟ್ಟದು" ಎಂದು ಲೆಕ್ಚರ್ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಆ ಗೊಡ್ಡು ತಲೆಬುರುಡೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ಬಾಟ್ಲಿಯನ್ನೇ ಒಡೆದು ಅವನಿಗೆ ಸುರಾಭಿಷೇಕಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮುಂದೆ ನುಗ್ಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಿದ್ದವರು ನನ್ನನ್ನೇ ದೂಡಿಬಿಟ್ಟರು! ಆಂ! ಏನನ್ಯಾಯ! ಹೆಂಡ ಒಳ್ಳೇದೋ ಕೆಟ್ಟದೋ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಕುಡಿದು ನೋಡಬೇಕು! ಸ್ವಂತ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದವರು ಲೆಕ್ಚರ್ ಕೊಟ್ಟರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ! All bookish! all imaginary ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ! ಹೆಂಡ ಕುಡಿಕರಿಗೆ ಪ್ರೇಮವೇನೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ---ಅಂತ. ಆ ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ! ಏನು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿದೆ? ಪ್ರೇಮದ ದೆಸೆಯಿಂದ ರಾಜನೂ ಗುಲಾಮನಾಗುವನು; ಆದರೆ ಸುರೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಗುಲಾಮನೂ ಕೂಡ ರಾಜನಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗುವನು!

ಸ್ವರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ—ಈ ಸುರೆಯೇ ಸಾಧನ! ಈಗ ನಾನೇ ರಾಜ!

ಪದ—ಆದಿತಾಳ. (ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಿ ಮಟ್ಟು)

ಧರಿತ್ರಿಗೀಗಾ—ನಾನೇ ರಾಜಾ—ಠೀವಿಯಿಂದ ಪೋಗುವೆ ॥
ಅಮರಸುಖವ—ನೀವ ಸುರೆಯಾ ಪಾನವೆನ್ನ—ನಾಲಗೆ ॥
ರಾಜತನವೂ—ತೋರದಿರುವ—ಭಾರಿ ಸುಖದಿ—ನಾನಿಹೆ ॥

ಪ್ರೇಮವು ಯಾಚಕತ್ವವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವುದು. ಹೆಂಡವಾದರೋ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಏನೂ ತೋಚದಂತಾಗುವುದು—ಆದರೆ ಸುರೆಯಿಂದ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಉದ್ರೇಕಗೊಳ್ಳುವುದು. ನೋಡಿ, ನನ್ನ ಈ ಲೆಕ್ಚರಿಗೆ ಅವನ ಲೆಕ್ಚರು ಸರಿಯೆ? ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಲಾಭ ಹೊಂದಿದರೂ ಅದೊಂದು ಸ್ತ್ರೀ ಲಾಭ! ಆದರೆ ಸುರಾಪಾನದಿಂದ ತಾನೇ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದೂ ತಿಳಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಈಗ ನಾನು ಸ್ತ್ರೀ—ವೈಯಾರಿ, ಸುಂದರೀಮಣಿ! (ಎಂದು ಬಿನ್ನಾಣ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಣಿಯತೊಡಗುವನು.)

ಪದ— ದಾದರತಾಳ

ಕಾಂತಿಯು ನೀವುದು—ಕಂದಿದ ಮೋರೆಗೆ ॥ ಒಂದು ಗುಟುಕು ಕುಡಿದರೆ ಚಿಂತೆ ॥
ಬತ್ತಿಸೋದು—ಹೆಂಡ । ಕುಡಿದರೆ ತೋರ್ವುದು ಸ್ವರ್ಗದ ಮಹಾತ್ಮೆ ॥ ೧ ॥
ಹೆಣ್ಣಿಗಿಂತ ನೂರು ಪಾಲು ಹೆಚ್ಚು ಸುಖ ತೋರು ತೈತೆ । ಯಾಕಪ್ಪ
ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಕಷ್ಟವ ಬಿಡುವದು ॥

ಆಂ, ಏನು ಹೇಳಿದೆ! ಎಷ್ಟು ಕುಡಿದರೂ ತಲೆಗೇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ! ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಬರುವುದೇ ಇಲ್ಲ! ಕ್ಷಣದೊಳಗೆ ಇಳಿದುಬಿಡುತ್ತೆ (ಎಂದು ಕುಡಿಯುವನು) ಇದೇನು ರುಚಿ! ಅಮೃತ! ಹುಹ್ಹಹಾ! ಅಮೃತ! ಹಾಂ! ನೆನಪಾಯಿತು! ಆ ಲೆಕ್ಚರಿನವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ—ಕುಡಿಕನು ಅವಿಶ್ವಾಸಿ, ಸುಳ್ಳುಗಾರ, ಚಾಡಿಗಾರ—ಕಳ್ಳ—ಕೊಲೆಪಾತಕಿ ಎಂದು. ಎಲ್ಲಾ ಸುಳ್ಳು, ಸುಳ್ಳು! ಕೊಲೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಮದ್ಯವು ತಲೆಗೇರಿದಾಗ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡುವ ಸತ್ಯಂಭಟ್ಟನೆಂದರೆ ಸುರಾಪಾನಿಯೇ ಸರಿ! ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರುವುದು ಅವನಿಗೇ ಸರಿ! ಇನ್ನು ಚಾಡಿಗಾರನಂತೆ!

ಹೇಗೆ? ಯಾರು ಏನು ಹೇಳಿದರೆಂಬುದರ ಜ್ಞಾಪಕವಿದ್ದರಲ್ಲವೆ ಜಾಡಿ ಹೇಳುವುದು! ಕಳ್ಳತನ—ಅದು ಹೇಗೆ? ಕೇಳಿ, ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಕಥೆ—ಒಂದು ಸಲ ನಮ್ಮ ಮದ್ಯದ ಬೈಟಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ನನ್ನ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕದ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಆದರೆ ಅನಂತರ ಸುರೆಯ ಅಲ್ಲಕಲ್ಲೋಲತೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನನಾದಾಗ ಅದನ್ನೆ ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ತಂದುಕೊಟ್ಟು—ಇಗೋ, ಇದು ನಾನು ಕಳವು ಮಾಡಿದ್ದು, ಭದ್ರವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿರು!' ಎಂದು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ನಾನು ಉಂಗುರವನ್ನು ನೋಡಿ, ಅಣ್ಣಾ ಇದು ನನ್ನದಲ್ಲವೆ?' ಎಂದೆ. ಆಗ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ನಗಾಟ! ಹಹ್ಹಹ್ಹಾ! ಯೋಚಿಸಿದರೇ ನಗೆ ಬರುತ್ತದೆ—ಹಹ್ಹ—ಹಹ್ಹಹ್ಹಾ—ಹಹ್ಹಹ್ಹಾಹ್ಹಾ! ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡಿದೆವು. ಈ ಭ್ರಾತೃಪ್ರೇಮ Brotherhood ಯಾರಲ್ಲಿ ಬಂದೀತು! (ತಲೆಕೆರೆಯುವನು) ಆಂ.ಏನೆಂದೆ? ಎಲ್ಲಾ ಮರೆತು ಹೋಯಿತು! (ಹೆಂಡದ ಮತ್ತತೆ ಇಳಿದಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು ಬಾಟ್ಲಿಗಳನ್ನು ನೋಡುವನು) ಇದೇನು? ಖಾಲಿ ಬಾಟ್ಲಿಯನ್ನೇ ತಂದೆನೆ? ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುಡಿದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟಿದ್ದೆ? ತುಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ನೆನಪಾಗುವುದು! ಏನೇ ಇರಲಿ, ಪುನಃ! ಅಲ್ಲಿಗೇ ಹೋಗಬೇಕು. (ಎಂದು ತಿರುಗುವನು—ಪರದೆಯೊಳಗಿಂದ ಹುಡುಗರ ನಗಾಟ ಕೇಳಿಬರುವುದು) ಯಾರದು? ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೆ! ಏನು, ಹೆಂಡಕುಡಿಕನೆಂಬರಾ? ಹೌದು, ಹೌದು, ಹೆಂಡಕುಡಿಕ ಹೌದು! ಈಗ ಮಾತ್ರ ಹೆಂಡ ಇಳಿದಿದೆ! ಹೆಂಡ ಕೆಟ್ಟದ್ದು—ಹೌದು—ಕೆಟ್ಟದ್ದು! ನಾನು ಕೆಟ್ಟೆ—ನೀವು ಕೇಡಬೇಡಿ! ಹೆಂಡ ಕುಡಿಕನಾದರೂ ನಿಮಗೊಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದ—ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವದ ಬುದ್ಧಿವಾದ—ಹೇಳುತ್ತೇನೆ—ಕೇಳಿ! ನಗಾಡಬೇಡಿ—

ಪದ—ಚಾಪುತಾಳ.

ಮಕ್ಕಳಿರಾ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಿ । ಸುಮ್ಮನೆ ನಗಾಡಬೇಡಿ ।
ಕೆಟ್ಟುಹೋದೆ ನಾನು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ । ಈ ಮದ್ಯದಿಂದ । ಕೆಟ್ಟುಹೋದೆ ನಾನು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ॥
ಎಮ್ ಎ ಎಮ್ ಎಲ್ ಆಗಿ ಇದ್ದೆ । ಜೇನ್ಟ್ಯಲ್‌ನಂತೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದೆ ।
ಯಾರು ನೋಡಿ । ನಾನೆ ಸುರೇಂದ್ರ ॥ ನಿಮ್ಮಾಣೆ ಹೌದು । ಯಾರು ನೋಡಿ ನಾನೆ ಸುರೇಂದ್ರ ॥

ಕೆಟ್ಟದ್ದೆಂದು ಗೊತ್ತು ಉಂಟು । ಜೀವವಾದರು ಬಿಡುತೇನೆ ।
ಹೆಂಡ ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಾರೆ ॥ ಕೆಟ್ಟು ಪೋದೆ । ಹೆಂಡಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಾರೆ ॥
ಆಣೆಗೀಣೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡೆ । ಮೋರೆದಪ್ಪಿ ಕುಡಿಯೆನೆಂದು ।
ಸಂಜೆಯಾಗಲು ಆಣೆ ಕಾಣೆ! ಸತ್ಯವಿದು । ಸಂಜೆಯಾಗಲು ಆಣೆ ಕಾಣೆ! ॥
ಹೇ । ಮಕ್ಕಳಿರ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಿ . . . . ॥

ದೃಶ್ಯ ೭—ಬೀದಿ.

(ಕಾಫಿ ಹೋಟೆಲುಗಾರ ಶ್ಯಾಮನು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ)

ಪದ—ದಾದರ ತಾಳ.

ಎಷ್ಟುದ್ದ ನಾಲಗೆ । ವಿನಾಯ್ಕನದುಹ- ॥
ಲೆಕ್ಚರ ಭರದಲಿ ಹೋಟೇಲ ದೂರಿದ ॥
ಎನಗಾದ ನಷ್ಟಕೆ—ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಎಳೆದು—
ಬುದ್ಧಿಯ ಕಲಿಸುವೆ—ಚಂದದೆ ಅವಗೆ ॥ ೧ ॥

ಶ್ಯಾಮು:—ಆ ವಿನಾಯಕರಾಯನು ತಾನೊಬ್ಬ ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಕ ಸಭೆಯ ಮೆಂಬರ, ತನಗೆ ನಾಲಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಉದ್ದ ಉಂಟು, ಎಂತ ನನ್ನ ಹೋಟೆಲಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ದೊಡ್ಡ ಲೆಕ್ಚರ್ ಮಾಡಿ ಜನರಿಗೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಹೊಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಅಸಹ್ಯ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಈಗ ನನಗೆ ಮೊದಲಿನ ಅರ್ಧ ಗಿರಾಕಿಗಳೂ ಇಲ್ಲ! ಇರಲಿ, ಅವನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟೇನೇ? ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ 1000 ರೂಪಾಯಿಯ ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಫಿರ್ಯಾದು ದಾಖಲ್ಲು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ; ನಾಲ್ಕು ಜನ ವಕೀಲರುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ! ನನ್ನದೆಂತೂ ಹೋಟೆಲಿನ ದುಡ್ಡು! ನೀರಿನಿಂದ ಬಂದದ್ದು; ನೀರಿನಂತೆ ಹೋಗಲಿ! ಆದರೆ ಅವನಿಗೊಂದು ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕು! ಇಂದು ನಂಬರ ವಿಚಾರಣೆ. ವಕೀಲರು ಬೇಗನೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ (ಕಿಸೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿ ನೋಡಿ) ಹೂಂ, ಮರೆತು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ! ದುಡ್ಡಿನ ಚೀಲ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದರೆ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿಸುವವರೇ ಇಲ್ಲ!

ಪದ—ಆದಿತಾಳ.

ಕೋರ್ಟಿನ ಬಳಿಯೊಳ್ । ಗಡಿಬಿಡಿ ಬಹಳ ।
ದುಡ್ಡಿನ ಚೀಲ—ಸಡಿಲಿಸದಿರೆ ಕೋಪಾಟೋಪ ॥
ಭಕ್ಷೀಸು—ತಾರ—ದಂಥ । ಕಕ್ಷಿಯು—ಬೇಡ—ವೆಂತ ।
ಕೋರ್ಟಿನ ಕಂಭ—ನುಡಿವುದು ತುಂಬ । ಆದರಿಂ ಸುರಿವೇ ಕೈ ತುಂಬ ॥ ೧ ॥

ದೃಶ್ಯ ೩.—ಮುನ್ಸಿಫ್ ಕೋರ್ಟು.

(ಮುನ್ಸಿಫರು—ವಕೀಲರು—ಗುಮಾಸ್ತೆಯರು—ಶ್ಯಾಮ—ವಿನಾಯಕರಾಯರೂ ಇತರ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ—ಕಕ್ಷಿಗಾರರೂ—ಇತ್ಯಾದಿ ಇರುವರು. ಗುಮಾಸ್ತೆಯರು ಕೈ ಸನ್ನೆ ಬಾಯಿಸನ್ನೆ ಪಿಸುಪಿಸು ಮಾತುಗಳಿಂದ ಕಕ್ಷೀಗಾರರಿಂದ ದುಡ್ಡು ಸೆಳೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವರು. ಪೇದೆಯರು ಆಗಾಗ 'ಸದ್ದು ಮಾಡಬೇಡಿ—ಯಾರದು ಗುಲ್ಲು ಮಾಡುವುದು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. 'ಸದ್ದು! ಸದ್ದು' ಎಂದು ಕೈಯೆತ್ತಿ ಹೇಳುವರು. ದುಡ್ಡಿಗಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕೈ ನೀಡುವರು—ಇತ್ಯಾದಿ ನಟನೆಗಳು ಈ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿಂದ ಹೊರಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು).

ಶ್ಯಾಮನ ಕಡೆಯ ಪ್ರಮುಖ ವಕೀಲ ಮಾಧವರಾವ್:—(ಮುನ್ಸಿಫರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ) ಮಹಾಪ್ರಭೊ! ಈ ವ್ಯಾಜ್ಯವು ಈ ಪಟ್ಟಣದ ದೂಳೀಗಲ್ಲಿಯ ಭೀಮವಿಲಾಸವೆಂಬ ಕಾಫೀ ಹೋಟೆಲ್ ಪ್ರೊಪ್ರೈಟರ್ ಶ್ಯಾಮರಾಯರು ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಕಸಭೆಯ ಮೆಂಬರರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿನಾಯಕರಾಯರಿಂದ ತನಗುಂಟಾದ ಸುಮಾರು 1000 ರೂಪಾಯಿಗಳ ನಷ್ಟಕ್ಕಾಗಿ ತಂದದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ! ಸದ್ರಿ ವಿನಾಯಕರಾಯರು ತಾ. 2-2-1929ರಲ್ಲಿ ವಾದಿಯ ಹೋಟೆಲಿನ ಸಮೀಪ ನಿಂತು ವಾದಿಗೆ ನಷ್ಟಮಾಡುವ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದ ಹೋಟೆಲಿಗೆ ಬರುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಜುಗುಪ್ಸೆ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಅಲ್ಲಸಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ತನ್ನ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಕ್ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಲೆಕ್ಚರ್ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ವಾದಿಗೆ ಬಹಳ ನಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಮಹಾಪ್ರಭೋ! ಪ್ರತಿವಾದಿಯ ಈ ಕೃತ್ಯವು ಕೇವಲ ದ್ವೇಷಸ್ವಭಾವದ್ದು, ಅಸಂಬದ್ಧವಾದ್ದು, ಆಧಾರವಿಲ್ಲದ್ದು, ಹಾನಿಕರವಾದ್ದು, ನ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ನೀತಿಗೂ ವಿರುದ್ಧವಾದ್ದು ಎಂದೂ ಮನ್ನಿಸತಕ್ಕುದಲ್ಲ. ಈ ವಿಷಯವು P. W. 1, P. W. 2, P. W. 3, P. W. 4, up to P. W. 25. ಇವರ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿಂದಲೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ I. L R. Case No. 25, No. 30, No. 728 ಇವುಗಳಿಂದಲೂ Madras Law Journal Case No. 58, No. 91, No. 576, No. 767 ಈ ಕೇಸುಗಳ ಇತ್ಯರ್ಥದ ಆಧಾರದಿಂದ ಸಹಾ ವಾದಿಯು ಕೇಳಿದ ನಿವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ಅರ್ಹನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ, ಮಹಾ ಸ್ವಾಮಿ!

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ವಿನಾಯಕರಾವ್, ಇದಕ್ಕೆ ನೀವೇನು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ?

ವಿನಾಯಕ:—ನಾನು ಲೆಕ್ಚರು ಮಾಡಿದ್ದು ಹೌದು, ಮಹಾ ಸ್ವಾಮಿ! ಆದರೆ ವಾದಿಯ ಹೋಟೆಲಿಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ನಾನು ಯಾರನ್ನೂ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ವಾದಿಯನ್ನಾಗಲೀ ಆತನ ಹೋಟೆಲನ್ನಾಗಲೀ ಎತ್ತಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದೂ ಇಲ್ಲ. ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುವ ಅಭ್ಯಾಸವೇ ಕೆಟ್ಟದೆಂದೂ ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದು ಚೊಕ್ಕಟವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಟೆಲಿಗೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಾದರೆ ಕಣ್ಣು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೆರೆದು ನೋಡಿ ಹೋಗಿರೆಂದೂ ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಸಾರಂಶವಾಗಿತ್ತು, ಮಹಾ ಪ್ರಭೂ!

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ನೀವಾಗಲೀ ನಿಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಕ ಮಂಡಳಿಯ ಇತರ ಸದಸ್ಯರಾಗಲೀ ಇಂತಹ ಲೆಕ್ಚರು ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ಹೋಟೆಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೋಟೆಲುಗಾರರಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿರುವಿರೊ?

ವಿನಾಯಕ:—ಹೌದು ಸ್ವಾಮಿ, ನಾವು ಅನೇಕ ಹೋಟೆಲುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಕೊಂಡು ಜನರ ಆರೋಗ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ವ್ಯಾಪಾರವಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೋಟೆಲಿನ ಮಾಲೀಕರಿಗೆಲ್ಲ ಪದೇ ಪದೇ ತಿಳಿಸಿದ್ದೆವು. ಅನಂತರ ಜನತಾಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜನತೆಗೂ ಎಚ್ಚರಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಲೆಕ್ಚರುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟೆವು. ಕಳೆದ ಫೆಬ್ರುವರಿಯಲ್ಲಾದ ಶಿಶುಸಪ್ತಾಹ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ದೂಳಿಗಲ್ಲಿಯ ತೇರುಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಪ್ಲೇಂಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಲೆಕ್ಚರು ಮಾಡಿದ್ದು ಹೌದು—ಆದರೆ ವಾದಿಗೆ ನಷ್ಟವುಂಟು ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲ್ಲ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ!

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ಇರಲಿ, ನೀವು ಅನೇಕ ಹೋಟೆಲುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಿರೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲ! ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಏನೇನು ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರಿ, ಹೇಳಿ ನೋಡೋಣ. ಈ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆ ಅವೆಲ್ಲ ಅವಶ್ಯವಿವೆ.

ವಿನಾಯಕ:—ಮಹಾಪ್ರಭೂ! ಲಾಲಿಸೋಣಾಗಲಿ; ನಾವು ಪಚೀತಿ

ಗಲ್ಲಿಯು ನಿರ್ಮಲವಿಲಾಸ ಎಂಬ ಕಾಫಿಕ್ಲಬ್ಬನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆವು. ಹೆಸರೇ "ನಿರ್ಮಲ" ವಿಲಾಸವೆಂದಿದ್ದ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ನಿರ್ಮಲ ವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಿದೆವು. ಆದರೆ ಆ ನಿರ್ಮಲತೆ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲೊ ಅಡಗಿ ಕೂತಂತೆ ತೋರಿತು—ಹುಡುಕತೊಡಗಿ ದೆವು—ತಿಂಡಿ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ, ಮಾಡುವವರ ಮೈ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾಫಿ ನೀರು ಗಾಳಿಸುವ ಅರಿವೆಯಲ್ಲಿ, ತಿಂಡಿ ಸ್ಟೋರಿನಲ್ಲಿ, ಕೆಳಗಿನ ಚರಂಡಿಯಲ್ಲಿ—ತಿಂಡಿ ಪ್ಲೇಟುಗಳಲ್ಲಿ—ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಎಂದಲ್ಲ; ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಆ ನಿರ್ಮಲತೆ ಮಾತ್ರ ಕಾಣೆ! ಹಾಗಾದರೆ ಆ ಸೈನ್ ಬೋರ್ಡಿನಲ್ಲಿ 'ನಿರ್ಮಲ ವಿಲಾಸ'ವೆಂದು ಬರೆದುದರ ಅರ್ಥವೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸಿದಾಗ ನಮ್ಮಲ್ಲೊಬ್ಬ ರಸಿಕರು ವಿವರಿಸಿದರು.

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ಏನೆಂದು?

ವಿನಾಯಕ:—ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಲ, ಳ, ಇವುಗಳಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲ ವಂತೆ! 'ವಿಲಾಸ'ವನ್ನು 'ವಿಳಾಸ' ಎಂದೂ ಓದಬಹುದಂತೆ. 'ನಿರ್ಮಲ ವಿಳಾಸ!' ಬನಸಿತ್ತವೂ ತಿಕ್ಕಲ್ಪಟ್ಟು ಮಿರುಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಸೈನ್ ಬೋ ರ್ಡಿನ ನಮ್ಮ ವಿಳಾಸದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಿರ್ಮಲವಿದೆಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ; ನಿರ್ಮಲತೆ ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ಸೈನ್ ಬೋರ್ಡು ನೋಡಿ, ಎಂದೇ ಅದರ ಅರ್ಥವಂತೆ!

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ಬೇರೆ ಹೋಟೆಲುಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ನೋಡಿದಿರಿ?

ವಿನಾಯಕ:—ಮಹಾಪ್ರಭೂ! ಯಾರಾದರೊಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಹು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕುರಿತು 'ಇದು ನನ್ನ ಮೈ ಬೆವರಿಂದಾದುದು. ಮೈ ಬೆವರು ಸುರಿಸಿ ಇದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ' ಎನ್ನು ವುದುಂಟು. ಆದರೆ ಅಂತಹ ಮಾತುಗಳು ಅಕ್ಷರಶಃ (literally) ನಿಜ ವಾಗುವುದನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದವರು ಕಾಫಿ ಹೋಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿ ಮಾಡುವ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಬೇಕು. ಇನ್ನು ಆ ತಿಂಡಿಯ ಸ್ಟೋರ್—ಅದಿರುವುದು ಬೀದಿಯ ದೂಳಿಗೆ ಮೈಗೊಟ್ಟು ಚರಂಡಿಯ ಮೇಲ್ಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಚರಂಡಿಯಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದೆ? ಆ ಬೀದಿಯ

ಹಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿಗೆ ಬಚ್ಚಲುಗಳ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಸೇಕರಿಸಿ ಕಾದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿ-
ರುವ ಪುಣ್ಯ ಪುಷ್ಕರಣಿ ಎಂದರೆ ಅದೇ ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಬರೇ ಕಣ್ಣಿಗೂ
ಕಾಲು ಇಂಚಿಸಿಂದ ನಾಲ್ಕು ಇಂಚಿನ ವರೆಗೂ ಉದ್ದದ ತರಾಂತರ ಕ್ರಿಮಿ
ಕೀಟಗಳು ಸದಾ ನರ್ತನಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ನೊಣಗಳು ಈ ಪುಣ್ಯ
ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಗಂಧವನ್ನು ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡು ತಿಂಡಿಗಳ ಮೇಲೆ
ಕುಳಿತು ಮೈಯೊರಸಿಕೊಂಡು ಪುನಃ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ತೆರಳುತ್ತಲೇ ಇದ್ದುವು.
ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಧೂಳಿಮಯ ಬೀದಿ! ಬೆಳಗ್ಗೆ ಪ್ಲೇಟಿನಲ್ಲಿ 2 ಇಂಚು ದಪ್ಪಕ್ಕೆ
ಹಲವಾ ಹರಡಿಸಿಟ್ಟರೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಒಳಗೆ 2½ ಇಂಚಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗದೆ
ದಪ್ಪ ಬೆಳೆದು ಬಿಡುವುದು! ಆ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಎನೆಮಲ್ ಕಪ್ಪು ಸೋಸರು
ಗಳನ್ನು ನೋಡುವಾಗ ಆ ಪ್ರತಾಪಿ ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಗನ ನೆನಪು ಹಠಾ
ತ್ತಾಗಿ ಆಯಿತು. ಆತನ ಮೈಮೇಲೆ 80 ಗಾಯಗಳಿದ್ದುವಂತೆ. ಇವು
ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದಕ್ಕೂ ಮತ್ತೂ 26 ಹೆಚ್ಚು! ಈ ಗಾಯಗಳಿಗೊಂದು
ಲೇಪ; ಅಮೃತಾಂಜನವಲ್ಲ, ಓಯಿಂಟ್ಮೆಂಟ್ ಬಾಮೂ ಅಲ್ಲ, ಜಾಂಬಕ್ಕೂ
ಅಲ್ಲ—ಅದೇ ಅರ್ಧ ಡಜ್ನ ಸೀರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿವಸಗಳ ಪರ್ಯಂತರವೂ
ನೂರಾರು ಕಪ್ಪು ಪ್ಲೇಟು ಸೋಸರುಗಳು ದಿನವಹಿ ನೂರಾರು ಸಲ ಕಾಗೆ
ಮಿಂದಂತೆ ಮಿಂದುದರಿಂದುಂಟಾದ ಅದೊಂದು ದಿವ್ಯ ಲೇಪ! ಕೆಲವು
ವೇಳೆ ಕಪ್ ಸೋಸರುಗಳು ಕಪ್ಪೆಯಂತೆ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಹೋಗುವುದೂ
ಈ ಲೇಪದ ಮಹಾತ್ಮೆಯಿಂದಲೇ. ಆ ನೆಲವೋ! ಬೆಂಚು ಕುರ್ಚಿಗಳೋ!
ಅವುಗಳಿಗೂ ಕಸಬರಿಕೆಗೂ ಕಡಿಮೆಯೆಂದರೆ ಆರೇಳು ತಿಂಗಳುಗಳಿಂದ
ಬದ್ಧ ದ್ವೇಷವಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಕಣ್ಣಿದ್ದವರು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಳಗಿಸಿಂದ
ಹೊಗೆಯ ದೂಪ ಹೊರಗಿಸಿಂದೊಳಗೆ ಧೂಳೀ ದೂಪ! ಇವುಗಳಿಂದ ಅತಿಥಿ
ಪೂಜೆ! ಈ ಅತಿಥಿಗಳೂ ಆಲಸ್ಯದ ಮುದ್ದೆಗಳೆಂದೇ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು
ಸೇವಿಸಿದ ಚುಟ್ಟಾ ಬೀಡಿ ಬೀಡಾ ಮುಂತಾದುವುಗಳ ಚೂರುಗಳೂ
ಅಲ್ಲೇ ನೆಲವನ್ನಲಂಕರಿಸಿದ್ದುವು. ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೆ? ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಸೇವನೆ
ಯಾದ ಮೇಲೆಯೂ ತಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಬರುವ ಕಸಕಡ್ಡಿ ಕಲ್ಲು
ಗಳು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಾಗಲೂ ಉಗುಳಲಿಕ್ಕೆ ಕೂತಲ್ಲಿಂದ ಏಳಲು ಮನ
ಸ್ಸಾಗದೆ ಅಲ್ಲೇ ತಲೆಬಗ್ಗಿಸಿ ಬೆಂಚಿನ ಅಡಿಗೆ ಉಗುಳಿದುದೂ ಕಾಣಬರು

ತ್ತಿತ್ತು! ಹೀಗೆಯೇ ಆನಂದ ವಿಲಾಸ, ಕೋಮಲ ವಿಲಾಸ, ಶುಚಿರುಚಿ, ತೃಶಾಶಾಂತಿ ಗೃಹ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ ಆಕರ್ಶಣೀಯವಾದ ಹೆಸರಿನ ನರಕಕುಂಡಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಅಚ್ಚಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಚಿತ್ರಗಳಂತೆ ಇದ್ದುವು. ಹೆಸರು ಉತ್ತರ ಧ್ರುವದಲ್ಲಿ! ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ದಕ್ಷಿಣ ಧ್ರುವದಲ್ಲಿ! ಒಂದು ಕಡೆ ಮಾತ್ರ ಹೆಸರಿಗೂ ವಿದ್ಯಮಾನಕ್ಕೂ ಸರಿಯಿತ್ತು, ಮಹಾಪ್ರಭೋ'

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ಹಾಗಾದರೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಹೋಟೆಲ್ ಒಂದಾದರೂ ಇದೆಯೆಂದಾಯಿತು—ಅದರ ಹೆಸರೇನು?

ಶ್ಯಾಮು ವಕೀಲ:—ಅದೇ ನಮ್ಮ ವಾದಿಯ ಭೀಮವಿಲಾಸ! ಯಾರಾದರೂ ಅದನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂದರ್ಶಿಸುತ್ತ ಬಂದರೆ ಭೀಮಸಂತಾಗುವರೆಂಬುದು ವಾದಿಯ ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾದ ನಂಬಿಕೆ, ಮಹಾಪ್ರಭೋ!

ವಿನಾಯಕ:—(ಸ್ವಗತ) ಓಜಿಯಸ್‌ನ ಕುದುರೆ ಲಾಯದ ಹೊಲಸನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹರ್ಕ್ಯುಲಿಯಸ್‌ನೇ ಬರಬೇಕಾಯಿತಂತೆ! ಅಂತೆಯೇ ಈ ಭೀಮವಿಲಾಸ ಆಂಜನೇಯ ವಿಲಾಸ ಇವುಗಳ ಕೊಳಕನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಭೀಮಾಂಜನೇಯರೇ ಬರಬೇಕು ಎಂದರಾದರೂ ಅರ್ಥ ಸರಿಯಾದೀತು! (ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ) ಅಲ್ಲ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಅದಲ್ಲ; ಅದರ ಹೆಸರು "ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಲಾಸ" ಅದರ ಪ್ರೊಪ್ರೈಟರನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸವು ತೋರಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ಹಾಗೋ, ಎಲ್ಲವೂ ಒಂದೇ; ಜನರ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ದುಡ್ಡು ಸುಲಿಯುವ ಸಂಸ್ಥೆಗಳೇ ಎಲ್ಲ!

ವಿನಾಯಕ:—ಮಹಾಪ್ರಭೋ! ಲಾಲಸೋಣಾಗಲಿ—ನೊಣ, ಸುಳಿ, ದೂಳು, ಉಗುಳು, ಅಜೀರ್ಣಕರವಾದ ತಿಂಡಿ, ಕೊಳಕುತನ, ಇವೇ ಸರ್ವ ರೋಗಗಳಿಗೂ ಮೂಲವಾಗಿರುತ್ತ ಇವುಗಳಿಗೆ ಮಾತೃಸ್ಥಾನದಂತಿರುವ ಸುಮಾರು 300 ಹೋಟೆಲುಗಳು ಈ ಸಣ್ಣ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ ಪಟ್ಟಣದ ಬಹು ದೂರದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ—ಅದೂ ಬೀದಿಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ದೂರದಲ್ಲಿ—ಇರುವ

ನಾಲ್ಕು ಹೆಂಡದಂಗಡಿಗಳಿಂದುಂಟಾಗುವ ಆರೋಗ್ಯ ಹಾನಿ ಧನ ಹಾನಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವು ಬೊಬ್ಬೆಯಿಡುತ್ತೇವೆ. ಅವುಗಳಷ್ಟೇ ಧನ ನಾಶ ಆರೋಗ್ಯ ನಾಶಕಾರಕಗಳಾದ ಕಾಫಿ ಹೋಟೆಲುಗಳು ಮೂರುಗೊಂದರಂತಿದ್ದರೂ ನಾವು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರುವೆವು ಅದುಕಾರಣ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸುವರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಣ್ತೆರೆದು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದುದು ಉಂಟು, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಾ! ವಾದಿಯು ಕ್ಲಬ್ ಆರೋಗ್ಯನಿಯಮಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶಪ್ರಾಯವಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಲಾಭವಾಗಬೇಕಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಎಂದೂ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಆತನು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ರೇಗಿಬಿದ್ದುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದರೆ ನಾನು ನನ್ನ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಆತನ ಹೊಟೇಲು ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನವಾಗಿರಬೇಕು.

ಶ್ಯಾಮು ವಕೀಲ:—ಹಾಗೆಂದೂ ಇಲ್ಲ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಾ, ತನ್ನ ಕ್ಲಬ್ ನಿರ್ಮಲತೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯ ಮಾತು (Last word in cleanliness) ಎಂದೂ ಪ್ರತಿವಾದಿಯು ಅಲ್ಲನಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿ ತನಗೆ ನಷ್ಟಪಡಿಸಿರುವನೆಂದೂ ವಾದಿಯು ಪ್ರಾಕ್ತ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿ ಅಫೀದಾಮೀತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ, ಮಹಾಪ್ರಭೋ! ಅಲ್ಲದೆ 25 ಜನ ಸಾಕ್ಷಿಗಾರರು ಸತ್ಯರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ವಿನಾಯಕರಾವ್, ನಿನ್ನ ಕಡೆಯ ವಕೀಲರೂ ಇಲ್ಲ. ಸಾಕ್ಷಿಗಳೂ ಇಲ್ಲವೆ?

ವಿನಾಯಕ:—ಮಹಾಪ್ರಭೋ! ಧರ್ಮಾವತಾರರು ತಾವಾಗಿರುವಿರಿ, ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಸತ್ಯಾಂಶವನ್ನು ತಿಳಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟವಲ್ಲ. ಕಾಫಿ ಕುಡಿಸಿದರೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು ಸಿಕ್ಕಿಯಾವು. ಸಾಕ್ಷಿಗಳನ್ನು ದುಡ್ಡುಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮಹಾಪ್ರಭೋ, ಒಡವನ ಮೇಲೆ ದಯೆಯಿಟ್ಟು ಇಲ್ಲೇ ಆಚೆ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಆ ಭೀಮವಿಲಾಸವನ್ನು ಸ್ವತಹ ಸಂದರ್ಶಿಸೋಣಾಗಲಿ. ಆಗ ವಾದಿಯ ಹೋಟೆಲಿನ ನಿರ್ಮಲತೆಯೂ ಅಫಿದಾವೀತಿನ ಯಥಾರ್ತತೆಯೂ ಎಲ್ಲವೂ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು ಮಹಾಪ್ರಭೋ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸೋಣಾಗಲಿ!

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ಅದಕ್ಕೇನು ಅಡ್ಡಿ! ಈಗಂತೂ ಸಾಯಂಕಾಲವಾಯಿತು; ಇನ್ನು ವಿಚಾರಣೆಗಳೆಲ್ಲ ನಾಳೆ. Mr. ಮಾಧವರಾವ್, ಈಗ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಮ್ಮ ವಾದಿಯ ಆ ಭೀಮವಿಲಾಸವನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸೋಣ

ಮಾಧವರಾವ್:—ಮಹಾಪ್ರಭೂ, ತಾವು ಅಷ್ಟೊಂದು ಶ್ರಮ ಪಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ಕಮಿಶನ್ ಫೀಸು ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ವಾದಿಯು ಸಿದ್ಧನಿದ್ದಾನೆ!

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ಶ್ರಮವೇನು? ಈಗಂತೂ walking ಗೆ ಹೋಗುವ ಸಮಯ. ಆ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಹೋದರಾಯಿತು. ಹೋಗುತ್ತ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಿಂದ ಡಾಕ್ಟರರನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣ, ದಫೇದಾರ್-ಮೋಟರ್ ಕಾರ್ ತರಿಸು! (ಎಲ್ಲರೂ ಏಳುವರು. ಮುನ್ಸಿಪರು ಎದ್ದುಹೋಗುವರು. ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಗುಮಾಸ್ತೆಯರು ಕಕ್ಷಿಗಾರರು ವಕೀಲರು ಪೇದೆಗಳು ಇವರೊಳಗೆ ಫೀಸು ರುಸುಂ ಭಕ್ಷೀಸುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಗಜಬಜವಾಗುವುದು.)

ಮಾಧವರಾಯರ ಗುಮಾಸ್ತ:—ಶ್ಯಾಮರಾಯರೆ, ಎಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಜನಗಳು? ಹೋಟೆಲಿಗೆ ಓಡಿಸಿ; ಬೇಗಬೇಗನೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಿರ್ಮೂಲಗೊಳಿಸಿರಿ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಸುಳ್ಳು ಅಫೀದಾವೀತು ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯಾದೀತು ವ್ಯಾಜ್ಯವಂತೂ ನಿಮಗೆ ಸೋಲೇ, ಮತ್ತೇನು!

ಶ್ಯಾಮು:—ಸರಿ, ಇಷ್ಟು ತಿಂಗಳುಗಳಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕೋರ್ಟು ಕೋರ್ಟಿಗೇ ಧರ್ಮಾರ್ಥ ಕಾಫಿ ತಿಂಡಿ ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟಾದರೂ ಹೇಳದಿರಲ್ಲನೆ? ಸಾಕು! ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಬಂದೀತೆಂದು ನೀವು ಮೊದಲಾಗಿ ಸೂಚನೆ ಕೊಡದೆ ಈಗ "ಎಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡಿರಿ!" ಅದು ಕಾಫಿ ಕುಡಿದಂತೆ ಅಲ್ಲ! ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂದಿರಿ! ನೇಸೋ, ಕಿಟ್ಟೋ, ರಾಮೂ, ಎಲ್ಲಿ ಸತ್ತಿದ್ದೀರಿ! ಸ್ಕಾಕಲ್‌ಗಳು ಎಲ್ಲಿ? ಓಡಿಸಿರಿ, ಓಡಿಸಿರಿ, ಎಲ್ಲಾ ನಿರ್ಮೂಲ ಮಾಡುವಂತೆ ಹೇಳಿರೊ!

ರಾಮು:—ಅವರೆಲ್ಲಾ ಇಷ್ಟರ ವರೇಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾದು ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ಬೇಸರ ಹಿಡಿದು ಈಗ ತಾನೇ ಒಂದು round ರೌಂಡ್ ಹೊಡೆದು ಬರುತ್ತೇವೆಂತ ಸ್ಕಾಕಲ್ ಹತ್ತಿ ಹೋದರು—ಈಗ ಬಂದಾರು!

ಶ್ಯಾಮು:—ಬರಲಿ, ಸಾಯಲಿ, ನಿಮ್ಮ ರೌಂಡು ನನ್ನ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಪಾಶಿ!

ಪದ—ರೂಪಕ ತಾಳ.

ಆಹ, ಕೋರ್ಟಿಗೆ ನಾ ಹತ್ತಿದೆನು—ಕೆಟ್ಟೆನು!
ಸಾಲಗೀಲ ಮಾಡಿ ನಾನು ದುಡ್ಡು ವೆಚ್ಚಗೈದೆನು ।
ಕೆಲಸಗಿಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಕೋರ್ಟು ಜಗಲಿಯನ್ನ ಕಾದೆನು ।
ಕಳೆವುದು—ತೊಳೆವುದು—ಹೇಗೆಹಾ! ನಾನೀ—
ವ್ಯಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಸಾಲವ ॥ ೧ ॥

(ಪರದೆಯು ಬೀಳುವುದು)

ದೃಶ್ಯ ೪.—ಭೀಮವಿಲಾಸ ಕಾಫಿ ಕ್ಲಬ್.

(ಹಿಂದಿನ ವರ್ಣನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸತಕ್ಕುದು — ಚರಂಡಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಾಗಲಿಲ್ಲದ ಮುರುಕು ತಿಂಡಿ ಕಪಾಟು, ಹೋಟೆಲಿನ ಬಾಗಲಲ್ಲಿಯೇ ಕೊಳಕಾದ ಹುಡುಗನು ಪ್ಲೇಟುಗಳನ್ನು ತೊಳೆಯುವನು. ಹೊಲಸು ನೀರನ್ನು ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿರುವನು. ತಿಂಡಿಯ ಕಪಾಟಿನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಜಗಿಯುತ್ತ ತಕ್ಕಡಿ ಹಿಡಿದು ಒಬ್ಬನು ಕೂತಿರುವನು. ಗುಪ್ತಭಾಗಗಳನ್ನು ತುರಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಆಗಾಗ ಕೆಮ್ಮುತ್ತಲಿರುವನು. ಒಳಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜನರು ಕೂತುಕೊಂಡು ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯುತ್ತಿರುವರು. ಉಗುಳುತ್ತಿರುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ)

ಒಬ್ಬ ಗಿರಾಕಿ:—(ತಿಂಡಿಯ ಕಪಾಟಿನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವನು)

ಅಲ್ಲಿದ್ದವನು:—ನಿಮಗೇನು ತಿಂಡಿ ಕೊಡಲಿ ಸ್ವಾಮಿ, ರುಲಾವ್, ದೋಸೆ, ಚಟ್ನಿ ಅಂಬೊಡೆ, ಖಾರಬುಂದಿ, ಮಾಂಗೇಪಾತ್! ಹಲವಾ, (ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವನು. ಮತ್ತೊಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಳಕು ಅರಿವೆಯಿಂದ ಕಾಫಿ ನೀರು ಹಿಂಡುತ್ತ, ಮುಖದ ಬೆವರನ್ನು ಬೆರಳಿಂದ ಕೆರೆದು ಸಿಡಿಯುತ್ತಲಿರುವವನನ್ನು ನೋಡಿ) ಮಂಜಣ್ಣಾ—ಇವರಿಗೆ ಸಿಂಗಲ್ ಚಾ, ಅಲ್ಲವೆ? ಸ್ವಾಮಿ. ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೇನು ಕೊಡಲಿ?

ಗಿರಾಕಿ:—ಏನಾದರೂ ಒಂದಾಣೆದ್ದು ಕೊಡಿ.

ಅಲ್ಲಿದ್ದವ:—ಆಗಲಿ, ಸ್ವಾಮಿ, ಹೋಗಿ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ—ಈಗಲೇ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡುವೆನು. (ಸ್ವಗತ) ಹೀಗೆಯೇ ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳಿದರೆ ಬಹಳ

ಒಳ್ಳೇದು. ಕಚಾರ್ಗದೆ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿರುವ—ಹಳಸಿಹೋಗಿರುವ—ಮೊನ್ನೆ ಆಚೆ ಮೊನ್ನೆಮಾಡಿರುವ--ತಿಂಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ (Grand clearance sale) ಗ್ರ್ಯಾಂಡ್ ಕ್ಲೀಯರೆನ್ಸ್ ಸೇಲ್ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲ—(ಎನ್ನುತ್ತ ಪ್ಲೇಟೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದು ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ) ವೆಂಕ್ಟೂ! ಎಲ್ಲಿ ಸತ್ತಿದ್ದಿಯೋ, ಬೇಗ ಬಾ, (ವೆಂಕ್ಟು ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಕೊಳಕು ವಸ್ತ್ರದ ಚೂರೊಂದನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬೀಡಿ ಎಳೆಯುತ್ತ ಮೈತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದು ಪ್ಲೇಟನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವನು) ಆ ರಾಯರೀಗೆ ಕೊಂಡುಹೋಗಿ ಕೊಡು; ನಮ್ಮ ರಾಯರು, ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನಿಂದ ಕಾಯುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ! ಬೇಗ.

(ಮುನ್ಸಿಪರು, ವಕೀಲರು, ಡಾಕ್ಟರರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು. ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ಶ್ಯಾಮು, ನೇಸು, ಕಿಟ್ಟು, ರಾಮು ಮುಂತಾದವರು ಓಡಿ ಓಡಿ ದೀರ್ಘ ಶ್ವಾಸ ಬಿಡುತ್ತ ಬರುವರು. ಶ್ಯಾಮು ತಲೆಬಡಕೊಳ್ಳುವನು. ಬೇರೆಯವರು ಪಿಳಿ ಪಿಳಿ ನೋಡುವರು.)

ಮುನ್ಸಿಪ್:— (ಹೋಟೆಲಿನ ಬಾಗಲಿನ ಬಳಿ ನೋಡಿ ಸ್ವಗತ) ಇದು ಹೋಟೆಲಿನ ಬಾಗಲೋ ನರಕದ ಬಾಗಲೊ! (ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತ) Most horrible! a den of rubbish & filth! oh, awful stench! suffocated with smoke & dust! (ಎಂದು ಡಾಕ್ಟರರ ಹತ್ತಿರ ಹೇಳುವರು) ಡಾಕ್ಟರರೆ, ನಿಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನು? Do you like to have any refreshment here?

ಡಾಕ್ಟರ್:- Refreshment! in this hell of hells! God forbid! neither for love nor for money! ಒಂದು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಯ ಗಂಟನ್ನು ನನ್ನ ಮುಂದಿಟ್ಟರೂ, ಅಷ್ಟೇಕೆ, ಈಗಲೇ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಹಾರಿಹೋಗುವಂತಾದರೂ ಈ ಹೊಲಸಿನ ತಿಸ್ಸಿಯ ಯಾವುದೊಂದನ್ನೂ ನನ್ನ ಬಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರಗೊಡಿಸೆನು.

ವಿನಾಯಕ:—(ತಿಂಡಿಯ ಕವಾಟಿನ ಎಡೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ) ಇಲ್ಲಿ ನೋಡೋಣಾಗಲಿ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಾ, ಎಕ್ಕಳಿಗಳು! (ಅಲ್ಲೇ ಒಂದು ತಿಂಡಿಯ ರಾಶಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ) ಇಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಪಿಷ್ಟೆ! ಈ ಹಲವಾದ ಮೇಲೆ ಗುಬ್ಬಚ್ಚಿಯ ಹಿಕ್ಕೆ! ಈ ತಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಟಿಹೋಗಿದ್ದ ನೊಣಗಳೆಷ್ಟು! ಈ ಶರಬತ್ತು ಬಾಟ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಸತ್ತು ತೇಲುತ್ತಿರುವ ಇರುವೆಗಳು! ಇದು ತಟ್ಟಿ ತೊಳೆ

ಯುವ ಬಾಲ್ದಿ! ಇದರ ನೀರು ನಾರುತ್ತದೆ! ಸ್ವಾಮಿ, ಇತ್ತ ದಯಮಾಡೋಣಾಗಲಿ, spittings (ಉಗುಳು!) ಇದು ಕಾಪಿ ನೀರು ಗಾಳಿಸುವ ದಿವ್ಯ ವಸ್ತ್ರ! ಇನ್ನು ಈ ಹೋಟಲ್ ನಿಬಂದಿ! ನಿರ್ಮಲತೆಗೆ ಮೊದಲ್ ಕೊಡಬೇಕು ಇಂಥವರಿಗಲ್ಲವೆ! (ಎಂದು ಮುಂತಾಗಿ ಅನೇಕ ಅಸಹ್ಯ ದೃಶ್ಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವನು).

ಡಾಕ್ಟರ್:—No, no, enough of it (ಮುನ್ಸಿಪರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ) That man over there—caughing over every thing is really consumptive; that with blisters in his lips and fingers is a dangerous leper; this plate bearer scratching his itches is full of venerial diseases. This in my opinion is the nursery for all sorts of disease germs.

ಮುನ್ಸಿಪ್:—ಸಾಕು! ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. The sooner we quit this place the better for us I can't bear this scene any longer. ಈ hotelಗಳನ್ನು hot-hell (ನರಕದ ಕುಂಡ) ಎಂದು ಕರೆದರೆ ಅರ್ಥಕ್ಕೂ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ಸರಿಬೀಳುವುದು. ಇಂತಹ ಅಸಹ್ಯ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವುದೂ ಕ್ಷೇಮಕರವಲ್ಲ. ಹೋಗೋಣ!

ದೃಶ್ಯ ೩೯.—ಬೀದಿ.

(ಸುರೇಂದ್ರನು ಮದ್ಯಪಾನದ ಚತುರ್ಥಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವನು. ಹರಕು ಶರ್ಟು—ದೂಳಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹರಕು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹೇಗೋ ಸೊಂಟಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿರುವನು—ನೆಟ್ಟಗೆ ನಿಲ್ಲಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಒಲವುತ್ತ, ನಾಲಿಗೆ ಚಲಿಸದವನಂತೆ ಮಾತಾಡುವನು—ನಿದ್ದೆ ಬಂದಂತಾಗುವುದು.)

ಪದ—ಆದಿತಾಳ.

ಬಲು ಪುಣ್ಯ ವಿದೀದಿನ ಮದ್ಯದ ಪಾನಾ—.
ಮೋಜುಗೀಜನಾ ಕಾಲ । ಸುರೇಂದ್ರರಾಯನ ಪಾನಾ ॥
ಸ್ವರ್ಗವ ತೋರುವ ಯೀ ಪಾನ...ಇದೀಗಾ ಬಲ್, ವಿಶೇಷಾ
ಬಲ್...ತಮಾಷಾ ಬಲ್—ದೇವಿಯೆ ನಿಲ್ಲಲೆ ಬಾಯೊಳಗೆ ॥ ೧ ॥

ಬಲು ಪುಣ್ಯದ ದಿನ ಇದು. ಇ—ಈ—ದು! ಇ—ಇಷ್ಟು ಕುಡಿದ ದಿನವೇ ಇಇಲ್ಲ! ಆ....ದ....ರೂ ಕಿಂಚಿತ್ತು ಕಿಂಚಿತ್ತು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಬೇಕೆಂದೇ ತೋರುತ್ತದೆ! ದ್ದೇವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ! ಈ—ಈ—ಸ್ಸಮುದ್ರ, ಈ ಹೊಳೆ, ಕ್ಕೆರೆ—ಎಲ್ಲ ಈ—ಈ—ಸುರಾಮಯ ಮ್ಮಾಡಬಾರದಿತ್ತೆ? ಹಾಂ! ನಿ—ನ್ನಿ ಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ ನ್ನೀರಿನಿಂದ ತ್ತುಂಬಿದ್ದು ಏಕೆ? ಹ್ಹೆಡ್ಡ! ದ್ದೇವ್ರು! (ಡಾಕ್ಟರರೊಬ್ಬರ ಶೋಪನ್ನು ನೋಡಿ) ಈ—ಈ—ಡಾಕ್ಟರರು ಶೋಪ್ ತುಂಬ ಮದ್ದಿನ ಬಾಟ್ಲಿ ತ್ತುಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ! ಹುಚ್ಚರು — ಬ್ರಾಂಡಿ ತುಂಬಿಸಿಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಡ್ರಾಮಿಗೆ ನ್ನೂನ್ನೂರು ರ್ರೋಗ ಚಚ್ಚಟ್ಟನೆ ವಾಸಿ! ರ್ರೋಗ ಅಂಟಲಾರದು.

ಪದ—ಚಾಪುತಾಳ.

ಅಂಟುರೋಗದ ತಂಟೆ ಬಾರದು ಕೇಳಿ ।
ಬ್ರಾಂಡಿಯ ಗುಟುಕೊಂದು ಕುಡಿರೈಯ್ಯ ॥
ಒಂದೊಂದು ಡ್ರಾಮಿಗೆ ನೂರಾರು ರೋಗಂಗಳ್ ।
ತಟ್ಟನೆ ನಿಂತಿವೆ ನಿಜವೈಯ್ಯಾ ॥ ೧ ॥

ಅಂ! ಏನೆಂದೆ! ಅಯ್ಯೊ! ತಲೆಯೆಲ್ಲ ಸಪ್ಪೆಯಾಯಿತು; ಯಾರಪ್ಪಾ! ಒಂದಿಷ್ಟು ಒಂದಿಷ್ಟು ಬ್ರಾಂದಿ ಕೊಡಿ! ಯಾರೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆ? ದಮ್ಮಯ್ಯಾ! ಒಂದಾಣೆ ಕೊಡಿ! ಯಾರೂ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ! ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಏನಾದರೂ ಕಾಸು ತರಲೇ ಬೇಕು—(ಹೋಗುತ್ತ)

ಪದ—ಲಾವಣಿಮಟ್ಟು.

ಬ್ರಾಂಡಿಕುಪ್ಪಿಯ ಬಿಡದೆ ಸೇವಿಸೀ । ಮುಕುತಿ ಪಡೆಯಿರಿ—ನೀವೆಲ್ಲ ॥ ಪ ॥
ಸಗ್ಗದ ಸೌಖ್ಯ—ತಿಳಿವಿರಿ ಆಗ । ಸುಳ್ಳುಮಾತು ನಾನಾಡೆ ॥ ಅ ಪಲ್ಲ ॥
ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಕೆ ಖ್ಯಾತಿ । ಬ್ರಾಂಡಿ ಸೇವಿಪರ ಜಾತಿ ॥ ೧ ॥
ಜನುಮಮರಣದ ಭೀತಿ । ತೊರೆಯಲುತ್ತಮದ ಯುಕ್ತೀ ॥ ೨ ॥

ದೃಶ್ಯ ೬.—ಸುರೇಂದ್ರರಾಯನ ಮನೆ.

(ಸುರೇಂದ್ರನ ಹೆಂಡತಿ ರಮೆಯು ಹರಕು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಂಗಲ ಸೂತ್ರದ ತಾಳಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಅತಿ ದರಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಳು.)

ಪದ—(ದೀನಪಾಲಮಾನುನೀಯ . . . ಎಂಬಂತೆ) ದಾದರತಾಳ.

ದೀನಳಾದೆ ನಕಟನಾ—ನೇನ ಮಾಡಲೀಗಹಾ ॥ ಪ ॥
ಪ್ರಾಣವೇಕೆ ಉಳಿಯಲಿನ್ನು—ಬದುಕಿಯೇನು ಸಾರ್ಥಕ ॥ ಅ. ಪ. ॥
ಸರ್ವನಾಶವಾದುದಕಟ । ಪತಿಯು ಮದ್ಯ ಪಾನದಿ ।
ಪ್ರೇಮ ಭಂಗ—ಮಾನ ಭಂಗ—ವಿತ್ತ ಭಂಗ—ವಾದುದೇ ॥ ೧ ॥

ಶ್ರೀಮಂತನ ಮಗಳಾಗಿ ಶ್ರೀಮಂತ ವಿದ್ಯಾವಂತನ ಕೈಹಿಡಿದೂ ಏನು ತಾನೇ ಸಾರ್ಥಕ! ಈ ಕುಡಿಕನ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಾ ಎಂದು ತಂದೆಯು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ ಪತಿಯೇ ಪರದೈವನೆಂದು ಬಗೆದು, ಇಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದುಕೊಂಡುದಕ್ಕೆ—ಹೇ, ದೇವಾ! ಇದೇಯೋ ನೀನು ತೋರುವ ಅನುಗ್ರಹ? ನನ್ನ ಸುಖಸಂಪತ್ತಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಯಾರನ್ನು ದಾಸಿಯನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆನೋ ಅವಳನ್ನೇ ಈಗ 'ದೇವಿ, ನಿನ್ನಿಂದ ನನ್ನ ಆ ಮುದ್ದು ಶಿಶುವಿನ ಪಾಲನೆಯಾಗಬೇಕು, ಎಲ್ಲಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ವರ ಮನೆಯಿಂದ ಗೋದಿ ಬೀಸುವುದಕ್ಕೆ ತಂದು ಕೊಡು, ಅದರ ಕೂಲಿ ಯಿಂದಾದರೂ ದಿನ ದೂಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ, ಹೇ ದೇವಾ, ನೀನು ಕೊಟ್ಟೆಯಾ! ಆದರೂ ನೀನು ಅಪಾರ ಕರುಣಾಳು ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಪತಿಯನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸತಿಯಾದವಳು ಏನೆಲ್ಲಾ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೋ ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವೆನೆಂಬುದು, ದೇವಾ. ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆ! ಆದರೂ ಔಷಧಿಗಾಗಿ ಕಿಂಚಿತ್ ಮಾತ್ರ ಸೇವಿಸಿದ ಮದ್ಯವು ಇಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪತಿಯನ್ನು ಸುರಾಪಾನದ ಅಂತ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದು! ಧನವು ಹೋಯಿತು, ಬುದ್ಧಿಯು ಹೋಯಿತು, ಮಾನವು ಹೋಯಿತು—ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿ ಮೈಮೇಲಿದ್ದ ಚಿನ್ನಾಭರಣ—ಎಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾದುವು! ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಮನೆಯಾದರೂ ಇತ್ತು; ಅದೂ ನಿನ್ನೆ ಸಾಲಗಾರರ ವಶವಾಯಿತು! ನನ್ನ ಜೀವನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಇನ್ನು ಆ ಸುರಾರಾಕ್ಷಸಿಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ! ಅಯ್ಯೋ! ಹೇಗಿರಲಿ? ಮರ್ಯಾದೆ ತೊರೆದು ಬೀದಿಗಿಳಿದು ಕೂಲೀಗೆಲಸ ಮಾಡಲೆ? ಅದಕ್ಕೂ ಶಕ್ತಿಯೆಲ್ಲಿದೆ? ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ತಿಂದು ಎಲುಬುಗಳು ಪುಡಿಯಾದುವು! ನನಗೆ ಇನ್ನು ಒಂದು

ಗಳಿಗೆಯಾದರೂ ಬದುಕಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ—ಹೇ ದೇವಾ! ಆ ನನ್ನ ಮುದ್ದು ಶಿಶುವನ್ನು ಯಾರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಹೋಗಲಿ! ಅವರು ಎಲ್ಲಿ ಕುಡಿದು ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ ಹುಡುಕಿ ತಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದೆನು; ನಾನು ಹೋದರೆ ಅವರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರಾರು? ಇಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ, ದೇವಾ, ನೀನು ಕರೆದರೂ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಬರಲಾರೆನು. ಹೇ ದೇವಾ, ಹೇ ಕರುಣಾಮಯ! ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿಶ್ಚಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಂಬಿದುದು ನಿಜವಾದರೆ, ಇಹದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯೇ ಪತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸಿದುದು ಸತ್ಯವಾದರೆ, ನನ್ನ ಈ ಒಂದೇ ಒಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸು—ನಮ್ಮನ್ನು ಮೂವರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಕೊಂಡುಹೋಗು—ದಯಾಮಯ! ಅನಾಥಳಾಗಿ ನಿನ್ನ ಮರೆಹೊಕ್ಕಿದವಳ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳಲಾರೆಯಾ?

ಪದ—ತ್ರಿವಟಿ ತಾಳ.

ಶ್ರೀವರನೆ ಬಯಕೆಯನು ಪಾಲಿಸೈ ॥ ಪ ॥
ಕರುಣಿಸು ದೇವಾ- ಇಷ್ಟವನೀಯುತ—ಪತಿಸುತರನ್ನ ಸೇರುತ ॥
ಬರುವೆ ನಿನ್ನಯ ಪಾದದ ಸೇವೆಗೆ—ಸಲ್ಲಿಸು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಧವ ॥ ೧ ॥

(ಸುರೇಂದ್ರನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು.)

ಸುರೇಂದ್ರ:—ಇನ್ನು ಕಿಂಚಿತ್ತು ಮಾತ್ರ ಕುಡಿಯುವುದಿದೆ; ಸ್ವಲ್ಪ ದುಡ್ಡನ್ನು ಕೊಡು.

ರಮೆ:—ಅಯ್ಯೋ! ಎಲ್ಲಿಂದ ಕೊಡಲಿ? ನನ್ನ ಮಂಗಲಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ತಾಲಿಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆ, ಅದನ್ನೂ ನೀವೇ ಕೊಂಡು ಹೋದಿರಿ!

ಸುರೇಂದ್ರ:—ಸುಳ್ಳನ್ನಾಡುವೆಯಾ? ಗೋದಿ ಬೀಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ದುಡ್ಡು ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ಕೊಡು.

ರಮೆ:—ತಮ್ಮ ಚರಣಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು—ಇಂದಿಗೆ ಎರಡು ದಿವಸಗಳಾದುವು—ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಕೆಲಸವೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ! ಉಪವಾಸ ಬಿದ್ದಿರುವೆನು. ಬರೇ ನಾಲ್ಕು ಪಾವಾಣೆಗಳಿದ್ದುವು. ದಿನಕ್ಕೆ ಎರಡೆರಡು ಪಾವಾಣೆಗಳ ಹಾಲನ್ನು ತಂದು ಆ ಮಗುವಿಗೆ ಕುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಆಗ ತಾನೇ ಆ ಕಡೆಯ 2 ಪಾವಾಣೆಯ ಹಾಲೂ ಮುಗಿಯಿತು! ಆ ಮಗುವಿನ ಕೊರಳಾಣೆಯಾಗಿಯೂ ಏನೂ ಇಲ್ಲ.

ಸುರೇಂದ್ರ:—ಆ ಮಗುವಿನ ಕೊರಳನ್ನು ಹಿಸುಕಿಬಿಡು! ಒಂದಾಣೆ ವ್ಯರ್ಥಮಾಡಿದೆ!

ರಮೆ:—ಒಂದಿಷ್ಟು ಹಾಲೂ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಅದೆಂತು ಬದುಕೀತು?

ಸುರೇಂದ್ರ:—ಏನು! ನನಗಿಲ್ಲದ ದುಡ್ಡು ಆ ಬಾಲಕನಿಗೇ? ಅದು ಬದುಕುವುದು ಬೇಡ; ಕೊಂದೇ ಬಿಡುವೆನು! ಎಲ್ಲಿದೆ? (ಎಂದು ಒಳಗೆ ಓಡುವನು)

ರಮೆ:—ಅಯ್ಯೋ! ದಮ್ಮಯ್ಯಾ! ಅದನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಡಿರಿ (ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತ ಒಳಗೆ ಓಡುವಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪೆಟ್ಟಿನ ಶಬ್ದವೂ ಮಗುವಿನ ಚೀತ್ಕಾರವೂ ಕೇಳಬರುವುದು. 'ಅಯ್ಯೋ ದೇವರೇ! ಅಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಕಂದಾ! ಹೋದೆಯಾ! ನನ್ನನ್ನೂ ಕೊಂದುಬಿಡಿರಿ! ಅಷ್ಟೊಂದು ದಯೆತೋರಿ' ಎಂದು ರಮೆಯು ದುಃಖಿಸುವುದೂ ಕೇಳುವುದು. 'ಅದೂ ಸಾಯಲಿ, ನೀನೂ ಸಾಯು' ಎಂದು ಸುರೇಂದ್ರನ ಕೋಪದ ನುಡಿಯೂ ಪೆಟ್ಟಿನ ಸದ್ದೂ ರಮೆಯು 'ಅಯ್ಯೋ! ಸತ್ತೆ!' ಎಂದು ಕೂಗಿದ ಆರ್ತಧ್ವನಿಯೂ ಕೇಳಬರುವುದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೆರೆಕರೆಯವರು ಓಡಿಬರುವರು. ಪರದೆಯು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲ್ಪಟ್ಟು ಭೀಕರ ದೃಶ್ಯವು ತೋರುವುದು. ರಮೆಯು ತಲೆಗೆ ಪೆಟ್ಟಾಗಿ ಮುಖವೆಲ್ಲ ರಕ್ತಮಯವಾಗಿರುವುದು. ಉಟ್ಟ ವಸ್ತ್ರವು ರಕ್ತದ ಬಿಂದುಗಳಿಂದ ತೊಯ್ದಿರುವುದು. ರಕ್ತ ತಾಗಿದ ಒಂದು ದೊಣ್ಣೆಯು ರಮೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿರುವುದು. ತಲೆಯೊಡೆದು ರಕ್ತಮಯವಾದ ಮಗುವು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದು. ಸುರೇಂದ್ರನು ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಭ್ರಾಂತನಾಗಿ ನಿಂತಿರುವನು. ನೆರೆಯವರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಮಗುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಓಡುವನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ರಮೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನೋಡಿ) 'ಅಯ್ಯೋ! ತಲೆ ಒಡೆದು ಹೋಗಿದೆಯಪ್ಪಾ, ಸ್ಮೃತಿಯಿಲ್ಲ, ಸ್ವಲ್ಪ ನೀರು ತನ್ನಿ!'

ಮಗುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದವ:—'ಅಯ್ಯೋ! ಛೀ! ಈ ದುಷ್ಟನೇ ಇದೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಿರಬೇಕು. (ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ನೀರು ತಂದು ರಮೆಯ ಹಣೆಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವನು. ರಮೆಯ ತಲೆಗೆ ಬೆಂಡೇಜ್ ಕಟ್ಟುವನು. ಕಟ್ಟುತ್ತ ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ಕುರಿತು) 'ರಾಮಯ್ಯಾ, ನೀವು ಓಡಿಹೋಗಿ ಡಾಕ್ಟರರನ್ನು ಕರೆತನ್ನಿ (ಇನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕುರಿತು) ನೀವು ಹೋಗಿ ಕೂಡಲೇ ಪೋಲೀಸು ಸ್ಟೇಶನಿಗೆ

ತಿಳಿಸಿ, ಈ ದುಷ್ಟ ಪಿಶಾಚಿಯನ್ನು ಪಾಶಿಗೆ ಹಾಕಿಸಬೇಕು' (ಎನ್ನುವನು ಅಷ್ಟ ರಲ್ಲಿ ರಮೆಯು ಚೇತರಿಸಿ, ಕೊನೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ—)

ರಮೆ:—ಅಯ್ಯೋ, ಪೋಲೀಸು ಬೇಡ—ಇವರೇನೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ, ಹಾಗೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿದರು? ಡಾಕ್ಟರರೂ ಬೇಡ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಗಾಬರಿಯಿಲ್ಲ—

ನೆರೆಯವರಲ್ಲೊಬ್ಬ:—ಅಮ್ಮಾ, ಮಗುವನ್ನು ಹೊಡೆದು ಕೊಂದವ ರಾರು? ನಿಮ್ಮ ತಲೆಯೊಡೆದವಾರಾರು? ಈ ದುಷ್ಟನಲ್ಲವೆ?

ರಮೆ:—ಅಲ್ಲ! ಅಲ್ಲ! ಅವರಲ್ಲ! ದೇಹಾಲಸ್ಯದಿಂದ ಆಗಾಗ ನನಗೆ ಮೂರ್ಛೆ ಆಗುವುದಿತ್ತು—ಎರಡು ದಿನಗಳಿಂದ ಉಪವಾಸ! ತಲೆ ತಿರುಗು ತ್ತಿತ್ತು; ಮಗುವನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಉಪ್ಪರಿಗೆ ಮೆಟ್ಟಲಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ —ತಲೆತಿರುಗಿ ಬಿದ್ದೆ! ಮಗುವು ಅಪ್ಪಳಿಸಿದಂತಾಗಿ ಮೃತಿಯನ್ನೈದಿರಬ ಹುದು. ನನಗೂ ಪೆಟ್ಟಾಯಿತು!

ಮತ್ತೊಬ್ಬ:—ಹಾಗಾದರೆ ಈ ದೊಣ್ಣೆಗೆ ಹೇಗೆ ರಕ್ತವಾಯಿತು!

ರಮೆ:—ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಆಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಡಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಬಿದ್ದ ಭರಕ್ಕೆ ಏಳಲಾರದಾದೆನು—ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ದೊಣ್ಣೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಏಳಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿದೆ—ಆದರೆ ಅಲ್ಲೇ ಸ್ಮೃತಿತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದೆ! ನನ್ನ ತಲೆಯ ರಕ್ತ ದಿಂದ ಅದು ತೊಯ್ದಿರಬಹುದು. ಇವರು ಹೊರಗಿದ್ದವರು ನಾನು ಬಿದ್ದುದು ಕೇಳಿ ಒಳಕ್ಕೆ ಓಡಿಬಂದು ಇದೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಭ್ರಾಂತರಂತೆ ನಿಂತಿ ದ್ದಾರೆ!

ಮತ್ತೊಬ್ಬ:—ಅಮ್ಮಾ, ಇದೆಲ್ಲಾ ನಿಜವೆ? ಈ ಪಿಶಾಚಿಯ ಮೇ ಲೂ ಇಷ್ಟು ಕರುಣೆಯೆ? ಇಷ್ಟು ಪತಿಭಕ್ತಿಯೆ?

ರಮೆ:—(ಮರಣೋನ್ಮುಖರಾದವರು ಮಾತಾಡುವಂತೆ ಅರ್ಧಮರ್ಧವಾಗಿ) ನಿಜವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಲ್ಲವೆ? ನನ್ನ ದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಿದೆ—ನಾನೆಲ್ಲಾದರೂ ಸತ್ತರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಈ ಸರ್ವಸ್ವನನ್ನು ಗುರಿಪಡಿಸಬೇಡಿರಿ! ನನ್ನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಒಡಹುಟ್ಟಿದೆಂದು ತಿಳಿದು ಸ್ಮಶಾನಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿಸಿ; ಹೆಣ್ಣುಜನ್ಮದ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿರಿ!

ಇನ್ನೊಬ್ಬ:—(ಸುರೇಂದ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು) ಎ ಪಾಪೀ! ಕೇಳು, ಪತಿವ್ರತೆಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು—ಇವಳಿಂದು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಈ ಘೋರಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಏನಾಗುತಿತ್ತು? ಯೋಚಿಸು—ಮೂರ್ಖ! ನೋಡು, ಇನ್ನಾದರೂ ಕಣ್ತೆರದು ನೋಡು—ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡು—ಈ ನಿನ್ನ ದುಷ್ಕೃತ್ಯದ ದೃಶ್ಯವನ್ನು! (ಎಂದು ಹೋಗುವರು.)

(ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸುರೇಂದ್ರನ ಮತ್ತತೆಯು ಇಳಿದು ಹೋಗಿ—ತಾನು ಮಾಡಿರುವ ಘೋರ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮನಗಾಣುವನು. ರಮೆಯು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ನಾಟುವವು. ಸುರಾಪಾನದಿಂದ ಬಲಗುಂದಿದ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಭೀಕರ ದೃಶ್ಯಗಳು ತೋರಿಬರುವವು.)

ಸುರೇಂದ್ರ:—ತೆರೆಯಿತು, ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಿತು! ಈ ಪತಿವ್ರತೆಯು ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿರುವಳು! ಅಯ್ಯೋ! ರಮಾ ನಿನ್ನ ಈ ದಿವ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಯು ಆರಹೋದ ಬಳಿಕ ನನಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಗಾಢಾಂಧಕಾರ! ಅಯ್ಯೋ! ನನ್ನ ಭೀಕರ ಚರಿತೆಯು ಮೂರ್ತಿವತ್ತಾಗಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನಿಂತಿರುವುದು! ನೋಡಲಾರೆ! ಬದುಕಲಾರೆ! ರಮಾ, ನಾನು ನಿನ್ನೊಂದಿಗೇ ಬರುವೆನು.

ರಮಾ:—ನಾಥಾ, ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಸುರೇಂದ್ರ:—ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲೆ? ಈ ಪಾಪಿಯು ಬರಲೆ?

ರಮಾ:—ಬನ್ನಿ, ಬನ್ನಿ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣ ಸರ್ವಸ್ವ, ಬನ್ನಿ, (**ಸುರೇಂದ್ರನು ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವನು**) ನನ್ನ ತಲೆಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ! ನಿಮ್ಮ ಕೈಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಿ! ಪುಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾದ ನಿಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ನಾನು ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುವೆನು!

ಸುರೇಂದ್ರ:—ರಮಾ, ದೇವತಾಸ್ವರೂಪಿ! ನಿನ್ನನ್ನಿಂತಹ ದುರವಸ್ಥೆಗೆ ತಂದೆನು! ನಾನು ಪಾಪಿ! ತ್ರಿಲೋಕವನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯು ನೀನು! ಅದೋ, ನನ್ನ ಜನ್ಮದ ಸಂಚಿತ ಪಾಪವು ಭಯಂಕರ ಸ್ವರೂಪದಿಂದ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿರುವುದು! ಅಯ್ಯೋ ಬಾಯಿಯನ್ನು ತೆರೆದು ನನ್ನನ್ನು ನುಂಗಲು ಬರುವುದು! ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ಭಯದಿಂದ

ಸಮಿಾಪಿಸದೆ ನಿಂತಿರುವುದು! ನೀನು ಹೋದರೆ, ಅದು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡದು! ರಮಾ, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು! ನಿನ್ನೊಡನೆಯೇ ನಾನೂ ಬರುವೆನು!

ರಮಾ—(ಪ್ರಾಣೋತ್ಕ್ರಮಣದ ವೇದನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಿಧಾನ ನಿಧಾನವಾಗಿ) ದೇವಾ, ತಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಳವಳ ಪಡಬೇಡಿರಿ! ಮೊದಲೇ ಕ್ಷೀಣವಾಗಿರುವಿರಿ! ನನಗಾಗಿ ವ್ಯಸನಪಡುವುದೇಕೆ? ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತಮ್ಮ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ನನ್ನ ಗುಣವನ್ನು ನೀವು ಹೊಗಳುವುದನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ, ಪ್ರಾಣಬಿಡುವ ಈ ಭಾಗ್ಯವು ಯಾರಿಗೆ ಇರುವುದು! ನಾನು ಕೃತಾರ್ಥಳಾದೆ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ದುಃಖಿಸುವುದಿಲ್ಲ! ಆದರೆ ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ತಮ್ಮ ಸೇವೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿದ್ದೆ. ಇನ್ನಾರು ಇರುವರು? ನಿಮ್ಮ ಗತಿಯೇನು? ಆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ;—ನನ್ನ ಈ ಕೊನೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ತಾವು ಸಲ್ಲಿಸುವುದಾದರೆ ನೀವು ನನ್ನೊಡನೆ ಬರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ—ತಮಗೆ ಸರ್ವ ಮಂಗಳವಾಗುವುದು—ಸಲ್ಲಿಸುವಿರಾ?

ಸುರೇಂದ್ರ:—ಅದೇನು? ಹೇಳು—ರಮಾ, ಹೇಳು!

ರಮಾ:—(ಬಹು ಮಂದಗತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ) ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ತಾವು ಸುರಾಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಿರಿ! ಸಂತೋಷದಿಂದ ತೆರಳುವೆನು! ಏನು! ಮಾತಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇಕೆ? ಹೇಳಿರಿ! ಹೇಳಿರಿ!

ಸುರೇಂದ್ರ:—ರಮಾ—ಹಿಂದೆ ನಾನು ಸುರಾಪಾನದ ಪ್ರಥಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದೆನು; ಆಗ ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಸಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈ ಅಧಮನಿಂದ ಅದೂ ಆಗದೆ ಹೋಯಿತು! ಈಗ ಸುರಾಪಾನದ ಪರಮಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವೆನು—ಇಂತಹ ಉನ್ಮಾದಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸುರೆಯೂ ನಾನೂ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಬೆರತುಹೋಗಿರುವೆವು—ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ—ಇಲ್ಲ—ಇಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಿಟ್ಟು ಬದುಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ರಮಾ, ಕ್ಷಮಿಸು!

ರಮೆ:—ಹಾ! ಹಾ! ಹಾ! ಹಾ--ಗಾ--ದ--ರೆ—ಪ್ರಿಯಾ, ನಾ--ಥಾ, ಬನ್ನಿ, ಬನ್ನಿ, ನನ್ನೊಡನೆ ಬನ್ನಿ, ಇದೋ—ನಾನು—ಹೊ--ರ--ಟೆ--ನು—ಸು--ರೇಂ--ದ್ರ! (ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವಳು.)

ಸುರೇಂದ್ರ:--ಏನು! ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದೆಯಾ! ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ! ಆ ಭಯಂಕರ ರೂಪವು ನನ್ನನ್ನು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವುದು! ಅದರ ಕಣ್ಣುಗಳು! ಅದರ ಬಾಯಿ! ಅದರ ದಾಡೆಗಳು! ಭಯಂಕರ, ಭಯಂಕರ! ರಮಾ, ರಮಾ! ರಕ್ಷಿಸು! ರಕ್ಷಿಸು! ಬಂದೆ, ಬಂದೆ! ಆ ಪಿಶಾಚಿಯನ್ನು ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಹಿಂದೋಡಿಸು! (ಎಂದು ದೂರದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಬಾಟ್ಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗಿ ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಬ್ರಾಂಡಿಯನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತ) ರಮಾ! ನಿಲ್ಲು! ಬಂದೆ! ಆ ಪಿಶಾಚಿ! ಭಯಂಕರ! ನಿಗಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವುದು! ಕುದಿಯುವ ಲೋಹವನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಸುರಿಯುವುದಂತೆ! ರಮಾ! ಇಗೋ ಬಂದೆ! (ಎಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಚೂರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು) ರಮಾ, ರಕ್ಷಿಸು! ಇಗೋ! ಬಂದೆ! (ಎಂದು ಎದೆಗೆ ಚೂರಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು) ರ--ಮಾ—ಪ್ರಿಯೆ—ದೇವತಾಸ್ವರೂಪಿ! ದಯೆ--ತೋ--ರು (ಎನ್ನುತ್ತ ಬೀಳುವನು.)

(ಪರದೆಯು ಬೀಳುವುದು.)

ದೃಶ್ಯ ೭ —ಬೀದಿ.

(ಆರೋಗ್ಯಭಜನಾಮಂಡಳಿಯವರು ತಾಳತಂಬೂರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಆರೋಗ್ಯ ಗೀತೆಯನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಪತ್ರಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಹಂಚುತ್ತ ಆರೋಗ್ಯ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಪತಾಕೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರುವರು.)

ಪದ— ಮುದಲಾಪಿ ಮಟ್ಟು.

ಗರ್ಭಿಣಿಯರೆ ನೀವು ಬೆದರಲುಬೇಡಿ । ಪ್ರಸವವೆಂಬುದು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಕಾರ್ಯ ನೋಡಿ ॥
ಹದಗೆಲಸ ಹದದೂಟ ಸಡಿಲಾದ ಉಡಿಗೆ । ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವುದು ಸುಲಭದ ಹೆರಿಗೆ ॥ ೧ ॥

ನಡುಬೆಳೆವಣಿಗೆಗೆ ಎಡೆಗೊಡೆ ಸುಖವು । ನಡುಗಟ್ಟು ಬಿಗಿಗೈವರಿಗೆ ಪ್ರಸವ ನೋವು ॥
ನಡುಕತರುವ ಹೆರಿಗೆಯ ಕಥೆಗಳಿಗೆ । ಕೊಡಬೇಡಿ ಕಿವಿಗಳ ಗುಡುಗುವ ದನಿಗೆ ॥ ೨ ॥
ನಿರ್ಮಲ ಯೋಚನೆ ಕುಶಲದುದ್ಯೋಗ । ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯ ಶಿಶುಜನಿಸುವ ಯೋಗ ॥
ಭಾರದ ವಸ್ತುವನೆತ್ತಲುಬೇಡಿ । ಬರೆಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ ॥ ೩ ॥

ಪ್ರಸವದ ದಣುತಾಳೆ ಧೈರ್ಯವು ಬೇಕು । ಅರಿವಿದ್ದ ಸೂಲಗಿತ್ತಿಯು ಬಳಿಬೇಕು ॥
ಉಲ್ಬವು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರಬೀಳಬೇಕು । ಗರ್ಭಾಶಯದ ಕೊಳೆ ಸ್ರವಿಸಲುಬೇಕು
॥ ೪ ॥

ಗರ್ಭಕೋಶವು ನಿಜಸ್ಥಿತಿ ಹೊಂದಬೇಕು । ನಿರ್ಭಯನಿಮಗಾಗ ಯುವನೋಡಬೇಕು ॥
ಪ್ರಸವದ ದಣುವಾರೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಮುಖ್ಯ! । ಜೀರ್ಣಸಹಿತವಾದ ಆಹಾರ ಸೌಖ್ಯ ॥ ೫ ॥
ಗಾಳಿಬೆಳಕುಬಹ ಕೋಣೆಯೊಳ್ಮಲಗಿ । ಕೊಳಕು ಬಟ್ಟೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಡಿ ಹುದುಗಿ ॥
ತಲೆಯಿಂದ ಹಾಸಿಗೆ ಇಳಿಯಾಗಿ ಹಾಸಿ । ಮಲಗಿರಿ ಬಹುತರ ಬೇನೆಗೆ ಪಾಸಿ ॥ ೬ ॥
ಬೆಚ್ಚಗೆ ತನುವನು ಇರಿಸಲು ಬಟ್ಟೆ । ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಲುಬೇಕು ಮುಖವನು ಬಿಟ್ಟೆ ॥
ಬೆನ್ನಡಿಬೀಳ್ವಂತೆ ಉದ್ದಂಡ ಶಯನ । ಉನ್ನತ ಶಿರೋರ ನಿವೃಜೀನೆ ಶಮನ ॥ ೭ ॥

ಚತುರ್ಥಾಂಕ

ದೃಶ್ಯ ೧.

(ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪನ ಆಸ್ಥಾನ—ಆರೋಗ್ಯಪ್ರಚಾರ ಮಂಡಳಿಯ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರೆಲ್ಲರೂ ಇರುವರು.)

ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪ:—

ಪದ—ರಾಗ ಕೇದಾರ—ಝಂಪೆ ತಾಳ.

ಬಾಲಾವಳಿ ಪ್ರೀತೆ । ಸ್ತ್ರೀಲೋಕ ವಿಖ್ಯಾತೆ । ಗೈದಾ ಮಹಾ
ಕಾರ್ಯ ವರುಹಾ ವಿಚಾರ ॥ ಪಲ್ಲ ॥
ಸುಕ್ಷೇಮಪ್ರಚಾರ—ಯತ್ನದ ವಿಶಾಲದಿ—ನಾರೀ ನೀ ಗೈದಿಹ
ವಿಹಿತ ಸುಕಾರ್ಯ ॥ ೧ ॥

ಆರೋಗ್ಯಸುಂದರಿ, ಈ ಶಿಶುಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನೂ ನಿನ್ನ ದಳದವರೂ ಏನೇನು ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದಿರಿ?

ಆರೋಗ್ಯಸುಂದರಿ:—ಮಹಾರಾಜ, ನಾವು ಅನೇಕ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆವು. ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ! ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ದಿವಸಗಳಿಂದ ಮಗುವನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಅದು ಕೂಗುತ್ತಿತ್ತಂತೆ; ವಿಭೂತಿ ಹಾಕಿಯಾಯಿತು, ಯಂತ್ರ ಕಟ್ಟಿಯಾಯಿತು, ತೊಟ್ಟಿಲ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಯೊಟ್ಟಿಯಾಯಿತು, ನಿಮಿತ್ತ ಕೇಳಿ ತಹತಟ್ಟು ಮಾಡಿಯಾಯಿತು, ಆ ಕೋಣೆಯೊಳಗೆ ಏನೋ ಪಿಶಾಚಿ ಇದೆಯೆಂದು ಬೇರೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ತೊಟ್ಟಿಲು ಕಟ್ಟಿ ನೋಡಿಯಾಯಿತು, ಕಡೆಗೆ ಆ ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮರದಲ್ಲೇ ಏನೋ ಪಿಶಾಚವು ವಾಸವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಅದಕ್ಕೊಂದು ಹಳೆಯ ಪಾದರಕ್ಷೆಯನ್ನು ತೂಗಿಸಿಯೂ ಆಯಿತು! ಆದರೆ ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿ ಮಗುವನ್ನಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಅದು ಕೂಗುವುದು ಮಾತ್ರ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವಂತೆ! ಇದೊಂದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವೆಂದು ಅನೇಕ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಗುಂಪುಕೂಡಿದ್ದರು. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ನನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು—'ಏನಮ್ಮಾ, ಆರೋಗ್ಯಸುಂದರಿಯಮ್ಮನವರೇ, ದೈವದ ಉಪದ್ರವಿದೆಯೆಂದು

ಈಗಲಾದರೂ, ಇದನ್ನು ನೋಡಿಯಾದರೂ, ನಂಬುವಿರಾ? ಏನು?' ಎಂದು ಪರಿಹಾಸ್ಯಗೈದರು. ಇಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಏನೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸಲಿ!

ಪದ—ಧುಮಾಳಿ ತಾಳ.

ಸ್ತ್ರೀಯರತೀ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿಹರ್ । ಸ್ತ್ರೀಯರತಿ ಅಜ್ಞಾನಿ ॥ ಪ ॥
ತಿಳಿಯರು ಶಿಶುಗಳ । ಕ್ಷೇಮದ ಮಾರ್ಗವ । ಮುಳುಗಿಹರ್ಕೈಯು ।
ಜ್ಞಾನದಿ ತೊಳಲುತ ॥ ೧ ॥ ದೈವದ ನೋಟದಿ—ದೃಷ್ಟಿಯ
ಮಾಟದಿ—ಕುಂದಿತು ಮಗುವೆಂ—ದೆಂಬುವರವರು ॥ ೨ ॥

ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪ:—ಆಗ ನೀನು ಬಲು ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿರಬೇಕು; ಅನಂತರವೇನಾಯಿತು?

ಆರೋಗ್ಯಸುಂದರಿ:—ಆ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದೆನು, ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಕತ್ತಲಾದ ಪಡಸಾಲೆಯಿಂದ ಅದರೊಳಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಬಾಗಿಲು, ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಗಲಲ್ಲೂ ಅಮಾವಾಸೆಯ ರಾತ್ರೆ! ಕಿಟಿಕಿಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಬಾಣಂತಿಗೆ ಶೀತತಾಗುವುದಂತೆ! ಅವಳ ಹಾಸಿಗೆಯೂ ಅಲ್ಲೇ. ಗುಮ್ಮೆಂದು ಸೂತಕದ ವಾಸನೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ತೊಟ್ಟಿಲನ್ನು ಹೊರಗೆ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ತರಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದೆನು—ಅದರಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೊಂದು ಬಿರುಕು! ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಲೈನ್ ಮಾಡಿದಂತೆ ತಗಣೆಗಳ ಒಂದು ಸಾಲು!! 'ನೋಡಿರಮ್ಮಾ, ಉಪದ್ರವ ಕೊಡುವ ದೈವಗಳ ತಂಡವೇ ಇಲ್ಲಿದೆ' ಎಂದು ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ತೋರಿಸಿದೆ; ಎಲ್ಲರೂ ಅವಾಕ್ಕಾದರು ಶಿಶುಗಳು ಮಲಗುವಲ್ಲಿ ಬಹು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಈ ಜೋಗುಳ ಪದವನ್ನು ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟೆನು—

ಪದ—(ಹೇಗೆ ಪಾರಮಾಡುವೀ . . . ಎಂಬಂತೆ) ರೂಪಕ ತಾಳ.

ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಿ—ಮಗುವು ಮಲಗುವಲ್ಲಿ ।
ಬರಿದೈವದ ಕಾಟವು—ಯೆನ್ನಬೇಡಿ ॥ ಪಲ್ಲ ॥
ತೊಟ್ಟಿಲೊಳಗೆ ನೋಡಿ—ಬಟ್ಟೆಗಳಲಿ ನೋಡಿ—
ಕಿಟಿಕಿ ಕದಗಳನು—ವಾಯು ಚಲನೆಗಾಗಿ—
ತೆರೆಯುತ ಮಗುವಿನ—ಮೈಗೆ ಹೊದಿಕೆಯಿಟ್ಟು ॥ ೧ ॥

ಮತ್ತೊಂದುಕಡೆ ವೈಯಾರಿಯೊಬ್ಬಳು ತನಗೆ ಎದೆಹಾಲಿದ್ದರೂ ಮಗುವಿಗೆ ಬುಡ್ಡಿಯ ಹಾಲನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಾರಣವೋ, ತನ್ನ ಸೌಂದರ್ಯ ಕೆಡುವುದಂತೆ! ವಕ್ಷಸ್ಥಳದ ಉಬ್ಬಿನ ಸೊಬಗು ಹೋಗುವುದಂತೆ! ರಗಳೆಯಾಗುವುದಂತೆ! ಹಾಲಿನ ಪುಡಿಯಿಂದ ಶಕ್ತಿ ಬರುವುದೆಂದು ಜಾಹೀರಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದಳಂತೆ! ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಪುಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಮೆಂತೆಯ ಹಿಟ್ಟೋ ರಾಗಿಯ ಹಿಟ್ಟೋ ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಮಗುವಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯೆಂದರೆ ಗೋಣಿಯ ಚೀಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ದಿನಕ್ಕೆ 10 12 ಸಲವೂ ತುಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಲ್ಲು ಬಾರದ ಆ ಶಿಶುಗಳು ಆ ಆಹಾರವನ್ನು ಜೀರ್ಣಿಸಲಾರದೆ, ಗೂರಲು ಎದೆ, ತೊಳ್ಳು ಹೊಟ್ಟೆ, ಚಾಟು ಅಂಡು, ಜೋಲು ಕೈ, ಪೋಟು ಕಾಲು, ಗೂರಬನ್ನನಂತಿದ್ದುವು. ಆ ಶಿಶುಗಳು ಚಳಿಯಾಗಿ ಕೂಗಲಿ, ಹಸಿಯಾಗಿ ಕೂಗಲಿ, ಮಲಗಿದ್ದುದು ಸರಿಯಾಗದೆ ಕೂಗಲಿ, ಕತ್ತಲೆ ಕೋಣೆಯ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಕೂಗಲಿ, ಏನಾದರೂ ದೇಹಪೀಡೆಯಿಂದ ಕೂಗಲಿ—ತಟ್ಟನೆ ಬಂತೇ ಬಂತು! ಪಾಪ, ಬಾಯಿ ಬಾರದ ಆ ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಿಗೊಂದು ಬಿರಡೆ! ಮೊಲೆಯೋ, ಹಾಲಿನ ಬುಡ್ಡಿಯೋ, ಅಥವಾ ಕುದಿಸಿ ತಣ್ಣಗಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಹಿಟ್ಟಿನ ಮುದ್ದೆಯೋ! ಇದೊಂದೇ ದುರಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಮಕ್ಕಳು ತರತರದ ರೋಗಗಳಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿರುವರು! ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಎದೆಹಾಲಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೀಗೆಂದು ಬೋಧಿಸಿದೆನು—

ಪದ—(ಕೋವಿದ ಪರಿಚಯ . . . ಎಂಬಂತೆ) ದೀಪಚಂಡಿ ತಾಳ.

ಶಿಶುಗಳಿಗತಿ ಹಿತವಾದುದು—ತಾಯಿಹಾಲಿಗೆ ಸರಿಯಾದುದಿಲ್ಲವು ॥ ಪ ॥
ಹೋರ್ಲಿನ್ನು, ಮೇಲಿನ್ನು, ಕಂಡೆನ್ಸ್ಡ ಮಿಲ್ಕೆಂದು ।
ನೀವೆಂದೂ ಮರುಳಾಗಬೇಡಿರಿ ॥ ೧ ॥
ಮಗುವಿದು ಪದ್ದನು ಮಾಡದೆ । ಬಹುಸೌಖ್ಯದಿ ಮಲಗಲಿ
ರೆನ್ನುತೆ—ಹೊಟ್ಟೆಯೆಂಬುದು ಚೀಲವೆನ್ನುತ ತುಂಬಿಸಿ ।
ರೋಗಕ್ಕೆ ಸ್ಥಾನವ ನೀವಿರಿ ॥ ೨ ॥

ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪ:—ಸರಿ, ಬಹಳ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ. ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ, ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಏನೆಲ್ಲ ದೋಷಗಳು ಕಂಡುಬಂದುವು?

ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ:—ಪ್ರಭೋ! ಲಾಲಿಸೋಣಾಗಲಿ! ಒಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ರೋಗಿಷ್ಟನ ಹಾಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು; ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆ ಮೈ ಯೆಲ್ಲಾ ಕಜ್ಜಿಯಿದ್ದ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಯರೋಗದಿಂದ ತುಂಬಿರುವವಳೊಬ್ಬಳು ಮಗುವಿನ ಬಾಯಿಗೆ ಮುದ್ದಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಹುಣ್ಣಾಗಿದ್ದ ನಾಯಿಯ ಮರಿಯನ್ನು ಮಗುವು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಆಡುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮಗುವಿನ ಎಳೆಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರ ರೋಗಗಳು ಹೇಗೆ ಬಲವಾಗಿ ಬೇರೂರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹೀಗೆಂದು ವಿವರಿಸಿದೆನು—

ಪದ—ಆದಿತಾಳ.

ಶಿಶುವಿಂಗೆ ರೋಗಗಳ್—ಬಹುಬೇಗ ಹಾರುವುವವ್ವಾ । ಬಹುಬೇಗ
ಹಾರುವುವವ್ವಾ । ಬಹುಬೇಗ ಹಾರುವುವವ್ವಾ ॥
ಶಿಶುಸಮೀಪದಿ ರೋಗೀ । ಬಾರದತೆರದಿ ತಡಿರೇ । ಬಾರದ
ತೆರದಿ ತಡಿರೇ । ಬಾರದತೆರದಿ ತಡಿರೇ ॥ ಮುಟ್ಟಲು
ರೋಗಗಳ್ । ಬಹುಬೇಗ ಹಾರುವುವವ್ವಾ ॥ ೧ ॥

ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಧೂಳು ತುಂಬಿದ್ದ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಮಗುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ತಾಂಬ್ರದ ನಾಣ್ಯ ತುಕ್ಕು ಹಿಡಿದ ಬೀಗದ ಕೈಗೊಂಚಲು ಇನ್ನೂ ಏನೇನೋ ಕೊಳಕು ಹಿಡಿದ ಆಟದ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿದ್ದರು—ಮಗುವು ಮೂತ್ರವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಕೆಸರಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಕಲಸಿ ಬಾಯಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಆ ಮಗುವಿನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಕರೆದು 'ಅಮ್ಮಾ, ನೀವೂ ಇವನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವಿರಾ?' ಎಂದೆ. ಆಗ ಆ ತಾಯಿಯ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಿತು. ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಇನ್ನೆಂದಿಗೂ ಎಡೆ ಗೊಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಳು. ಹೀಗೆಯೇ ಅನೇಕ ವಿಷಯ ಗಳನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ, ಮಹಾಪ್ರಭೋ!

ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪ:—ಶಿಶುಗಳ ಆರೋಗ್ಯದ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯ ತ್ನವು ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ತುಂಬ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತೇನೆ. ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಜೀವಿನಿ, ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯವೇನು?

ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಜೀವಿನಿ:—ಪ್ರಭೂ! ಯೌವನಾವಸ್ಥೆಗೆ ಕಾಲಿಡುವ ಮೊದಲೇ ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಹಲವು ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದೆವು. ತಾನೇ ಮಗು, ಅವಳಿಗೊಂದು ಮಗು! ಮದುವೆಯಾದ ಮರುದಿನವೇ ಋತುಮತಿಯೆಂದೆನಿಸಿ ಗಂಡನೊಡನೆ ಮದ್ರಾಸಿಗೋ ಬೊಂಬಾಯಿಗೋ ಹೋಗಿ ಬೊಂಬೆಯಂತೆ ಕುಳಿತು ವರುಷದೊಳಗೆ ಮಗುವೊಂದನ್ನು ಹೆತ್ತು 13 ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮುದುಕಿಯಾದವರು ಅವರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು— ಮತ್ತೂ ಒಂದೆರಡು ವರುಷ ಬದುಕಿ ಇನ್ನೂ ಒಂದೆರಡು ರೋಗಿಗಳ ಅವತಾರಕ್ಕೆ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರದಿಂದ ಹೇಗೋ ಮೇಲೆದ್ದು ಕ್ಷಯರಾಜನ ದವಡೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರುವವರು ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು—

ಪದ—(ಬೀರುವರು ಇವರು . . . ಎಂಬಂತೆ) ಪಂಜಾಬಿ ತಾಳ.

ಸೇರುವರೊಯಿವರು—ಕ್ಷಯರಾಜನ—ದವಡೆಯೊಳು— ॥ ಪ ॥
ಬಲಿಯದ ತನುವ । ರತಿಸುಖ ಕಿಳಿಸಿ ।
ತನುವಿನ ದಾರ್ಢ್ಯತೆಗೆ । ವಿಷವಾಗುವ । ತೆರನಡೆದು ॥ ೧ ॥

ಆರೋಗ್ಯಪ್ರಚಾರಿಣಿ:—ಅವೆಲ್ಲವೂ ಮದ್ರಾಸು ಬೊಂಬೈಯ ಬೊಂಬೆಗಳ ವಿಷಯ. ನಮ್ಮ ಈ ಊರ ಗೊಂಬೆಗಳ ಕುರಿತು ನಾನು ಕಂಡುದನ್ನು ಬಿನ್ನವಿಸುವೆನು. ಲಾಲಿಸೋಣಾಗಲಿ—ಬಂದಷ್ಟು ಮೈಯಲ್ಲಾ ಬಿಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೆ ತಮ್ಮ ನೋಣದ ಮೈಯೆಲ್ಲಾದರೂ ಕರಗಿ ಹೋಗುವುದೆಂಬ ಭಯದಿಂದಲೋ, ತಮ್ಮ ಸೌಂದರ್ಯದ ಕಾಂತಿ ಕುಂದುವುದೆಂದೋ, ಇಲ್ಲವೇ ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುವುದು ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯೆಂಬ ದುರ್ಭಾವನೆಯಿಂದಲೋ, ಊಟಮಾಡಿದ ಬಟ್ಟಲಲ್ಲೇ ಕೈತೊಳೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಶೃಂಗಾರದಲ್ಲೇ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತ ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುವವರು ಕೆಲವರು—ಡಬ್ಬಿಡಬ್ಬಿಗಳಲ್ಲಿ ತಿಂಡಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಾಯಿಯೆಂಬುದು ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲೋ ಎಂಬಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೆಲುಕು ಹಾಕುತ್ತಿರುವವರು ಹಲವರು ಬೀದಿಗಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ ಮೋಟರ್‌ಕಾರ್ ಇಲ್ಲವೇ ಕುದುರೆಬಂಡಿ ಬರಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಅನೇಕರು. ಆದರೆ ಇಂತಹ ಸುಖಜೀವಿಗಳ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನೂರು

ಕಿವಿಗಳಿದ್ದರೂ ಸಾಲದು! ಒಬ್ಬಳಿಗೆ ತಲೆಸಿಡಿತ, ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಮಲಬದ್ಧತೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಬೆನ್ನುನೋವು, ಮಗದೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಕೈಕಾಲು ಊತ್ತಿಬರುವುದು; ಒಂದು ಗೊಂಬೆಗೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಜ್ವರ, ಕೆಮ್ಮು, ಮತ್ತೊಂದು ಮೇಣದ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯಾದಷ್ಟು ಸಲವೂ ಗರ್ಭಸ್ರಾವ! ಇನ್ನೊಂದು ಮಿಸ್ಸಾಮಿಣ್ಣಿಗೆ ತಿಂದುದು ಜೀರ್ಣವೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ! ಹೇಳಿದೆನಲ್ಲ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ, ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೇಳಲು ನೂರು ಕಿವಿಗಳೂ ಸಾಲವು; ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಕುಮಾರಿ, ನೋಟಕ್ಕೆ ವೃದ್ಧಾಂಗಿ!

ಪದ—ರಾಗ-ಭೂಪಾಳಿ—ಝಂಪೆತಾಳ.

ವೃದ್ಧಾಂಗಿ ಸುಕುಮಾರಿ! । ಸುಖಪೋರಿ ವೈಯ್ಯಾರಿ ॥ ಪ ॥
ಭೋಗಿ ಅನುದಿನ ರೋಗಿ । ವ್ಯಾಯಾಮ ಸೋಗಿ ॥ ೧ ॥
ನೋವಸಹಿಸದ ಜೀವ । ಬಹುಬೇಗ ಸಾವ ॥ ೨ ॥

ಶಿಶುಸಂರಕ್ಷಿಣಿ:—ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಕೇವಲ ಹೆಡ್ಡರೆನ್ನಲೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನೂ 'ಲೇಡಿ ಡಾಕ್ಟರ್' ಎಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಅವರ ಶಯನಾಗಾರದ ಒಂದು ಕವಾಟು ಔಷಧದ ಸೀಸೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿರುವುದು! ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಜಾಹೀರಾತಿನಿಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧಹೊಂದಿದ 'ಪೇಟೆಂಟ್' ಔಷಧಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಲ್ಲಿವೆ! Pain balm, headache cure, caugh tablets, electric pills, kidney pills, nerve tonic, lung tonic, asthma pills, ಹೀಗೆ ಮನುಂಟು ಮಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅಸಾಧ್ಯ ಸ್ವಾಮಿ, ನಾವು ಅವುಗಳ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕತೆಯನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟು— 'ಅಮ್ಮಾ, ದೇಹಾರೋಗ್ಯಕ್ಕೆ ದೇವರು ನಿಯಮಿಸಿರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ಅನುಸರಿಸಿರಿ; ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡಿರಿ, ಮೈಯೊಂದಿಷ್ಟು ಬೆವರಲಿ, ಅದರಿಂದ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಿಲ್ಲ; ನಿಮಗೆ ಕೈಗೊಂದು ಕಾಲಿಗೊಂದು ಜನವಿದ್ದರೂ ವಿನೋದಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಕೆಲಸಮಾಡಿರಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲವೆಂತಾದರೆ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಹೂದೋಟವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅದರಲ್ಲಿ ದಿನಕ್ಕೊಂದೆರಡುಗಳಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರಿ;

ನಿಮ್ಮ ಅಕ್ಕರೆಯ ಹೂವಿನ ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿಗೆ ನೀರುಸೇದಿ ಹಾಕಿರಿ' ಎಂದು ಪದೇಪದೇ ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರುವೆವು.

ಶಿಶುಸಂಜೀವಿನಿ:—ಅದಕ್ಕೂ ಕೆಲವರು ಹೀಗೆಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸಿ ದರು—'ಯೂರೋಪಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆಯೆ? ಅವರೆಷ್ಟು ಆರೋಗ್ಯವಂತೆಯರಾಗಿಲ್ಲ! ಅವರಂತೆ ನಾವೂ ಐಶ್ವರ್ಯವಂತರು; ನಾವೇಕೆ ಮನೆಗೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಚ್ಚಬೇಕು?' ಎಂದು ತರ್ಕಿಸಿದರು.

ಪದ — (ಶರಣಕರುಣ ಮಾತೆ . . . ಎಂಬಂತೆ) ರೂಪಕತಾಳ.

ತನುವದಣಿಸಲೇಕೆ । ಶ್ರಮವೇಕೆ ॥ ಪ ॥
ಯುರೋಪಿಯರಾ ನೋಡಿರಿ । ಮಾಡರಾವ ಕೆಲಸವನ್ನು । ನಾವೇಕೆ ॥ ಅ ಪ ॥
ಸೌಖ್ಯರಾಶಿ ಧನದರಾಶಿ—ಸುಖಿಪೆವು—ನಂಬಿಹೆವು—ಮನಗಂಡಿಹೆವು ॥
ವಸನ ಭೂಷಣ—ಧನದರಾಶಿ—ಜಗದ—ಸುಖದ—ನಿಲಯ ॥
ಬರಿದೇಕೆ ಕೆಲಸ—ಅಸಹ್ಯ—ದಣುವೇಕೆ—ಶ್ರಮವೇಕೆ? ॥ ೧ ॥

ಅದಕ್ಕೂ ಈ ರೀತಿ ಸಮಾಧಾನಗೊಟ್ಟೆವು—'ಯುರೋಪಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಂಗಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಮನೆಗೆಲಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಅದರ ಬದಲಾಗಿ ಕುದುರೆಸವಾರಿ, ತರತರದ ಚಂಡಾಟ, ದಿನಾಲೂ ವಾಯುಸೇವನೆಗೆಂದು ಒಂದೆರಡು ಮೈಲು ತಿರುಗಾಟ, ಅಲ್ಲದೆ ಆಗಾಗ 'Ball. Dance' ಎಂಬ ವಿಶೇಷವಾದ ನರ್ತನ, ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಮಗಾದರೋ ಅದು ಬೇಡ, ಇದು ಊಂ ಹುಂ ಎಂದು ತ್ರಿಶಂಕು ಸ್ವರ್ಗವಾಗಿದೆ' ಎಂದ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆಯೇ ಅನೇಕ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಜ್ಞಾನವು ಮಾಯವಾಗ ತೊಡಗಿದೆ. ಶಿಶುಗಳ ಮರಣವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತಿದೆ. ಮನೆಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ರೋಗರುಜೆಗಳು ತಲೆದೋರುವುದು ಅಪರೂಪವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ನಾವು ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸಿರುವ ಈ ಆರೋಗ್ಯಗೀತೆಯು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಕೇಳಬರುತ್ತಿದೆ—

ಪದ—(ಸದಾ ಶ್ರೀಹರಿಷೆನಾವು . . . ಎಂಬಂತೆ) ರೂಪಕತಾಳ.

ಸದಾನಿರ್ಮಲತೆ ತೋರಿ—ಸುಖಕೇಕದಾರೀ ॥
ಶುದ್ಧವಾರಿ ಶುದ್ಧವಾರಿ—ಸುಖಕೆ ದಾರೀ—ಸದಾ ॥
ನಿದ್ರಾಸುಖ ವಿಮಲವಾಯು । ಚಲನೆದೇಹ ಸುಖಕೆ ದಾರೀ—
ಮಿತಾಹಾರವು—ನಿತ್ಯಗೆಲಸ—ಸುಖಕೆ ದಾರೀ ಸದಾ ॥

ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪ:—ಆರೋಗ್ಯಮಾತೆ, ಆರೋಗ್ಯಸುಂದರಿ, ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಜೀವಿನಿ, ಶಿಶು ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಶಿಶು ಸಂಜೀವಿನಿ ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ಸ್ತ್ರೀದಳವೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಆರೋಗ್ಯಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವುದು ತುಂಬ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಈ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಬಾಲಿಕಾ ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರುತ್ತಲಿರಿ; ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಬಾಲಿಕೆಯರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸುರಸವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತ ಆರೋಗ್ಯಜೀವನದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಸದಾ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಸಾವಿರಗಟ್ಟಳೆಯಲ್ಲಿ ಛಾಪಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ವಶ ಕೊಡುವೆನು. ಅವುಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸ್ತ್ರೀಯ ಕೈಗೂ ಸಿಕ್ಕಿ ಜೋಗುಳಪದವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲಿ, ಅಂತಹ ಜೋಗುಳವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಬೆಳೆದ ಮಕ್ಕಳಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಆರೋಗ್ಯ ದಿಗ್ವಿಜಯವಾಗಬೇಕು. ಇರಲಿ, ಇನ್ನು ರೋಗಾಂತಕ, ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಚಾರಕ, ಆರೋಗ್ಯಪಾಲಕರೇ ಮೊದಲಾದವರು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಜಯಿಗಳಾಗಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯೋಣ!

ಆರೋಗ್ಯಪ್ರಚಾರಕ:—ಸ್ವಾಮಿನಾ, ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪಟ್ಟಣ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿ, ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ, ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ, ಕಾರ್ಖಾನೆಗಳಲ್ಲಿ, ಗಲ್ಲಿಗಳಲ್ಲಿ—ಉತ್ಸವ ಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ—ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಆರೋಗ್ಯಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನು ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಜನತೆಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವೆವು. ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನೇ ಹಾಳುಗೆಡಹುವ ಅಂಟುರೋಗಗಳು ತಲೆಯೆತ್ತದಂತಾಗಿವೆ. ಜನತೆಗೆ ನಿರ್ಮಲವಾದ ಸರಳ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವೂ ಸೊಗಸಿನ ಕೃತಕ ಜೀವನಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯವೂ ಅನಾರೋಗ್ಯಕಾರಕವಾದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ

ದ್ವೇಷವೂ ಹುಟ್ಟಿವೆ. ವ್ಯಭಿಚಾರ ಸುರಾಪಾನ ಮುಂತಾದ ದುರಭ್ಯಾಸಗಳ ಭೀಕರ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಾಟಕಗಳ ಮೂಲಕ, ಮಾಯಾಲಾಂದ್ರಗಳ ಮೂಲಕ, ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿ ಅಂತಹವುಗಳಿಂದ ಜನರು ವಿಮುಖರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವೆವು. ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಮಹತ್ವ, ದೇಹಶಾಸ್ತ್ರ, ಆರೋಗ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಾ ಪಾಠಗಳಾಗಿ ಇರಗೊಡಿಸಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಯುವಕನೂ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲೇ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ದೇಹಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಊರ್ಜಿತಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಯಾಮ ಮಂದಿರಗಳು ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಜನತೆಯ ಸಹಕಾರ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೂ ದಿನೇದಿನೇ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೊರೆಯುತೊಡಗಿವೆ. ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ ದಿಗ್ವಿಜಯವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಧ್ಯೇಯದಿಂದ ನಾವೂ ನಮ್ಮ ದಳಗಳೂ ಅವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆವು. ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಆಗಾಗ ನಮ್ಮ ದಳದವರು ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ವರದಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶೃತಪಡಿಸಿರುವರು. ತಾವೂ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆರೋಗ್ಯ ದಿಗ್ವಿಜಯದ ಕಾರ್ಯವು ಸ್ಥಿರವಾದ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನಿಡುತ್ತ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿರುವದೆಂಬ ಸಂಗತಿ ದಿವ್ಯಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ.

ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪ:—ಸರಿ, ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ನನಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಈ ಸಭೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದುದಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೊಂದಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಕರೆತರಿಸಿದೆನು. ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಾವಧಾನವಾಗಿ ನಾಳೆ ತರ್ಕಿಸಿ ಇತ್ಯರ್ಥಿಸೋಣ. (ಎಂದು ಏಳುವನು.)

ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು:—ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪಕೀ ಜೈ! (ಎಂದು ಮೂರು ಮೂರು ಸಲ ಕೂಗುವರು.)

(ಪರದೆಯು ಬೀಳುವುದು.)

ದೃಶ್ಯ ೨.—ಯಮಧರ್ಮರಾಜನ ದರ್ಬಾರ್.

(ಪ್ಲೇಗು, ಕಾಲರಾ, ಸಿಡುಬು, ಜ್ವರ ಮುಂತಾದ ಸೇನಾನಾಯಕರು ಕುಳಿತಿರುವರು. ಯಮಧರ್ಮರಾಯನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವರು. 'ಯಮಧರ್ಮರಾಜಕೀ ಜೈ' ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವರು.)

ಪದ—ದಾದರ ತಾಳ.

ರೋಗಜನಕಾ—ಲಯಕೆಸಖಾ—ಧರ್ಮಪಾಲಕ ॥
ಧರ್ಮಪಾಲ, ಧರ್ಮಪಾಲ, ಧರ್ಮಪಾಲಕಾ ॥
ಜೈಜಯ ಧರ್ಮಪಾಲಕ—ಜೈಜಯ ಧರ್ಮಪಾಲಕ ।
ಸದಾ—ಧರ್ಮಪಾಲಕ ॥ ೧ ॥

ಯಮಧರ್ಮರಾಯ:— ಅಮಾತ್ಯರೆ, ಇದೇನು? ಭೂಲೋಕದ ಮಾನವ ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುತ್ತ, ಅದನ್ನು ನೀವು ಬಿಟ್ಟು ದಳಸಹಿತರಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಂದುದರ ಕಾರಣವೇನು? ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನನ್ನ ಈ ಶ್ರೈಮುನಿ ಪುರಕ್ಕೆ ಭೂಲೋಕದಿಂದ ಅದರಲ್ಲೂ ಭರತಭೂಮಿಯಿಂದ ಜನರು ಬರುವುದು ದಿನೇದಿನೇ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದೇಕೆ? ನಿಮ್ಮ ಉತ್ಸಾಹವೆಲ್ಲ ಕುಂದಿಹೋಯಿತೆ? ಯಾರಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆ? ಅವನತಮುಖರಾಗಿರುವಿರೇಕೆ? ಹೇಳಿರಿ.

ಪದ—ರಾಗ_ಮಧ್ಯಮಾವತಿ—ಆದಿತಾಳ.

ನುಡಿಯಿರೇ ತಡಮಾಡದೆ । ಇಳೆಯೊಳ್ ಹಾವಳಿಗೈವಿರೇ ಭಾರಿ ॥
ಅಕಾಲಮೃತ್ಯುವ ವಿಶೇಷದೆ—ಸಂಹಾರ ಕಾರ್ಯದೊಳು
ತಪ್ಪದೆ—ಬಿಡುವುತ—ಹರಡುತ—ವಿರಾಲದೆ ॥ ೧ ॥

ಸರ್ವಸೇನಾಪತಿ:—ಮಹಾರಾಜ, ನಾವೆಂದಾದರೂ ಉತ್ಸಾಹರಹಿತರಾದುದುಂಟೆ? ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪನೆಂಬವನೊಬ್ಬನು ತಲೆಯೆತ್ತಿರುವನು. ಆತನ ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರಚಾರ ಮಂಡಳಿಯ ಶಾಖೆಯು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬಿರುವುದು. ಜನರು ನಮ್ಮ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳದಂತೆ ಅವರಿಗೆಲ್ಲ ಆ ಮಂಡಳಿಯವರು ಆರೋಗ್ಯವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅಷ್ಟುಮಾತ್ರವೆ? ನಮ್ಮ ದಳಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾ

ಡುವ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಸಹ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಹೀಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ದಳವೇ ಅಲ್ಲಿ ಬದುಕುವುದು ಕಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂದು ನಾವೆಲ್ಲ ಬಂದಿರುವೆವು, ಮಹಾರಾಜ.

ಯಮಧರ್ಮರಾಜ:—ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯ! ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯ!

ಪದ—(ಲಲನಾಮುನಾ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಆದಿತಾಳ.

ಜಗದಾಜನಾ । ಅಜಾಗರೂಕರೆಂದು ।
ತಿಳಿದು ನಾ ಸೂಕ್ಷ್ಮದಾ— ।
ಕೃತಿಯ ಸೇನೆ—ರಚಿಸಿ ವಿಫಲಾ ।
ವೆನಲು ಮಹದಾ—ಶ್ಚರ್ಯವೈಸೇ ನುಡಿಯು ॥ ೧ ॥

ನಮ್ಮ ದಳವೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವೆ? ಮಾನವದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದುದು; ಅವರ ಕತ್ತಿ, ಕೋವಿ, ಫಿರಂಗಿ, ಬೊಂಬು ಇವುಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಸಿಗಲಾರದು. ಆದರೆ ಸೃಷ್ಟಿನಾಶಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವುಗಳಿಗಿಂತ ಸಾವಿರಪಾಲು ಮಿಗಿಲಾದುದು. ಮಾನವದೇಹವೆಂಬ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಲಗ್ಗೆಹತ್ತಿ ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಮಾನಶಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಅಣುಗಾತ್ರವಾದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಜಾತಿಯ ದಳಗಳನ್ನು ನಾನು ನಿರ್ಮಿಸಿಲ್ಲವೆ? ಪ್ಲೇಗುಸೇನೆ, ಕೊಲರಾಸೇನೆ, ಕ್ಷಯಸೇನೆ, ಸನ್ನಿಪಾತದಳ—ನಿಮೋನಿಯಾದಳ, ಸಿಡುಬುದಳ—ಮಕ್ಕಳ ರೋಗ, ಬಾಣಂತಿ ರೋಗ, ಪ್ರೇಮ ರೋಗ—ಇವೇನು ಸಾಮಾನ್ಯ ದಳಗಳೆ? ಎಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಲ ವಾಯು ಸಂಚಾರವಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿ ನೀರು ಅಶುದ್ಧವಾಗಿದೆಯೋ, ಎಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಎಲ್ಲಿ ಶುಚಿಯಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿ ಈ ದಳಗಳ ಕೆಲವೇಕೆಲವು ಅಣುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಳಿಯಬಿಟ್ಟರೆ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವು ತೀರಿತು. ಅವು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ, ಹತ್ತುನೂರಾಗಿ ನೂರುಲಕ್ಷವಾಗಿ ಲಕ್ಷಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷವಾಗಿ ಊರುಊರುಗಳನ್ನೇ ಹಾಳುಗೆಡಹುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಇಂತಹ ಅಗೋಚರವೂ, ಅದ್ಭುತ ಶಕ್ತಿಯುತವೂ ಆದ ದಳಗಳನ್ನು ಅಸಹಾಯಶೂರರಾದ ನಿಮ್ಮ ವಶ ನಾನು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತೆ? ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯ!

ಪದ—ತ್ರಿವುಡೆ ತಾಳ.

ಮನಕತಿ ಚೋದ್ಯ ನಿನ್ನಯ ವಾರ್ತೆ—ನಿನ್ನಯ ವಾರ್ತೆ ॥ ಪ ॥
ಪ್ಲೇಗುದಳದ—ಅಮಿತಶಕ್ತಿ—ಅಡಗಿಪೋದುದೆಂತು ॥ ೧ ॥
ಸೃಷ್ಟಿನಾಶ—ಕಾರ್ಯವಿಂತು—ತಡೆದರೆಂತು ಪೇಳು ॥ ೨ ॥

ಸರ್ವಸೇನಾಪತಿ:—ಮಹಾಪ್ರಭೋ, ಅದ್ಭುತಶಕ್ತಿಯ ದಳಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ವಶ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ನಿಜ. ಎಷ್ಟರ ತನಕ ಮಾನವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಈ ದಳಗಳ ಗೊತ್ತುಗುರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಳಿಯ ಉಪದ್ರವವೆಂದು ಕುರಿ ಕೋಣಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವುದರಲ್ಲೇ ಅವರು ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರೋ ಅಂದಿನ ತನಕ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಬಹು ಸರಾಗವಾಗಿ ನಡೆಯುತಿತ್ತು. ಈಗಲಾದರೋ ಅವರು ಆ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ದಳವನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದರಲ್ಲೇ ನಿರತರಾಗಿದ್ದಾರೆ ನನ್ನ ಪ್ಲೇಗುದಳದ ಪ್ರಮುಖ ವಾಹನಗಳಾದ ಇಲಿಗಳನ್ನು ವಿಧವಿಧದಿಂದ ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವರು. ಗಣಪತಿಯ ವಾಹನವೆಂಬ ಆ ಅಭಿಮಾನವೂ ಈಗ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಭಾದೆಯು ತಗಲಿದೆಯೆಂದು ಒಂದಿಷ್ಟು ಗೊತ್ತಾದರೆ ಸಾಕು, ಕೂಡಲೆ ಅಂಥವನನ್ನು ನಿರ್ಜನವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅನೇಕ ತರದ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಆತನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದ ನನ್ನ ದಳವನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವರು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಆ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ನಾವು ಗೆದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಜಯವೂ ನಮ್ಮ ನಾಶವೂ ಏಕ ಕಾಲದಲ್ಲೇ ಆಗಿಹೋಗುವುದು

ಯಮಧರ್ಮರಾಜ:—ಅದು ಹೇಗೆ?

ಸರ್ವಸೇನಾಪತಿ:—ನಾವು ಗೆದ್ದ ದೇಹದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದಳವು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ ಬೇರೆ ದೇಹಗಳಿಗೆ ಸೇರಬೇಕು. ಆದರೆ ಆ ನಿರ್ಜನವಾದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಯಾರಮೇಲೆ ಹಾರಲಿ? ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಓಡೋಣವೆಂದರೆ ವಾಹನವೆಲ್ಲಿಯದು? ಅದರಲ್ಲೂ ಬಿಸಿಲೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ದಳವು ಸತ್ತೇ ಬಿದ್ದುಬಿಡುವುದು. ಆ ರೋಗಿಯ ಮೃತಶರೀರದಲ್ಲೊ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳಲ್ಲೋ ಅಡಗಿದ್ದುಕೊಂಡು ಅನುಕೂಲವಾದಾಗ ಹೊರಡೋಣವೆಂದರೆ ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಆ ಮೃತ ಶರೀರದೊಡನೆ ಸುಣ್ಣಬೆರೆಸಿ ನಮ್ಮ ದಳಕ್ಕೂ

ಸಮಾಧಿಯಾಗಿಯೇ ಬಿಡುವುದು. ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲೆಲ್ಲಾದರೂ ನಾವು ವಿಜಯಿ
ಗಳಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಯೂ ನಮ್ಮ ಅವಸ್ಥೆಯು ಇದೇ.

ಯಮಧರ್ಮರಾಜ:—ಅದು ಹೇಗೆ? ಒಂದು ದೇಹದಿಂದ ಮ
ತ್ತೊಂದು ದೇಹಕ್ಕೆ, ಒಂದು ಮನೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಗೆ ಹಾರಲು
ಅಲ್ಲಿಯೂ ಎಡೆಯಿಲ್ಲವೆ?

ಸರ್ವಸೇನಾಪತಿ:—ರೋಗಿಯು ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರೋಣವೆಂದರೆ
ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಸಹಗಮನದಂತೆ ನಮ್ಮ ದಳಕ್ಕೂ ಬಲತ್ಕಾರದ ಚಿತಾರೋ
ಹಣವು ಆಗಿಯೇ ಬಿಡುವುದು. ಮನೆಯ ಸಂದುಗೊಂದು ಬಿರುಕುಗಳಲ್ಲಿ
ಅಡಗಿದ್ದು ಬೇರೆಯವರ ಮೇಲೆ ಸಮಯ ನೋಡಿ ಹಾರೋಣವೆಂದರೆ ಅವ
ರೆಲ್ಲ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋಗುವರು. ಪುನಃ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವ ತನಕ
ಕಾಯೋಣವೆ? ನಮ್ಮ ದಳಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ವಿಷಪ್ರಾಯವಾದ ದ್ರಾವಕ
ಗಳಿಂದ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೊಳೆದು ಗಂಧಕದ ಹೊಗೆಯೊತ್ತಿ ಸುಣ್ಣ ಬಳಿದು
ತಾರು ಹಚ್ಚಿ ನಮ್ಮ ಒಂದು ಪಿಳ್ಳೆಯೂ ಉಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡುವರು.
ಇನ್ನು ಮನೆಯ ಹಿತ್ತಲಿನ ಕಸದ ರಾಶಿಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅಡಗಿರೋಣ
ವೆಂದರೆ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಹನುಮಂತ ಬಂದಂತೆ ಅಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದೇ ಬಿಡು
ವರು! ನಮ್ಮ ದಳದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕತ್ತಲೆ ಹಿತ, ಕಶ್ಮಲ ಹಿತ, ದೂಳು ಹಿತ,
ನಮ್ಮ ಬಲಿಗೆ ಬಿದ್ದವನ ಹಾಗೂ ಅವನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ವಸ್ತುಗಳ
ಸಂಪರ್ಕವನ್ನು ಜನರು ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಹಿತ; ಆದರೆ ಇವಕ್ಕೆಲ್ಲ ಒಂದಿಷ್ಟಾ
ದರೂ ಎಡೆಗೊಡಬಾರದೆಂದು ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪನ ಸೇನೆಯು ಪ್ರತಿ
ಯೊಂದು ಮನೆಗೂ ಹೋಗಿ ಪದೇಪದೇ ಸಾರುತ್ತಿರುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ
ನಮ್ಮ ದಳಕ್ಕೆ ವಿಷಪ್ರಾಯವಾದ ಸೂರ್ಯನ ಬೆಳಕು, ಶುದ್ಧ ವಾಯು,
ನಿರ್ಮಲವಾದ ನೀರು ಇವೆಲ್ಲ ಮನೆಮನೆಗೂ ಸಿಕ್ಕುವಂತೆ town plann-
ing, house building, water supply ಎಂಬ ಹೊಸಹೊಸ ಕ್ರಮ
ಗಳನ್ನು ರೂಢಿಗೆ ತರುತ್ತಿರುವರು. ಮೊದಮೊದಲು ನನ್ನ ಈ ಪ್ಲೇಗುದಳದ
ಬಾಯಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೆ ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗಲೋ
ಒಂದೆರಡು ಸಿಗುವುದೂ ಪ್ರಯಾಸವಾಗಿದೆ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ! ಆದುದ

ರಿಂದಲೇ ಹೇಳುವೆನು—ನನ್ನ ಈ ಸೇನಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ರಾಜೇನಾವೆ ಕೊಡು ವೆನೆಂದು. ನಾವು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರುತ್ಸಾಹಿಗಳಾಗಿರುವೆವೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಗೇಕೆ ವೃಥಾ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕು, ಮಹಾರಾಜ್!

ಯಮಧರ್ಮರಾಜ:—ಅಷ್ಟೊಂದು ಹತಾಶನಾಗಬೇಡ.

ಪದ—ದುಮಾಳಿ ತಾಳ.

ಮಂತ್ರಿವರ್ಯನೆ—ಶಾಂತತೆ ತಾಳ್ಳೈ । ಯೋಚಿಸಿ ಪೇಳುವೆನ್ನೈ ।
ವಿಘ್ನಗಳ್ಯಾವುವು—ಇತರರಿಗಿಹುದೈ— । ನಮ್ಮಯ ಕಾರ್ಯಕೆ ಹಾನಿಗಳೇನ್ನೈ ॥

ಇನ್ನುಳಿದವರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಏನಾದರೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಮಾಡೋಣ; ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ತಾಳು.

ಕೊಲೆರಾ ಸೇನಾಪತಿ:—ಇನ್ನುಳಿದವರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಾನೇ ಹೇಳುವೆನು—ನನಗೆ ಈ ಕೊಲೆರಾ ದಳವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವಿರಿ; ನನ್ನ ದಳವೇ ಆಗಲಿ ಇತರರ ದಳವೇ ಆಗಲಿ, ಅವುಗಳ ಹಾನಿ ವೃದ್ಧಿಗಳ ಕಾರಣಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಂದೇ ತೆರನಾಗಿರುವವು. ನನ್ನ ಈ ಕೊಲೆರಾ ದಳವು ಕುಡಿಯುವ ನೀರು, ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯನ ಕರುಳನ್ನು ಸೇರಿ ಅದನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿ ಅದರಿಂದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಹೊಂದಿ ಹೊರಬಿದ್ದು ಪುನಃ ನೀರು ಆಹಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಮತ್ತೊಂದು ದೇಹವನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂಬುದೇ ತಮ್ಮ ನಿಯಮ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಈ ಸೈನ್ಯವು ಎಲ್ಲಾದರೂ ತಲೆಯೆತ್ತಿತೆಂದರೆ, ಎಲ್ಲಾದರೂ ಒಂದೇ ಒಂದು ನರಾಹುತಿಗೊಂಡಿತೆಂದರೆ, ಆ ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪನ ಕಡೆಯವರ ತಂಡತಂಡವೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು—

ಪದ—ದಾದರ ತಾಳ.

ರೋಪದಿ ಬರ್ಪರೈ । ನಾಶವ ಮಾಳ್ಪರೈ ।
ಕಲಡಿನೀರೊಳ್ಳೈ । ಔಷಧಗಳನ್ನೈ ।
ಬಹಳ ರೀತಿಯೊಳ್ । ಸಾರುತ ನಾಡಿನೊಳ್ ।
ಹಾನಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನೈ । ಯೋನದ ಸೇಳಲ್ಕೈ ॥

ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ಆಶ್ರಯಗಳಾದ ಕೆರೆಬಾವಿಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಒಂದು ಪುಡಿಯನ್ನು ಕಲಡಿಸುವರು. ಮರುಕ್ಷಣದಲ್ಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಮ್ಮ ದಳವೇ ಸತ್ತುಬೀಳುವುದು! ನಮ್ಮ ಬಲೆಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದವನ ದೇಹದಿಂದ ಹೊರ

ಬಿದ್ದು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೀರು, ಅನ್ನ, ಹಾಲು ಇವುಗಳೆಲ್ಲಾದರೂ ಅಡಗಿ ರೋಣವೆಂದರೆ ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕುದಿಸಿ ಬೇಯಿಸಿ ಬಿಸಿಬಿಸಿಯಾಗಿರುವಾಗಲೇ ಉಪಯೋಗಿಸಿರೆಂದು ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸಾರುತ್ತಾ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಆ ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪನ ದೆಸೆಯಿಂದ ಕಾಲವು ಕೆಟ್ಟದೆ. ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಾ, ಮೊದಲು ಇವರ ಸುಳಿವೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಈಗಲಾದರೋ ಜನರು

ಪದ—ತ್ರಿವಟಿ ತಾಳ.

ನಾಶಗೈವಾರು—ಹೊಯ್ವಾರು—ಕೋಪದಿ ।
ಅಶೇಷವಿಶೇಷ—ತೋಪದಿ ॥
ನೋತುಹತಾಶಾ—ರಾಗಿ ಪೋದೆವು—ಭೀತಿಯೊಳಿದೆ ದಳವೈ ।
ಆಹಾರ ವಿಹಾರ ಕಾಣೆವು ॥ ೧ ॥

ನಮ್ಮನ್ನು ಹುಡುಕಿಹುಡುಕಿ ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಮೊದಲಾದರೋ ಜನರು ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದರು. ರೋಗಿಯು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಳನ್ನೂ, ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಊರಿನ ಕುಡಿಯುವ ಜಲಾಶಯಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ದಿ ತೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಬಾಧೆ ಬಂತೆಂದರೆ ಮನೋ ದೈವದ ಪೆಟ್ಟೆಂದು ಮಂತ್ರವಾದಿಯ ಮನೆಗೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಮಲಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಒಬ್ಬನನ್ನು ಸಮಾಧಿ ಮಾಡಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆವು. ನಮ್ಮ ದಳದ ಮರ್ಮವೇ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದೆಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯವೇ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಊರೂರನ್ನೇ ಹಾಳುಬೀಳಿಸಲು ಶಕ್ತರಾಗಿದ್ದೆವು. ಆಗ ನಮ್ಮ ಕಾಲ, ಈಗ ಅವರ ಕಾಲ; ನಮ್ಮದೇನೂ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಉಪಟಳವನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ.

ಜ್ವರ ಸೇನಾಪತಿ:—ಮಹಾಪ್ರಭೂ! ನನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಮಲೆಜ್ವರ ಸೇನಾಂಗ, ಕ್ಷಯಸೇನೆ, ಸನ್ನಿಪಾತ ಜ್ವರಸೇನೆ, ಬಾಣಂತಿ ಜ್ವರದ ದಳ, ಸಿಡುಬು ದಳ, ಇನ್‌ಫ್ಲುಯೆಂಜಾ ನಿಮೋನಿಯಾ ದಳಗಳು—ಇವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅರ್ಧಕ್ಕಿಂತ ಮಿಕ್ಕಿ ನಾಶವಾಗಿ ಹೋದುವು. ಸೂಕ್ಷ್ಮದರ್ಶಕವೆಂಬ

ಅದೊಂದು ಕನ್ನಡಿಯಂತೆ! ಅವುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಕಾರದ ದಳ
ಗಳನ್ನೂ ಅವುಗಳ ಜೀವನ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧಿಕ್ಷಯ ಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದು
ಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ದಳಗಳ ಅನುಭವವನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡುವ ಕ್ರಮಗಳನ್ನೂ
ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರುತ್ತಾ ಇದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ದಾಕಿನ ಕ್ರಮ
ವಂತೆ. ಸಿಡುಬು ದಾಕು, ಕೊಲೆರಾ ದಾಕು, ಪ್ಲೇಗು ದಾಕು—! ಇವು
ಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡ ಮನುಷ್ಯನ ದೇಹವನ್ನು ನಮ್ಮ ದಳಗಳಿಗೆ ಪ್ರವೇಶಿ
ಸುವುದಕ್ಕೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೂ ಪ್ರಾಣಹಾನಿ
ಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೊಂದು ಇಂಜೆ
ಕ್ಷನ್ ಕ್ರಮವಂತೆ! ಮಾನವ ಶರೀರದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕ ನಮ್ಮ ದಳವನ್ನು
ಕ್ಷಣಾರ್ಧದೊಳಗೆ ನಾಶಮಾಡಿ ದೇಹವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ವಿಧಾನ! ಒಂದು
ವೇಳೆ ಗಂಡಸರ ಅಜ್ಞಾನವು ಹೋಗಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಹೆಂಗುಸರು
ಮಾತ್ರ ಮುಂಚಿನಂತೆಯೇ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು
ಸರಾಗವಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಹೆಂಗುಸರ ಅಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ನಮಗೆ ಪರ
ಮಾನ್ನದಂತೆ! ಹೆಂಗುಸರು ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಲೆಕ್ಕದಪಟ್ಟಿಗೆ ದಾಕಲಾ
ದವರೆಂದೇ ಅರ್ಥ! ಇದನ್ನು ತಿಳಿದೇ ಇನ್ಶೂರೆನ್ಸ್ ಕಂಪನಿಗಳು ಈ ಎರಡು
ವರ್ಗದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹೊಣೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇತ್ತೀ
ಚೆಗೆ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಣ್ಣುಪಿಳ್ಳೆಯೂ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗತೊಡಗಿದೆ. ಶಾಲೆ
ಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರುಗಳದೊಂದು ತಂಡ, ಹೊರಗೆ ಈ ಆರೋಗ್ಯ
ಪ್ರತಾಪನ ಪ್ರಚಾರ ಮಂಡಳಿಯವರ ತಂಡವೇ ತಂಡ! ಇವರೆಲ್ಲ ಹೇಳಿ
ಕೊಡುವುದು ನಮ್ಮ ದಳಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ನಾಶಮಾಡಿರಿ—ಎಂದು.
ಮೂರನೆಯದಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳು—ಇವುಗಳು ಸಹ—ಕ್ಷಯ ನಿವಾರಣೆ, ಶಿಶು
ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಗರ್ಭಿಣಿ ಪಾಲನೆ, ಬಾಣಂತಿ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಆರೋಗ್ಯಜೀವನ
ಕ್ರಮ, ಸರಳ ಜೀವನ ಕ್ರಮ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದ ಮಹತ್ವ ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ
ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಎತ್ತಿ, ಪದೇಪದೇ ಬರೆದು
ಅವರೂ ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿರುವರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರಚಾರ
ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿ ಅಭಿನಯಿಸುವರು. ನಮ್ಮ
ನಾಶಕ್ಕೂ ಆರೋಗ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಗೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ತರತರದ ಆರೋಗ್ಯ

ಗೀತೆ, ಜೋಗುಳ ಹಾಡು—ಮುಂತಾದ ಕವನಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಿಲಿಂದೆದ್ದು ಬರುವ ಚೋಕ್ರಿಯೂ ಹಾಡತೊಡಗಿರುವುದು! ನಮ್ಮ ದಳದ ಸುರಾರಾಕ್ಷಸಿಯು ಪರವಶನಾಗಿ ಸುರೇಂದ್ರನೆಂಬೊಬ್ಬನು ಮಾಡಿದ ಭೀಕರ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಾಟಕ ರೂಪವಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಟ ತೋರಿಸಿ, ಸುರೆಯು ಮಾನವ ವೈರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ಮುಂದಟ್ಟುಮಾಡುತ್ತಿರುವರು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ಇದೊಂದು ವಾರವನ್ನು 'ಶಿಶುಸಪ್ತಾಹ' ಎಂದು ಆ ವಿಷಯದ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವರು. ಇವರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಫಲಕಾರಿಯಾಗುತ್ತ ಬರುತ್ತಿವೆ. ಇವರಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿ ಅವಿಶ್ರಾಂತವಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಾಶದ ಕಾರ್ಯಗಲ್ಲೇ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಕಳೆದರೆ ಕೊನೆಗೆ ಬೀಜಕ್ಕಾದರೂ ನಮ್ಮ ದಳಗಳ ರೊಳೆಗಳು ಉಳಿಯಲಾರವೇ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತಿದೆ, ಮಹಾಸ್ವಾಮಿ.

ಪದ—ಆದಿತಾಳ.

ವಿಪರೀತ ಹತಾಶಿಯಾದೆ । ಮಮಕಾರ್ಯಗಳಲಿನಾ । ನುಡಿವೆ ನಿಜವನಾ ।
ಸಹಿಸೆನಿದನುನಾ । ಸಹಿಸೆನಿದನುನಾ । ಸಹಿಸೆ ॥ ಪ ॥
ಮಮಸೇನೆಯಾ ನಾಶನಾಶ । ವನು ಪೇಳಲಾರೆನು ರಾಜ ॥ ೧ ॥

ಯಮಧರ್ಮರಾಜ—ಸೇನಾಪತಿಗಳಿರಾ! ಹತಾಶರಾಗಬೇಡಿರಿ. ನಮ್ಮ ಸೇನೆಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಮಾನವರು ಕಂಡುಹಿಡಿದರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಹಾಕಿದ ಗಂಟನ್ನು ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ಅಮರರಾದವರು ಬಿಡಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೆ ತಾನೇ ಸಾಧ್ಯ? ಈಗ ನೀವು ಹೇಳುವ ಆ ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪನ ವಿಷಯದಲ್ಲೇ ನನಗೆ ಸಂಶಯ ಉಂಟಾಗ ತೊಡಗಿದೆ. ಆ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ ಮನೋ ಕುಚೇಷ್ಟೆಗೆ ಇಳಿದಿರಬೇಕು. ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪನ ಮಂಡಳಿಯೆಂದರೆ ಆ ಮಾಯಾವಿಯಾದ ಹರಿಯ ನಾಟಕ ಮಂಡಳಿಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು?

ಪದ—ತ್ರಿವಟಿ ತಾಳ.

ಹರಿಯುವನ ಬಹುಮೋಸದಿಂದ । ವಿಶೇಷ ಭ್ರಾಂತರಾದರವನ
ಬಹುಮೋಸದಿಂದ ॥
ಮಾಯಾವಿಯೊ ತೆರದಿಯೆನ್ನಯ—ಸೇನೆಯಂ । ದಿಗಿಲು
ಗೊಳಿಸ—ಮಾಯಾಜಾಲ ವೇತಕೆ ಹರಡಿಸನೊ ।
ತಲೆಗಟ್ಟುಡಿರೆನು—ಪೋಗಿಯೀಗ ॥ ೧ ॥

ಆದರೆ ಆತನಿಗೆ ಆಟ! ನಿಮಗೆ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟ! ಇರಲಿ, ನಾನೇ ಆತನ ಸಂದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಇನ್ನಾದರೂ ಆತನ ಮರುಳಾಟವನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆವಂತೆ ಹೇಳುವೆನು. ನೀವು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ಭರತಭೂಮಿಗೆ ಹಿಂತೆರಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿರಿ. ಆ ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪನ ಕಡೆಯವರು ಎಷ್ಟು ಬೋಧನೆ ಕೊಟ್ಟರೂ ಮಾನವರು ಮಾನವರೇ. ಅವರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುಗುಣಗಳಿಂದ, ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ, ಮೂಢಭಕ್ತಿ ಮೂಢಾಚಾರಗಳಿಂದ—ನೆಲೆನಿಂತ ಅನೇಕ ಜೀವನಕ್ರಮಗಳು ನಮಗೆಷ್ಟೋ ಅನುಕೂಲವಾಗಿಯೇ ಇವೆ. ಅವುಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಗಲು ಇನ್ನೂ ಹಲವು ವರ್ಷಗಳು ಬೇಕು. ಕಸಾಯಿ ಅಂಗಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಹೋಟೆಲುಗಳಲ್ಲಿ, ವೇಶ್ಯಾಗೃಹಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತೆಜಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ, ಈ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ನೀವು ಎಷ್ಟೋ ಪ್ರಾಣನಾಶಮಾಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಬಲೆಗಳನ್ನು ಬೀಸಿ ಕಾದು ಕೂತುಕೊಳ್ಳಿ—ಆ ಮಾನವ ಮೃಗಗಳು ತಾವಾಗಿಯೇ ಬಂದುಬಂದು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಬೀಳುವವು. Hotels' cups and harlots' lips are such tempting places where men crowd like locusts inspite of all health lectures! Watch there, my dear generals, watch there day and night, and you can knockdown thousands in no time! ಅನೇಕರು ಹೆಲ್ತ್ ಲೆಕ್ಚರುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಕೊನೆಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೋಗುವುದು ಇಂತಹ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ! ತಿಳಿಯಿತೆ? ಮರೆಯದಿರಿ. ನಾನೀಗಲೇ ವಿಷ್ಣುಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಂಗವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು, ಧೈರ್ಯರಾಗಿರಿ.

ಪದ—(ಪ್ರೇಮಸೇವಾ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಝಂಪೆತಾಳ.

ಪ್ರಿಯ ಮಂತ್ರಿವರರೆ ನಿಜಸಂಧಾನವ—ಮಾತೆ—ನಡೆವೆ—
ನುಡಿವೆ—ನೀತಿಯಾ ವಿಷ್ಣುಗೆ ॥ ಮಮಕಾರ್ಯದಲಿ
ಭಂಗ—ವಾಗೇಯಿಳಾ ಭಂಗ—ವೆರಥಃ ಮನಕ್ಲೇಶ
ಪೇಳ್—ಎನುತುಸುರಿ ॥ ೧ ॥

(ಪರದೆಯು ಇಳಿಯುವುದು)

ದೃಶ್ಯ ೩.—ಆರೋಗ್ಯ ಭಜನಾಮಂಡಳಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆ.

ಪದ—ಮದಲಾಸಿ ಮಟ್ಟು—ಗೃಹಿಣೀ ಹಿತೋಪದೇಶ.

ಭಗಿನಿಯರಿದಕೇಳಿ ತೆಗಳಲು ಬೇಡಿ ।
ಸೊಗಸಿನ ಬಾಳ್ಕೆಗೆ ಮರುಳಾಗ ಬೇಡಿ ॥
ಕುಂದದು ಗೌರವ ಮನೆಗೆಲಸದಿಂದ ।
ಅಂದವಾಗುವುದು ದೇಹ ಗೃಹಕೃತ್ಯದಿಂದ ॥ ೧ ॥
ಮೊಗಕೊಳೆವ ಸೀರಿಗೆ ಡಾಬಿಯು ಬೇಕೆ? ।
ಪೋಗಲು ದೇಗುಲಕೆ ಮೋಟಾರುಯೇಕೆ? ॥
ಬಳಸದ ಕಬ್ಬಿಣ ಬಳಸದ ದೇಹ ।
ಗೆಲವಿಲ್ಲ ಕ್ಷಯಿಪವು ಇದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹ ॥ ೨ ॥
ಹೆಂಗಳ ನಿರ್ಮಲ ಮೋಜಿನೊಳಿಲ್ಲ ।
ಅಂಗಳ ಕಂಡರೆ ತಿಳಿವುದು ಯೆಲ್ಲ ॥
ನಿರ್ಮಲದಂಗಳದೊಳು ನಗುತಿಹಳು ।
ನಿರ್ಮಲೆಯಾರೋಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀತಾನಿಹಳು ॥ ೩ ॥
ಜಿಡಗಿಗೆ ಮಾತ್ರವೆ ಮನಗೊಡುತಿರುವ ।
ಅಡಿಗೆಯ ಮನೆಯೊಳು ಮಲಿನತೆ ಬಿಡುವ ॥
ಮಡಿ ಮನೆಯೊಳಗೆಂದರೇನೆಂದು ನಗುವ ।
ಮಡದಿಯು ಸುಡುವಳು ಗೃಹಕೃತ ಸುಖವ ॥ ೪ ॥
ಚೊಕ್ಕಟವಿರೆ ಮನೆ ಕೆರೆಬಾವಿತೋಟ ।
ಸಂಕಟಬಾರದ ತೆರಗೈವ ಮಾಟ ॥
ಹಿತ್ತಿಲ ಕಸಕಡ್ಡಿ ಕೊಳಕಿನ ಜಾಗ ।
ಹುತ್ತವು ರೋಗಕ್ಕೆ ಸುಡಿರವ್ವ ಬೇಗ ॥ ೫ ॥
ಅಪ್ಪಿದ ಮುಚ್ಚದೆ ಯಿಟ್ಟರೆ ಪಾಪ ।
ಸಟ್ಟುಗ ತೊಳೆಯದೆ ಬಳಸಲು ಪಾಪ ॥
ನೀರಿನ ಮುಚ್ಚಳ ತೆಗೆದಿಡೆ ಪಾಪ ।
ನೀರೊಳು ಲೋಟೆಯ ಮುಳುಗಿಸೆ ಪಾಪ ॥ ೬ ॥
ಅಡಿಗೆಯ ಕೋಣೆಯು ನಿರ್ಮಲವಿರಲಿ ।
ಗಡಿಗೆಪಾತ್ರೆಗಳೊಳಮ್ಮ ವಿಮಲವಿರಲಿ ॥
ಗುಡಿಸಿದ ಕವಾಟ ಹಲಿಗೆಗಳಿರಲಿ ।
ಮಡಗಿರಿ ಬಳಕೆಯ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ॥ ೭ ॥
ಕೈಯುಗುರು ಬೆಳೆಸಿಹಳ ಅಡುಗೆಯು ಬೇಡ ।
ಮೈಯನ್ನು ತುರಿಸಿಕೊಂಬವಳಡುಗೆ ಬೇಡ ॥
ಮೈಬೆವರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಅಡುವವಳ್ಬೇಡ ।
ಕೈಯದ್ದಿ ಪಾಕಗೈವವಳೆಂದು ಬೇಡ ॥ ೮ ॥

ದೃಶ್ಯ ೪.—ವೈಕುಂಠ ದೃಶ್ಯ. ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ.

ದ್ವಾರಪಾಲಕ:—ದೇವಾಧಿದೇವ, ಯಮಧರ್ಮರಾಯರು ತಮ್ಮ ದರ್ಶನಾಪೇಕ್ಷೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವರು.

ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ:—(ಸ್ವಗತ) ಸರಿ, ನಾರದನ ಆರೋಗ್ಯಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯವು ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಳ ರಭಸದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಯಮನೂ ಕಣ್ತೆರೆವಂತಾಯಿತು! ಈ ಪ್ರಸ್ತಾಪಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆತನು ಬಂದಿರಬೇಕು. (ಪ್ರಕಾಶವಾಗಿ) ಆತನನ್ನು ಸನ್ಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಳಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿರಿ. (ಯಮಧರ್ಮರಾಯನ ಪ್ರವೇಶ.)

ನಾರಾಯಣ:—ಧರ್ಮರಾಜ, ಸುಸ್ವಾಗತ್!

ಪದ—(ಪುಷ್ಪಪರಾಗ . . . ಎಂಬಂತೆ) ದುಮಾಳಿ ತಾಳ.

ಧರ್ಮಸುರಾಜ—ಸುವಂದನ—ಸ್ವಾಗತ ॥ ಪ ॥
ಅಪರೂಪವಲಿ ದಯಮಾಡಿಹ—ಬಹಳ ವಿಶೇಷದ
ಕಾರ್ಯವಿದೇನೈ । ಸ್ನೇಹಬಳಕೆಯು ವ್ಯತ್ಯಯೆ ॥ ೧ ॥
ಜಗದ ಸೌಖ್ಯವನು—ತೋರಿ ವಿಚಾರ—ಕಲಿಸೆ—
ನಿಲಿಸೆ—ನಾನಿಹೆ । ವಿಧಿಯ ನಿಯಮವಿದು—
ಗೆಳೆಯಭಾವದಿ ಯಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವು—ಸ್ವಾಗತ ॥ ೨ ॥

ಧರ್ಮರಾಜ, ಅಪರೂಪದಲ್ಲಿ ದಯಮಾಡಿಸಿರುವೆ. ಬಹಳ ಸಂತೋಷ! ಇದು ಸ್ನೇಹಭಾವದ ಸಂದರ್ಶನವೆ? ಅಥವಾ ಏನಾದರೂ ಕಾರ್ಯಕಾರಣಗಳಿವೆಯೆ?

ಯಮ:—ದೇವಾ, ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೇ ಲಯಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಅಧಿಪತಿಯಾಗಿರುವೆನು. ಸೃಷ್ಟಿಕಾರ್ಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಾಣಿವರ್ಗವನ್ನು ಆಯುರಾಯ ಪ್ರಮಾಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಇಳಿಸುವ ಸಂಹಾರಕಾರ್ಯವೇ ನನ್ನದಾಗಿದೆ.

ಪದ—(ಛಳಿತಿಯಾ . . . ಎಂಬಂತೆ) ಝಂಪೆತಾಳ.

ಮಿಗುತಿಹ—ಜಗದಾ—ಸದಾ—ಭಾರ ವಿಮೋಚನೆಯಾ—
ಕಾರ್ಯವನ—ಗೈವೆ—ನಾ ಸದಾ—ತಡೆವುದು—ತರವೆ—ನ್ಯಾ
ಯಾ—ವಿಚಾರಿ—ನಡೆವುದಿದು ಯೋತಕೆನ್ನೈ ॥ ೧ ॥

ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ನಾನು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸದೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೂ ಸ್ಥಳವು ಸಾಲದೆ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆಹಾರವು ಇಲ್ಲದೆ ಎಂತಹ ಕಠಿಣವಾದ ಜೀವನ ಸಮಸ್ಯೆಯು ಒಂದೊದಗೀತು! ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಪ್ರಪಂಚದ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಲ್ಲವೆ? ಹೀಗಿರುತ್ತ ನೀನು ನಾರದಾದಿ ಋಷಿಗಳನ್ನೂ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅವರಿಂದ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿರುವೆ! ನನ್ನ ಅಧೀನ ಸೇನಾಪತಿಗಳು ಒಂದು ಬೊಬ್ಬಿಡುತ್ತಿರುವರು. ಹೀಗೇಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ಇನ್ನಾದರೂ ಅವರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಯಬಾರದೆ?

ನಾರಾಯಣ:—ಯಮಧರ್ಮರಾಯ, ನಿನಗೂ ಈ ಭ್ರಾಂತಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು? ಲಯಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನು ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು ಯಾರಲ್ಲವೆನ್ನುವರು. ಆದರೆ—

ಪದ—(ಘನವಾರಿದನಿಭಾ . . . ಎಂಬಂತೆ) ದುಮಾಳಿ ತಾಳ.

ತವಸೇನಾವಳಿ ತಾ—ಸದಾ ಹಾನಿಯನು ಮೋದದಿ—
ಬಲು ಮೋಸದಿ—ಗೈವುತಲೇ—ಇಹುದೀ ತೆರದಿ
ನ್ಯಾಯವದೇನೋ—ನಾಶಕಾರಿ ॥ ೧ ॥

ಆದರೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯದ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಸ್ಥಿತಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗವನ್ನು ತರುತ್ತಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಕಾರ್ಯರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ನನ್ನವರು ಅಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಅಲ್ಲದೆ ನೀನು ಕೂಡ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಕಾರ್ಯದ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ದರ್ಪದ ಉಪಟಳವನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರುವೆನು.

ಧರ್ಮರಾಜ:—ಏನು? ನಾನು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯದ ಮೇರೆಯನ್ನು ಮೀರಿರುವೆನೆ? ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಈಗ ಜನರು ಮಿತಸಂತತಿಯ ವಿಷಯ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದೇ ನಿನ್ನ ಮಾತು ಸುಳ್ಳೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕಡೆಯ ಬಲವಾದ ಸಾಕ್ಷಿ! ನಾನು ಲಯಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಗ್ನನಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಸಂತತಿಯು ಮಿಗುವರಿಯುತ್ತಲ್ಲವೇ? ಅದು ಕಾರಣ ಈಗ ಅವರೇ ಮಿತಸಂತತಿಯ ವಿಷಯ ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹೀಗಿರುತ್ತ ನಾನು ನನ್ನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಿಗುವರಿದೆನೆಂಬುದು ಎಂತಹ

ಮಾತು! ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ನಾನು ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತ ನಾನು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆನೆ?

ಪದ—(ಶಿಶುಪಾಲನೇಪಾಲ . . . ಎಂಬಂತೆ)

ಪರಿಯೂದುದೆ ಮಾತು ನಾನರಿಯನೆ ಹಾನ್ಯಾಯ! ॥
ಕುಮತಿಯುಹನೆ—ಜಗದನ್ಯಾಯ ಸ್ಥಾಪನಾಕಾರಿ ।
ಧರ್ಮ ಮೂರುತಿ ನಾ ನೆಂಬುದು ಲೋಕ—
ನ್ಯಾಯವರಿಯೆನೆ ನಾನು ॥ ೧ ॥

ನಾರಾಯಣ:—ಧರ್ಮರಾಜ, ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು; ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನಡೆಯುವಂತೆ ಕೆಲವು ನಿಯಮಗಳಿವೆ ಅವು ಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮಾನವನೂ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಸ್ಥಿತಿ ಕಾರ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಮೇಲೆ ಆತನ ಲಯಕಾರ್ಯವು ನಿನ್ನಿಂದಾಗ ತಕ್ಕದ್ದು. ಅಲ್ಲದೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದವರಿಗೆ ರೋಗರೂಪವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದೂ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸವೇ

ಯಮ:—ನಾನು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವೂ ಅಷ್ಟೆ! ನನ್ನ ತಪ್ಪೆಲ್ಲಿದೆ? ನಾನು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನೀನೇಕೆ ನನ್ನ ದಾರಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಬರುತ್ತಿರುವೆ?

ನಾರಾಯಣ:—ಜನರು ಅಜ್ಞಾನವಶರಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅತ್ಯಲ್ಪ ತಪ್ಪಿಗೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ನಿನ್ನ ಜನರು ಮರಣದಂಡನೆಯನ್ನೇ ವಿಧಿಸುತ್ತಾ ಬರು ತ್ತಾರೆ ಬರಬರುತ್ತ ನಿನ್ನವರೀಗೆ ಅದೊಂದು ವಿನೋದವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿ ಸಿರುವುದು. ಅವರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಂಚುಹಾಕುತ್ತಿದ್ದು ಆರೋಗ್ಯ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಒಂದಿಷ್ಟು ಮೀರಿ ನಡೆದರೆ ಕೂಡಲೆ ಶಿಕ್ಷಾ ರೂಪವಾಗಿ ಭಯಂಕರ ರೋಗಗಳನ್ನು ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತಿರುವರು. ಕೊನೆಗೆ ಅಕಾಲ ಮರಣವೇ ಅಂತಹ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ದಳದವರಿಂದ ಮರಣ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನೇ ಹೊಂದುತ್ತಾ ಬಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿಕಾರ್ಯಗಳಾದರೂ ನಡೆವುದು ಹೇಗೆ? ಆದುದರಿಂದ ಶರೀರ ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಆರೋಗ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮಾನವರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಅವು ಗಳ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮೀರಿದವರಿಗೆ ರೋಗರೂಪವಾಗಿ ಎಂತೆಂತಹ ಭಯಂಕರ ರೋಗಗಳು ಬರುವುವೆಂದೂ, ಅವುಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ದೂರವಾಗಿರ ಬೇಕೆಂದೂ ಮಾನವ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಬೋಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ನಾರದ

ನನ್ನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿರುವುದೇನೋ ನಿಜ. ಅವನು 'ಆರೋಗ್ಯ ಪ್ರತಾಪ'ನೆಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರುವನು ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಉದ್ದೇಶ ಸಾಧನೆಗಾಗಿಯೇ ಅನೇಕ ದೇವರ್ಷಿಗಳೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿರುವರು ಅವರು ನನ್ನ ಅನುಜ್ಞೆಯಂತೆ ಆರೋಗ್ಯ ಜೀವನದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಜನಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆಯಬಾರದೆಂದು ಆಗಾಗ ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ತಿಳಿತಿಳಿದೂ ಅವರವುಗಳನ್ನು ಮೀರಿ ನಡೆದರೆ ಅವರೂ ಇರುವರು—ನೀನೂ ಇರುವೆ. ಆ ನಡುವೆ ನಾನಾಗಲೀ ನನ್ನವರಾಗಲೀ ಪ್ರವೇಶಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರದು ಬರೀ ಆರೋಗ್ಯ ಜ್ಞಾನ ಪ್ರಚಾರಕಾರ್ಯ; ಕೇವಲ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ರಕ್ಷಣಾಕಾರ್ಯ! ಆದರೆ ಜನರ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿನ್ನವರು ಪರಮಾಸ್ತ್ರವೆಂದು ಭಾವಿಸಿಕೊಂಡು ಅಕಾಲ ಮರಣವನ್ನೇ ವಿಧಿಸುತ್ತ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಜನರ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು ಒರುವರೋ ಅಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವಿಜಯಿಗಳಾಗಲು ನಮ್ಮವರೆಂದೂ ಬಿಡರು. ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯಪ್ರತಾಪನಿಗೆ ದಿಗ್ವಿಜಯ! ಆದುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಈ ದುರಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನ್ಯಾಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಾಹವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು ಅದಕ್ಕಾರೂ ಅಡ್ಡ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ.

ಪದ—(ಮಹಾವಿಹಾರ . . . ಎಂಬಂತೆ) ರಾಗ-ವಸಂತ—ಆದಿತಾಳ.

ಮಹಾವಿರೋಧ ಸಂಪಾ . . . ದ ॥ ಮನಕ್ಲೇಶವ ನೀಡಾಡಿದೂ
ಡಿಬಿಡು ॥ ಮೇರೆಯೊಳಿಡುತ . . ನಾಶಕಾರ್ಯವನು—ನ್ಯಾಯ
ಗತಿಯನು ಮೀರದೆ —ಈ ॥ ಮಹಾ ವಿರೋಧ . . . ॥

ಮಂಗಲ— (ಶ್ರೀಹರಿನವವರ ಕೌಸ್ತುಭ . . . ಎಂಬಂತೆ) ರಾಗ-ಕಲ್ಯಾಣಿ—ರೂಪಕ.

ಶ್ರೀವರನರಹರಿ ಮಂಗಲವನು ಮಾಯೋದಯ । ಸಾರನೆ
ಸುರವರನುತ ಮಹಿಮಾಲೋಲ ॥ ರಮಾನಾಥ ಭಜಕನಾಥ ।
ನತಜನವರದಾಸುನಾಥ । ಶಾಂತಿಕಾಂತಿ ಪ್ರೀತಿಯುತ ॥ ೧ ॥
ಸುಖಿಂದಾತ—ನಿಖಿಲನಾಥ । ಜಯಜಯ ಕರುಣಾವಿದಾತ ।
ಶ್ರೀವಿಲೋಲ ಮಾರಪಿತ ॥ ದಯಾಸಾರ ಜಗದಾಧಾರ । ಸುಜನ
ಜನಮನೋ ವಿಹಾರ । ನಮೋರಮೇಶ ಈಶ ಶೌರೆ ॥ ೨ ॥

ಸಂಪೂರ್ಣಂ

ಶೋಧನಪತ್ರ

ಪುಟ	ಪಂಕ್ತಿ	ಅಶುದ್ಧ	ಶುದ್ಧ
೧	ಪದ	ಮನವಾಸ	ಮನೋವಾಸ
,,	,,	ಕರುಣಸಾಗರ	ಕರುಣಾಸಾಗರ
೨	೧	ಭಾರತೇಯರ	ಭಾರತೀಯರ
೩	೩	ಕಳಕೊಂಡು	ಕಳೆದುಕೊಂಡು
೩	೧	ದೇಹದಾರ್ಢ್ಯತೆಯನ್ನು	ದೇಹದಾರ್ಢ್ಯವನ್ನು
೩	೪	ಮನೋಶಕ್ತಿಗೆ	ಮನಶ್ಶಕ್ತಿಗೆ
೩	೧೩	ಕೂತು*	ಕುಳಿತು
೩	೧೬	ಸಂಕಷ್ಟಕ್ಕೆ	ಸಂಕಟಕ್ಕೆ
೩	ಪದ	ಯತುನ	ಯತನ
೪	೫	ಜಿಗುಪ್ಸೆ	ಜುಗುಪ್ಸೆ
೪	೯	ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ	ಮಹಾಕಾರ್ಯ
೪	೧೩	ವಿಷಯು*	ವಿಷಯುವಾಗಿ
೪	೧೫	ಭಾರತಿಯು	ಭಾರತಮಾತೆಯು
,,	,,	ಹೀನದೆಶೆಯನ್ನು	ಹೀನದಶೆಯನ್ನು
೬	೧	ಮಿಕ್ಕುಳಿದವರಲ್ಲಿ	ಲೋಕದಲ್ಲಿ
,,	೩	ಜಾಗೃತರಾಗು	ಜಾಗರೂಕರಾಗು
,,	೬	ಹಿಡಕೊಂಡು*	ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು
,,	೭	ಮೆರವಣಿಗೆ*	ಮರೆವಣಿಗೆ
೭	೧೦	ನಿರಸ*	ನೀರಸ
,,	೨೪	ಸ್ತನಪಾನ*	ಸ್ತನ್ಯಪಾನ
೮	೧೪	ಶ್ರಮಿಸೀ*	ಸಂಯಮಿಸೀ
೯	ಪದ	ನಡೀಗಳೀ	ನಡೆಯಿಗಳೀ
೧೦	೧೮	ಸರ್ತಿ	ಸರದಿ
,,	೨೬	ಗೊತ್ತೀವುಂಟು	ಗೊತ್ತೀ ಉಂಟು
೧೧	೨೧	ಅಂತವರಲ್ಲಿ	ಅಂತಹವರಲಿ
೧೨	೪	ಪಾಶಿ*	ಪಾಶ
,,	೫	ರಾತ್ರೆ*	ರಾತ್ರಿ
,,	೧೩	ಎಂತ*	ಎಂದು

೧೨	೨೪	ತಿಳಕೊಂಡರೆ*	ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ
೧೩	೫	ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂತ*	ಹೇಳುತ್ತಾರೆಂದು
,,	೧೩	ಆಕರ್ಶಣೆ	ಆಕರ್ಷಣೆ
,,	೨೧	ಚಿತ್ರಪಠ	ಚಿತ್ರಪಟ
,,	೨೦	ಹೆದ್ದು ಹೆಂಗಸು	ಹೆಡ್ಡ ಹೆಂಗುಸು
೧೬	೧೭	ಬಾಗಲಲ್ಲೂ *	ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿಯೂ
೧೭	೪	ನಿರೋಗಿ*	ನೀರೋಗಿ
೧೮	೫	ಬೊಗ್ಗಿತ್ತೆ	ಬೊಗ್ಗೀತೆ
೧೯	೨೮	ದೂಮದ	ಧೂಮದ
,,	೧೭	ತಕೊಂಡು *	ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
೨೧	೭	ಯುಥೆಚ್ಛ	ಯಥೇಚ್ಛ
೨೩	೧೫	ಸ್ತಾನ	ಸ್ಥಾನ
೨೪	೩	ಉಸುರು	ಉಸಿರು
,,	೯	ಎಡ	ಎದೆ
೨೫	೨೫	ಬರದ್ದಾಗು	ಬರೆದುದಾಗು
,,	೧೯	ಕಠಿಣ*	ಕಠಿನ
೨೬	೧೧	ನಿಮ್ಮಂತವರು	ನಿಮ್ಮಂತಿರುವವರು
೨೯	೨	ವಿವ್ಹಲ	ವಿಹ್ವಲ
,,	೫	ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸ	ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸ
,,	೬	ನಾಲಿಗೆ*	ನಾಲಗೆ
,,	೮	ಕಸ್ತ್ರೆ*	ಕಸ್ತೂರೆ
,,	೧೧	ನಾಡಿಪರೀಕ್ಸೆ	ನಾಡೀ ಪರೀಕ್ಷೆ
,,	೧೯	ಬಿಕ್ಷಾಟಣೆ	ಭಿಕ್ಷಾಟನೆ
,,	೨೬	ಹುಚ್ಚು ಓಡಿವ	ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿದೆ
೩೦	ದ್ವ, ಶ್ರ,	ಮಧ್ಯಸಾಸ್ತ	ಮಧ್ಯಸ್ಥಾನ
,,	,,	ದ್ವಿತೀಯವಸ್ಥೆ	ದ್ವಿತೀಯಾವಸ್ಥೆ
೩೨	೩	ಮಹಾತ್ಮ	ಮಹಾತ್ಮ್ಯ
೩೩	೬	ಯುತಾರ್ಥ	ಯುಥಾರ್ಥ
,,	೭	ಶ್ರದ್ಧೆ*	ಶ್ರದ್ಧೆ
,,	೨	ನಿತ್ತಲ್ಲಿಂವ	ನಿಂತಲ್ಲಿಂದ
	೧೪	ಕಸ್ಮಲ	ಕಶ್ಮಲ

೩೩	೧೪	ಸೇಕರಿಸಿ	ಸೇರಿ
,,	೨೦	ಅವಶ್ಯಕತೆಯು	ಆವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು
,,	೨೧	ಬಾಯಿಗೆ ಮುದ್ದು	ಬಾಯಿಗೆ ಮುದ್ದು
೩೫	೧೯	ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದು	ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದೆ
೩೬	೨	ಆಗುವಿ	ಆಗುವೆ
,,	೩	ಸರ್ವತ:	ಸರ್ವಥಾ
೩೮	೨೨	ಎಲ್ಲಾ*	ಎಲ್ಲ
,,	೧೧	ಸೂಳೆರ*	ಸೂಳೆಯರ
೪೧	೨೨	ವರೇಗೂ	ವರೆಗೂ
೪೨	೧೩	ತಕ್ಕೊಂಡು*	ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
,,	೨೪	ಬಿಳೀ	ಬಿಳಿಯ
೪೪	೧೭	ಎಂತ*	ಎಂದು
೪೬	೮	ತಿಳೀತ್ತೆ*	ತಿಳಿಯಿತೆ
೫೨	೧೭	ಸತಂಘಟ್ಟ	ಸತ್ಯಂಭಟ್ಟ
೫೩	೧೨	ತಲೆಕಿರುಬುವನು	ತಲೆ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು
೫೬	೨	ತೃಶಾ	ತೃಷಾ
೬೦	೨೪	ಸ್ವತಹ	ಸ್ವತಃ
೬೭	೧೦	ಹೊಕ್ಕಿದವಳ	ಹೊಕ್ಕವಳ
೬೯	೧೭	ಬ್ರಾಂತ	ಭ್ರಾಂತ
೭೦	೯	ತೀಕ್ಶಣ	ತೀಕ್ಷ್ಣ
,,	೧೧	ಪತಿವ್ರತೆ	ಪತಿವ್ರತೆ
,,	೨೦	ಬೀಳ್ಗೊಳ್ಳು	ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳು
,,	೨೧	ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪಿ	ದೇವತಾ ಸ್ವರೂಪಿಣಿ
೭೧	೩	ವೇಧನೆ	ವೇದನೆ
೭೨	೧೨	ಪ್ರೀಯೆ	ಪ್ರಿಯೆ
೭೫	೭	ಅಮವಾಸೆಯ ರಾತ್ರೆ	ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ರಾತ್ರಿ
೭೭	೨	ರೋಗಿಷ್ಟ	ರೋಗಿಷ್ಠ
೮೦	೯	ಚಂಡಾಟ	ಚೆಂಡಾಟ
೮೧	೫	ಪಾಠಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ	ಪಾಠಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ
೮೨	೧೩	ಶೃತಪಡಿಸು	ಶ್ರುತಪಡಿಸು
೮೫	೯	ಭಾದೆ*	ಬಾಧೆ

೪೬	೭	ಬಲತ್ಕಾರ	ಬಲಾತ್ಕಾರ
೪೭	೧೮	ಕಲಡಿಸು	ಕದಡು
೪೮	೧	ಇವುಗಳಲ್ಲಾದರೂ	ಇವುಗಳಲ್ಲಾದರೂ
೫೦	೨೨	ಹತಾಶಿಯಾದೆ	ಹತಾಶನಾದೆ
೫೧	೨೩	ಮನಕ್ಲೇಶ*	ಮನಃಕ್ಲೇಶ
೫೨	೨೩	ಬಾಳ್ಕಗಿ	ಬಾಳ್ಕೆಗೆ
,,	,,	ಅಂದವಾಗ್ವುದು	ಅಂದವಪ್ಪುದು
	,,	ಹಲಿಗೆ	ಹಲಗೆ
೫೩	೫	ಧರ್ಮರಾಜ್	ಧರ್ಮರಾಜ
,,	,,	ಸುಸ್ವಾಗತ್	ಸುಸ್ವಾಗತ
೫೪	೧೩	ಬರಬರುತ್ತ	ಬರುಬರುತ್ತ
೫೬	೨೩	ಮಹಾವಿರೋದ	ಮಹಾವಿರೋಧ
,,	,,	ದಯಸಾರನೆ	ದಯಾಸಾರನೆ

*ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬರುವ ಈ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವುದು

ವಿ. ಸೂ. ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಷ್ಟು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹ್ರಸ್ವಗಳನ್ನು ದೀರ್ಘವಾಗಿಯೂ, ತಾಳದ ಗತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಬಾರದ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿಯೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಗೆರೆ—ಹಾಕಿಯೂ ಬರೆಯಬೇಕಾಯಿತು.

—ಸಮಾಪ್ತ—

BOARD HIGH SCHOOL, UDIPI,
SOUTH KANARA,

C. No. 48 25. *Dated 24th February 1925.*

From,

M. R. Ry S. Subba Rao. Avl, B.A , L.T.,

Head-master, Board High School,

UDIPI.

To,

The President, District Board,

SOUTH KANARA

Through,

The District Educational Officer,

SOUTH KANARA.

SIR,

In enclosing herewith a copy of the Report and Prize list in connection with the 3rd School-Day Anniversary celebrated on the 14th instant, I beg to state that the public of Udipi liberally contributed with the express suggestion to present a Gold Medal to M. R. Ry. Kordcal Srinivasa Rao in appreciation of his services to render the last three School Day functions, a success. Accordingly the School Day Managing Committee resolved on 26-2-'25 to present a Gold Medal weighing five sovereigns and to approach

you for favour of sanction the award of the medal to M. R. Ry. Kordcal Srinivasa Rao.

Under the above circumstances I beg to request you to be pleased to accord your sanction at an early date,

I beg to remain,
Sir,
Your most obedient servant
(*Sd*) **S. Subba Rao,**
Head-master,

N. DIS 433/25/26-2-25.

Forwarded and recommended.

(*Sd.*) **K. Sankara Menon,**
Dt. Educational Officer, S. Kanara.

N. DIS NO. 855 DB 25.

Returned to the Head-master,

BOARD HIGH SCHOOL, UDIPI.

His assistant M. R. Ry. K Srinivasa Rao is premitted to accept a Gold Medal

MANGALORE, 4-3-1925. (*Sd.*) **N. Subba Rao,**
President, District Board.

Copy communicated to M. R. Ry. K Srinivasa Rao for information.

BOARD HIGH SCHOOL, *Udipi, 16-4-'25.* (*Sd*) **S. Subba Rao,**
Head-master,

S. KANARA DT. BOARD OFFICE.
Mangalore, 28—1—'26.

DIS NO. 81 D/DB. 26.

From,

M R. Ry. Rao-Bhadur N. Subba Rao, Avl.,

President District Board, South Kanara,

To

The Joint Secretary,

NATIONAL HEALTH & BABY WEEK ASSOCIATION, UDIPI

Ref. Your letter dated 26-1-'26.

SIR,

I have the honour to accord sanction for the presentation of a Gold Medal to M. R. Ry. K. Srinivasa Rao, Assistant, Board High School, Udipi, in consideration of his services rendered to your association.

I have the honour to be
Sir,
Your most obedient servent.

N. Subba Rao,
President.